

24

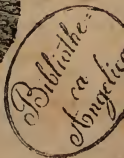
151-

34

F
/

17
9861
VITA
PETRI FABRI,
QVI PRIMVS FVIT
SOCIORVM B. IGNATII
Loiolæ Societatis
IESV.

CONSCRIPTA A NICOLAO
Orlandino ex eadem Societate.

LVGDVNI,

Sumptibus PETRI RIGAVD, in vico
Mercatorio sub signo Fortunæ.

M. DC. XVII.

Cum Privilegio Regis & Approbatione Doctorum.

REVERENDISSIMO
DOMINO, D. FRANCISCO
DE SALES, EPISCOPO ET PRIN-
cipi Gebennensi. F.

*M iam tot annos
spiritale Tabernacu-
lum , Templumque
Deo præpotenti ædi-
fices, ingenio, doctri-
na, pietate ; Et, ut*

*cū Vincentio Lirinensi loquar, pretiosas
diuini dogmatis gēmas exculpas, fi-
deliter coaptes , adornes sapienter,
adijcias splendorem, gratiam, venustatē:
Quid accidere tibi iucundiūs ad gratiam,
vel opportuniūs ad operā potest, FABRO?
Et hoc Fabro qui omnes ædificij sanctioris
numeros, non percalleat modo, sed ipse sit
amussis et) norma, ipse Sacrarium locu-
ples, ipse Tabernaculi absolutissimi exem-
plar, nec aliud operæpretium, quàm operæ*

EPISTOLA

*sua vsum desideret? Enimuerò si Mosès
 Beseleelē ut optimum munus è cælo mis-
 sum exosculatus est, si Solomon Hiramī
 Tyrii artem elaborandis columnis, vasis
 fabricandis ornando Templo vniuerso,
 tantoperè commendauit: Quam meritò
 quis auguretur, eius aduentum pergra-
 tum perque iucundum tibi fore, qui non
 columnas modo celare, aliamque supelle-
 ctilem, exemplorum opere antiquo locu-
 pletare, sed marmoris, auri, gemmarum-
 que vim, immanem, ut Euangelus alius,
 ad edificandum afferre possit. Haud sanè
 facile dixerim, lubentiùsne ad te velut
 Mystam & Mosem suum ille proficiſca-
 tur, an eum tu velut Beseleelem aliquem
 gratius amplexaturus sis, habiturusve ho-
 norificentius; Præcipio iam animo & co-
 gitatione structuram edificiij, splendorem
 operis, ornatum Templi, oraculi descri-
 ptionem; in quam tanti Antistitis mens,
 tantique Fabri manus, vniuersis artis &
 industriæ machinis incubuerint. Sanè
 quan*

EPISTOLA,

quantum de hoc Fabro sperare debeas, ut
mittam privata iudicia. Testis est Gallia
studiorum Fabri nutrix, & Gerula, in
qua primū cum parente Societatis Ignatio
mysticam Tabernaculi Diuini arcam
exasciauit; Testis Italia cuius in Urbibus
recipuis, quā Sodalitatibus inauguran-
tis, quā concionibus habendis, quā pieta-
tis disciplina tradenda, quot hominum pe-
tora Deo dedicauit, tot templa sanctissi-
mis religionib. initiata, est architectatus;
Testis Germania, cuius collapsam propē
ecclesiam, ut Atlas celum humeris exce-
dit suis, fundatissimæque doctrina, &
eorum cœlestissimorum columnis susten-
uit: Testis etiam Hispania, cuius Tem-
pla, tot gemmis, quot moribus, tot simu-
cris, quot præceptis, tot aris, quot exem-
plis virtutum & sanctitatis oraculis no-
uitaui: Testis denique totius orbis Orbis
prima, in qua, ut cum Nysseno loquar,
Tabernaculum, in quo Deus habitaret
iuscuiusque animam sermone efficiebat.

In fune-
bri sãcti
Baslij.

E P I S T O L A.

columnas, hoc estrationes & cogitationes, quæ laboribus oppressam virtutem suffulcunt, erigebat: pelues ad animas eluendas, sacramentorum crebritatem introducebat, candelabra, doctrinæ lumine, accendebat, cor denique mortalium penè omnium, arcam legi Diuinæ comprehendendæ fingeat, ne quid de Sacerdotibus dicam, in quorum pectoribus augustissimum ornatum ἀληθείας ἡ ἀληθώσεως collocabat. Aunumeretur & his testibus aliquādo Patria, tanti boni alumna & parens, fructumque de sua quod aiunt arbore degustet & decerpat. Næ paucis lineis, cum Fabrum rerum optimarum experietur, si modo operā quam offert, tui nominis titulo authoratam velis. Sapiens nimirum, absolutissimi operis est artifex, bonæ scilicet mentis, casti pectoris, mundi cordis.

In cuius medij sinu, & recessu.

Templum constituit perenne

C H R I S T O.

Prudent.
Catho-
met.

Quantus hic artifex & Faber? qui pietatis

EPISTOLA.

*tis, continentia, simulachra pulcherrima
 fingat, dedicet, qui exemplorum innume-
 rabiliū gemmis, exemplorum optimo-
 rū torcumatis, amoris Diuinissimi obrizo
 mortalium animos, hoc est templa, in qui-
 bus Deus habitat, exornet; cui tamen Deo
 si tota terra in aurum, rupes, in gemmas,
 arbores in electrum, fontes in chrystalla
 verterentur: Haud quamquam dignum
 suppedaneum, vel opifice natura vniuersa
 elaborari posset. Fiet, verò hic operis abso-
 lutissimi effectus, virtutum exemplis, &
 vitæ norma, quam dum tenuit Faber, aliis
 velut in illustri positam monumento ostē-
 dit. Huic operi si tui nominis fax, & lu-
 men accesserit, In sole erunt vniuersa pul-
 cherrimi Templi simulachra, nec ullus
 alius erit opus Encomiastes. Ac quia Theo-
 logo teste, laus zelum parit, zelus virtu-
 tem, virtus beatitudinem: Huis operis
 præconio (quod amplissimum nuncupatio
 facit) tot eris virtutum parens & archi-
 tectus, quot mortales imitatione tanti Fa-*

In ora-
 tionem
 de laud.
 S. Atha-
 nasis.

EPISTOLA.

*bri domum pectoris sui cælestium gratiarum
columnis innixam Deo dedicabunt.*

Plaut. in
Mostel.

Ædes quom extemplò sunt pa-
ratae expolitæ

Factæ probè, examussim affabrè
Laudant Fabrum, atque ædes
probant,

Inde exemplum petunt sibi quis-
que simile.

*Dubium sanè mihi non est, quin eo-
dem euentu, quo Antonij Vita Romam
ab Athanasio perlata, vita quoque Fabri
tuis auspiciis in orbem omnem transmissa
excipiatur. Gratulaberis ergo tibi, hac
nuncupatione tanto amplius, quanto lau-
des ampliores in Deum Opt. Max. redun-
dabunt, nec non in patriam, cui olim gra-
tulatus es plurimum, quod duos Pharos
Fabrum, & Iajum, mundo accendisset.
Gratulabitur Faber ipse sibi, suum opus
à tanto artifice probatum, operamque
suam apud suos, ut & apud ceteros de-
mum fœliciter collocatam. Gaudebo ipse
fidem*

EPISTOLA.

*fidem animumque meum, in te hoc argu-
mento maxime constitisse: In quo cum
me plurima delectant, tum illud maxime,
quod liceat in illo velut speculo lucidissimo
quamp plurimas virtutum tuarum imagi-
nes intueri. Vale.*

Celsitudinis V. servus
addictissimus

PETRVS RIGAVD.

PETRI FABRI VITÆ
LIBER PRIOR.

PROOEMIUM.

*Utile ser-
uis Dei
adnotare
suos in
pietate
progres-
sus.*

Attentis cultoribus pieta-
tis apprimè laudabilis
mos est animi sui varios
motus nō obseruare mo-
do diligenter, sed scripto etiam in
dies singulos adnotare. Nam quem-
admodum siue ad tuendam rem
familiarem, siue ad augendam plu-
rimum refert tabulas accuratè con-
ficere, ita perutile est in arduo virtu-
tis, grauissimoq; negotio quotidiana
quasi lucra, ac detrimenta ani-
maduertere: atque eorum etiam li-
teris custodire memoriam. Valet
quippe ea cura vehementer ad vigi-
lantiam excitandam, & sui cuiq; in-

P R O O E M I V M.

generandam cognitionem, dum per-
 scribendi sollicitudo studium acuit
 obseruandi. Valet ad gratum ani-
 mum, dum Dei munera & excipiun-
 tur, & conseruantur attentius. Fouet
 eadem pios sensus: nec finit pariter
 cum breui gustu euanescere, sed
 quasi ad progignendam frugem se-
 dulò recondit, ac conserit. Quorum
 postea recognitio pro humanæ vitæ
 vicissitudine, nunc solatium, inter-
 dùm pudorem; semper vtilissimam
 æque, ac iucundissimā præbet com-
 parandi præsentia cum præteritis
 tempora facultatem. Ad hæc priuata
 commoda illud accessit diuino con-
 silio publicum sæpè emolumentum;
 vt commentariis illis famulorū Dei
 tandem vulgatis, præclara virtutum
 exempla Christianus populus habe-
 ret ad incitamentum: & disciplinam
 & eo quidem vtilius, quo plures ad
 res, & vsu frequentiores exempla in-
 de

de suppeditantur. Cùm enim de virtutibus disputatio laudabilior, & opportunior eò sit, quò magis ad singulares actiones, & propria cuiusque officij præcepta, vt sapientes docent, porrigit se se; item narrationes necesse est tanto vsibus hominũ magis accommodatas esse, quanto nõ solũ ampliora, sed etiam plura actionum genera imitatione digna complectantur. Quæ fuit causa cur Xenophon non tam Historiam, vt plerisque videtur, quàm fabulam scriberet, dum regiam in Cyro personam per omnes ætatum, & munerum gradus vndeque informat. Verũ in Republica Christi cælestium fœcunda virtutum, multæ nõ defunt veræ, absolutæq; in quouis ordine personarum effigies, quas pro exemplo Fideles in suo quisque genere, intueatur; quasque vt verbis
 l. pri. de
 Abraham. utar Ambrosij, votis suis Philo-
 sophia

phia non potuerit æquare: vt maior sit ambitioſo eloquentiæ mendacio ſimplex veritatis fides. Quo in numero & Petri Fabri vita merito reponatur. Is è primis B. Ignatij ſociis, atque adeò primus, ſanctorum illam in animi ſui obſervatione imitatus ſedulitatem, dum pio ſtudio priuati ſui proſectus, præcipua ſibi conſeſſa diuinitùs lumina, & inſtinctus in libellum refert, egregiã nobis, quanquam id minimè ageret, Euangelici operarij formã reliquit. Ex his ferè commentariis vita contexta eſt: quæ cum principio in primam Societatis Ieſu Hiftoriarum partem illigata eſſet, de virorum prudentium ſentētia inde exempta, & propter ingentes, quas pollicebatur vtilitates, paruo comprehenſa volumine, vt operariis Euangelicis facile ad manum ſit, euulgatur. Erit igitur, vt ſpes eſt, cum ceteris omnibus

*Vnde vi-
ta Fabri
compoſi-
ta.*

P R O O E M I V M.

bus siue ad virtutis admirationem, siue ad imitationē vsui, tum iis præcipuè, qui salubriter in Domini vinea excolenda versari velint. Quicquidem studium hîc diuinæ gloriæ, sitim animarum, æumnarū susceptionem, curam, solertiamque intuebuntur. Sed antè omnia oculos velim intendant in perpetuam illam eius viri inter medios cœtus mortaliū conuersationem in cœlo : vnde & vim ad labores ducebat, & ad affectum felicitatem,

APPROBATIO.

IOannes Claudius Deville in sacra Theologia Magister, in sancti Pauli Lugdunensis Canonici, & in hac dioecesis à Domino Dionysio Simone de Marquemont illustrissimo & reuerendissimo Archiepiscopo Lugdunensi, Librorum Censor designatus: fidem facimus, Nos *Vitam Petri Fabri qui primus fuit Sociorum B. Ignatii Loiolæ Societatis Iesu fundatoris, conscriptam à Nicolao Orlandino ex eadem Societate legisse*: nihilque Catholicæ & Romanæ fidei cōtrariū, quinimò omnia ad fidelium mentes singulari pietate imbuendas vel mirificè conducere, visum nobis Lugduni apud S. Paulum. Idib. Februarii. M. DC. XVII.

DEVILLE.

*Facultas R. P. Prouincialis Societatis Iesu,
in Prouincia Lugdunensi.*

BARTHOLOMÆUS Iaquinotius, Prouincialis Societatis Iesu in Prouincia Lugdunensi. Iuxta priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis HENRICO III. 10 Maij 1583. HENRICO IV. 20. Decembris, 1606. & LUDOVICO XIII. nunc regnāte. 14. febr. 1611. cōcessum; quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne Libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque superiorum eiusdem Societatis permissu imptimāt, permittit Petro Rigaud Lugdunensi Bibliopolæ vt *Vitam Petri Fabri qui primus fuit Sociorū B. Ignatii Loiolæ Societatis Iesu, conscriptam à Nicolao Orlandino ex eadem Societate ad sex proximos annos imprimere ac liberè diuendere possit.* Datum Lugduni die, 11. Maij. 1617.

BARTHOLOMÆVS
Iaquinotius.

PETRVS FABER Geneuensis .
primus B. P. IGNATII Socius .

Elegit Dominus Seruum Suum . et de post factantes
accepit eum . PSal . 77 .

Obijt Romæ 1. Augusti . 1546 . Aetat^r an^r 40 .

Pastor . Virgo . Pius . paup^r . domuit . coluitq³ .
fronde . fame . uotis . agmina . membra . Deum .

Collegⁱ Lugdunens . Societatis Iesu . . D . D .

PETRI FABRI

VITÆ,

LIBER PRIOR.

CAPVT I.

Ortus, & educatio Fabri.

ETRVS FABER Ignatij Lo-
iolæ, qui Societate IESV fun-
dauit, sociorum primus, anno
post Christum natum 1506.

*Fabri
patria
Villare-
tum in-
Allobro-
gibui.*

ortus est inter Paschæ solemnia, in oppido
Allobrogum Villareto. Id oppidum est in
ea regione, cui Magna Bornadus est no-
men, in Gebenensi diœcesi, quam ea tem-
pestate haud dum errorum lues infecerat.
Parentes habuit Christiana magis virtute,
quàm seculi claritate nobiles, earumque
facultatum (quod in diuinis beneficiis iu-
re ipse connumerat) per quas, literatum
in studiis ali sustentariq; posset. Horum
pia institutione, & singulari numinis ele-
mentia vix septennis sentire cœpit cele-

*Fabri in
prima a-
tate ar-
dor &
pietatis,
& litera-
rum.*

stes afflatus, & interiorum ad studia pietatis impulsus; præuenientis gratiæ minime obscura documenta: ut iam tum videretur Dominus, ac sponsus æternus puram illam, ac simplicem animam vindicare sibi, atque adiungere voluisse. Sub annum deinceps ætatis decimum in pastoritia vita versantem flagrantissimus literarum ardor inuasit: qui assidue perurans, neque dies conquiescere, neque noctes sinebat. Itaque perpetuis gemitibus, & lacrymis coëgit demum parentes, ut sinerent se ad studia honestiora transire. Iam & diuina benignitas peridoneum alumno suo ludimagistrum prouiderat Petrum Veliardum, virum vita, moribusque tam sanctis, ut Faber ipse cum, posteaquam decesserat, nunquam dubitaret tanquam vnum aliquem de celestibus inuocare. Is non tam sui alendi gratia, paupertate cogente, quam ut alimenta pietatis suis auditoribus supeditaret, ludimagister fuit. Omnes quippe Poëtas, Scriptoresque profanos, Evangelicos, ut Faber loquitur, faciebat. Omnia ad exædificandam in timore Domini iuventutem accommodabat; ut, unde magistrorum non pauci perniciem, periculumque suis discipulis ferunt, inde ille salutem,

*Petrus
Veliar-
dus Fa-
bri ma-
gister
memorã-
da vir-
tatis.*

salutem, & morum disciplinam compara-
 et. Vir planè dignus, quem ceteri ludima-
 gistri, doctoresque ad imitandum sibi pro-
 nant. Itaque adolescebat in animis te-
 neris eo docente cum ætatibus flos pieta-
 tis, & Fabri semina mirificè iam excreue-
 ant, cum duodecimum iam fermè annū
 ætatis agens, solito vehementiùs virtutis
 amore, diuinique seruitij cœpit ardere. Igi-
 tur feriato ab literis die (per quæ tempora
 epetere iuebatur interdum pastoralia
 munera) egressus in agrum, dum in ea so-
 litudine cœlestis sponsus ad eius cor lo-
 quitur, liberoque, ac patienti cœlo, vt olim
 etuistis Patribus, aura Sancti spiritus sim-
 plici menti se infundit vberius, vniuerso-
 rum Domino se se totum vouenda, & cō-
 cranda castitate dicauit. Cuius voti sol-
 uendi vim, facultatemque suppeditatam
 Deo, adiuuabat etiā, & augebat ingēs, &
 enè immoderatus ardor ad studia litera-
 rum, quem multis scribit frænū fuisse de-
 ctis. Idem fuit etiā excellentis, quam
 postea consecutus est, sanctitatis occasio.

*Faber
duodeci-
mo ætatis
anno ca-
stitatem
vovet.*

*Discendi
ardor v-
tilis ad
mores.*

CAPVT II.

*aristos discendi studio concedit, & Ignatio
se se regendum tradit.*

NAmque sub annum ætatis vndeui-
 gesimum altiorum disciplinarum
 cupidine, quarum copia nulla offerebatur
 in patria, Lutetiam Parisiorum concessit,
 propinquis etiamnum ægrè volētibus, sed
 ut facilius veniam darent, tum ingenij ad
 comprehendenda quæ doceretur è libe-
 ralibus disciplinis, tum memoriæ ad reti-
 nenda supra condiscipulos mira vis impu-
 lit: quodque alioqui ad sæculi negotia, &
 ignobiliore artes minus videbatur ido-
 neus; Ac sanè non rarò euenit, ut quorum
 indoles ad præstantia fertur, ijs ad dome-
 sticæ procurationis vsus, quasiabilitas
 desit, siue re ipsa ita sit, tanquam intelli-
 gi velit natura ad maiora factos: siue emi-
 nens ingenij vigor, nesciat humiliora tra-
 ctare quæ dedigneretur. Faber Lutetiæ in
 sãctæ Barbaræ collegiũ aditu inuento sub
 Doctore Ioanne Penna, qui deinde Me-
 dicus nõ ignobilis fuit, Philosophiæ ope-
 ram dedit singulari progressu, ut Penna
 ipse in Aristotelis obscurioribus locis in-
 terpretãdis neminem se diceret inuenire,
 qui rē accuratiùs præsertim è græco idio-
 mate enuclearet. Eò demùm honestius
 absoluto solemni curriculo, cùm annum
 ætatis tertium & vigesimum ageret, Mā-
 gistri

*Fabri in
 Philoso-
 phia sin-
 gularis
 profectus.*

istri laurea donatus est. Eodem anno, qui *Cœcilia-*
 æculi eius, erat vndetrigesimus, in Col- *tur Igna-*
 legium idem sanctæ Barbaræ, cum Philo- *tio, &*
 phiæ doctrinam Penna idem auspicare- *Franci-*
 ur, operam ei daturus receptus Ignatius *sco Xave-*
 t. Deoque ita res admirabili suæ proui- *rio.*
 entia consilio temperante, non modo
 ranciscum Xauerium, eum qui postea
 ocietatem nostram primus in Indiam,
 rimusque in Iaponiam Christi fidem in-
 exit, & Petrum Fabrum, de quo narrare
 stituimus cõtubernales habuit; sed etiam
 abro commendatus à Penna est, cum
 uo Philosophicas scholas retractaret.
 ngebatur iamdudum Faber ex admissis
 abecilliore in ætate noxis angore cõn-
 ientia; nec viam reperiebat, qua scru-
 ulos penitus animo inherentes euelleret.
 um ritè satisque dolenter in confessioni- *Angitur*
 is explicasset ambigebat: quibus se vt *scrupulis*
 peraret aculeis, nullam sollicitudinẽ, nul- *conscien-*
 m recusaturus erat vitæ acerbitem:
 gnatius autem maturè sensit iuuenis in-
 olem, quantũque Ecclesiæ Dei, & Chri-
 anæ reip. si rectè percoleretur, posset fru-
 s educere. Hoc impensius in eius se insi-
 nare animũ studuit, & subsidiis quoque
 d leuandam inopiam opportunis officio-

se demereri. Quare paulatim vsu ipso crescente qui pectus hominis in dies aperit, & intimos cuiusque prodit affectus, adedò etiam crescere animorum cœpit ipsa coniunctio, mutuaque inter sese fiducia, vt admirabili cōcordiæ bono, & tranquillissimæ vitæ fructu perbeatus sibi videretur vterque dū alter in altero se vicissim ipsū quodāmodo contemplatur. Verūm Deus id quod spectabat in Fabro maturans, auxit illi & opinionem de Ignatij virtute, & in eundem beneuolentiam: cuius candoris integritatem, alienæ salutis amorem, tenoremque vitæ omnis admirans, studio sanctæ æmulationis accensus, induxit in animum cō laudabilius instituere vitæ cursum, quo acriora sub aspectum versabantur exempla: simulque Ignatij ope, solitudinū aculeos scrupulosque qui dies, ac noctes animum exedebant, auellere. Fractis igitur vitiosæ verecundiæ repagulis nō dubitauit ex humanæ sapiētiae magistro, fieri Ignatio in diuina discipulus. Nihil tum ex Ignatij voluntate magis: nec abnuit pius Pater magisterij prouinciam, quæ talis discipuli incitabat alacritas. Verū tamen dissimulabis suis de Fabro cōsiliis docuit illum primum cor suum ponere
super

*Tradit se
Ignatio
in disciplinam
pietatis.*

super vias suas, & scrupulorum naturam, & diaboli tentationes dignoscere; item quotidiana sui pectoris discussione in sua dicta, facta & cogitata, diligenter inquirere, deinde semel vniuersa quàm accuratissimè, deinceps autem octavo quoque die quotidianæ vitæ confiteri peccata, & Christi corporis renouare mysterium, sic edoctum, atque institutum committendum de cætero meliori Magistro Deo, potius quàm in eo diutiùs elaborandum putauit. Quem quantum diuina prouiderit institutio, declarauit euentus. Quippe vix paululùm commonstrata præcesserat via, cum vergere toto cœpit animi nutu ad instituta Magistri.

*Qua prima
Rudimenta
Fabro
Ignatius
adhibuerit.*

CAPVT III.

Statuit sequi Ignatium in toto vitæ genere.

S Vb annum ætatis quintum, atque vigesimum penitus decreuit Ignatio totum dedere sese, eiusque disciplinam in paupere vita sectari, nihil habens aliud moræ, quàm vt Theologicæ scientiæ finem imponeret, geminum ex ea deliberatione commodum nactus est: alte-

*Trāquil-
litas ani-
mi ex
propofito
Ignacij
fequendi.*

rum, quod elanguere sollicitudines illæ,
quæ confiltere sine iactatione animum,
non sinebant; & suos excutere cœperunt
aculeos: alterum quod antea penderet
animo, quænam sibi perfequenda via effet
quæ capeffenda vitæ forma, nunc ad po-
pulatam vitam, nunc ad sacerdotalem,
nunc etiam ad religiofam, prout præfens
commouebat species, temerè inclinans,
postea omnis dubitationis difcuffa caligi-
ne, fixaque in diuinæ laudis studio mente,
totum fe Theologiæ perfequendæ dica-
uit. Vbi actionem virtutis cum mentis
agitatione coniungens, non modo sancti-
tatis, doctrinæque famam, quod non age-
bat, verū etiam maiorem & Dei, & fui-
ip-
fius notitiam, id quod agebat, adeptus est;
ac protinus tanquàm vrgendo olim totis
viribus præludens operi, venari Christo
animas aggreffus, haud paucos in amabi-
les Christi cafles adduxit. Plurimum quo-
que & ipse è Francifci Xauerij, vbi maxi-
me is in eiuſdem vitæ confilia venit, con-
fuetudine profecit. Theologiæ ſpatijs iam
prope confectis excurrit in patriam, do-
mefticos ſupremum ſalutaturus. Mater
iam vixerat, ſupererat Pater. Quem vbi
cum propinquis cæteris ad virtutis, æter-
norumque

*Inde etiā
profecit
in verā
ſapientia
& zelo
anima-
rum.*

norumque bonorum amorem incendit,
 Lutetiam octauo mense repetijt: ac sub-
 inde ad exercitationes spiritus, quas de
 Ignatij consilio huc vsque distulerat,
 animum appulit, voluntate liberalissima
 studioque inexplebili Deo placēdi. Tem-
 pestas erat perfrigida, cum Sequana flu-
 uius qui Parisios interfuit, aquilonibus ita
 induxerat, vt altissima glacies tutum
 plaustris, & quadrigarū cursibus præberet
 iter. Sed cum rigerent omnia vnus ipse
 flagrans spiritu Dei, paratis sibi ad com-
 mentandum locis in apertum prodibat
 atrium alta niue constratum: vbi in diui-
 narum rerum contemplatione dum desti-
 natas explet horas rigidus permanebat.
 Reuersus in cubiculum nullis ignium fo-
 mentis algens corpusculum refouebat;
 nec sane vnquam apud inclusum, candens
 carbo resplenduit. Erat quidem repositus
 in angulo carbonum aceruus. quos foculo
 imponeret, sed eis sternebat humum ad
 capiendum somnum: & id erat illi cubile:
 in eoque nocturno frigore, compungen-
 tique carbone solo se versabat indusio. Vt
 autem ex interuallo eum reuifit Ignatius,
 argumentatus ex ore, labijsque, vt expe-
 rienti viro mos erat, enorme ieiunium,

*Reuersus
 Lutetiā
 Mira ani-
 mi excel-
 celsitate
 exercitia
 spiritua-
 lia susci-
 pit.*

*Sex ipsos
dies sine
omni ci-
bo, potuq;
traduxit*

quod nec diffiteri Faber ipse potuit (sex enim ipsos dies sine vlllo cibo, potuque traduxerat) Non crediderim inquit, aliquid in hoc peccatum: quin etiam sic existimo plurimum te hoc ieiunio commerruisse apud Deum: verum tracturusne sis longius, an hic terminaturus inedia, tantisper expecta, dum hinc diggressus post horam ad te recurro. Optabat Ignatius, vt eam ieiunij metam, quam ipse quondam attigerat dierum octo, quando tam propè aberat, Faber attingeret; idcirco ad consulendum Deum in proximam discessit ædem, & post horam reuersus ad Fabrum progredi in ieiunio longius vult, Tum & cibum, & ignem afferri iussit, vt hominem reficeret, ac recrearet, longius etiam producturum inedia, si permisisset Ignatius. Ex hac inedia seu potius ex hac altitudine pectoris, & fame iustitiæ illum præ cæteris cõsequutus est fructum, quod cum sæpe ante gulæ vexaretur illecebris, nec succurrere necessitati naturæ nisi inter scrupulorum molestias posset, magnam exinde in re adeo ancipiti temperanda tranquillitatem adeptus est. Nimirum illa solennis est siue Dei liberalitas, siue præstantium conatum vis, quod obser

obseruare passim in sanctorum licet historiis, ut vel vna actio virtutis præcellens, ipsam inferat menti virtutem, promptamque in omne reliquum tempus ad eius usum præbeat facultatem.

CAPVT IIII.

Factus Sacerdos primos Patres secundum Ignatium, plurimum iuuat.

EAdem inter exercitia consulto plurimum Deo suscipere sacerdotium statuit ac subinde cum suscepisset, eo maxime lætus, quod nulla ad verenda illa mysteria sui compendij, aut honoris, sed solum diuinæ laudis, salutisque animarum cupiditas impulisset, in B. Mariæ Magdalenæ patronæ suæ feriis sacrosanctas primitias obtulit. Annus voluebatur seculi quartus supra trigesimum: iamque Ignatius ad consiliorum suorum societatem præter Fabrum, atque Xauerium, Iacobum quoque Lainium, Alfōsum Salmeronem, Simonem Rodericium, & Nicolaum Bonadillam adiunxerat, cum maturum vium est horum omnium religionis aliquo exu communité cōstantiam. Itaque omnes in Montem Martyrum (ædes est Dei-

Fit Sacerdos solum animo magis placēdi Deo.

Prima sua vota primi Societatis Patres, Fabro sacris operante suscipiunt.

paræ

paræ admodum religiosa propè Parisios)
 in aſſumptæ Virginis ſolenniis conſenſione,
 ac pietate magna cõueniunt. Vnicus in eo
 numero ſacerdos erat Faber : Eo ſacris
 operante, ſua quiſque vota clara voce, cõ-
 ceptaque verborum forma ſuſcepit, ac
 protinus diuina impertiti ſunt Hoſtia.
 Quam Faber ubi cum ſuo, & ſociorum
 pietatis ſenſu dulciſſimo diſtribuit, reuer-
 ſus ad aram, priuſquam Domini ſacramẽ-
 ta ſuſciperet, ſua & ipſe vota nuncupauit.
 Summa erat, vt in paupertate, & caſtitate
 perpetua operam ſubleuandis animis de-
 dicarent: ſique tranſmiſſio daretur, pariter
 nauigarent in Palæſtinam; ſin minus, poſt-
 quam annum nauigationis facultatem ex-
 pectaffent, totos ſe Põtifacis ſummi volun-
 tati permitterent. Hæc fuere prima Socie-
 tatis I E S V quaſi lineamenta, hi primi ne-
 xus, cum ſingulari ob præſtantiſſimum
 ſacerdotij miniſterium Fabri prærogatiua.
 Eodem anno inſequenti Ignatius in Hiſ-
 paniam diſcedens, vt cuius fidei, virtuti-
 que longè plurimum tribuebat, cæteros
 ſocios commendauit, hortatus eſt, vt ho-
 minem pro ſacerdotij dignitate, ac voca-
 tionis antiquitate loco Patris agnoſceret:
 quod pro viri merito, cognitaque virtute
 ſuapte

*Ignatius
 in Hiſpa-
 niam di-
 ſcedens
 Socios Fa-
 bro com-
 mendat.*

suapte sponte oppido faciebant. Discessit Ignatius condita die, ad quem Venetias ipse ex Hispania, illi ex Gallia occurrerēt, suscepta vota persequuturi. At Faber profecto Ignatio hoc impensius, quod studiorum absoluto curriculo curarum magna parte defunctus erat, hoc etiam efficacius, quod cum doctrinæ, tum virtutis egregiæ opinionem collegerat, dedit operam continenter, ut & commissos sibi sodales partim prudentiæ subsidijs, partim morum suauitate tueretur, & instar optimi Negotiatoris, Dei talenta multiplicans, pereuntes passim animas cunctis opibus subleuaret; his à peccandi consuetudine reuocandis, illis excitandis ad virtutis amorem, multis etiam ad res despiciendas humanas & quærendas intra religionis claustra diuinas alliciendis. Denique ita se tractauit ubique, ut qualis, & quantus ex Ignatij sinu, ac disciplina prodiret, palàm omnibus declararet, cuius ut in vitæ genere socius, ita in sociorum primorum explendo numero particeps fuit. Eius quippe monitis, & exemplis duo iam Theologiæ magisterio nobiles Iohannes Codurius Ebre-dunensis, & Pascasius Brœtus Piccardus, qui item Sacerdos erat ad alios septem ag-grega

*Faber Co-
durium
& Pas-
chasium
Brœtum
ambos è
primis de-
cem Socie-
tati ad-
iungit.*

gregauere sese. Nec satis constat, Num Claudius quoque Iajus ad Societatem post Ignatij Lutetia profectum accesserit, ita numero & animis aucti ex condicto ad Ignatium Venetias perrecturi Parisiis abiere.

CAPVT V.

Peregrinationes Fabri Parisijs Venetias inde Roma, ac Venetias rursum, & alia.

*Multi co-
nantur
Fabrum
retinere
Parisiis.*

Non pauci perægrè tulerunt Fabri discessum. Fuitque doctor pius, & literarum opinione nobilis, qui capitalem affirmabat ab eo suscipi fraudem, si Parisiis, vbi tam multis, minimè dubiam salutis opem afferet, eo solùm verteret, vbi in incerta aliorum salute suam operam collocaret. Ac ne temerè videretur id ab se dici, producturum se pollicebatur ex gymnasio Parisiensi Theologos omnes suæ sententiæ grauissimos authores. Ignorabat videlicet bonus Doctor, Dei consilia, quæ tametsi Fabri quoque fortassis opinionem superabant, tamen ita eius mentem superna lux collustrarat, ac fixerat, vt de propositi sanctitate, & ipsa Numinis voluntate neutiquam dubitaret: ingenti labore multisque erepti periculis, cum per infesta & bellis, & hæresibus loca

& anni

anni tempestate hyberna pedibus iter
cerent, tandem Venetias ad amantissi-
um Patrem peruenere sospites sexto
Iulij Ianuarij, anno 1537; multa quoque
clementiæ documenta experti;
quæ, quoniam uti fuere cum reliquis so-
ciorum communia, communis exequitur Hi-
storia, hoc loco necesse non est explicatius
narrare. Venetijs duobus dispersiti Noso-
mij Euangelicæ rudimenta militiæ in-
grorum subleuandis animis pariter, atq;
corporibus ponunt; Mox ubi se ver ape-
nit, relicto Venetijs Ignatio, cæteri no-
men, ut Lutetia venerant, Romam pedi-
tes iter aggrediuntur, uti ius à Summo
Pontifice, ijs qui initiati non erant ad Sa-
croscindos ordines voluntariæ paupertatis no-
mine, & potestatem prædicandi Hieroso-
lymis, Euangelij supplices peterent. Mul-
to in hoc itinere ærumnæ exhaustæ. Vbi
erò Venetias remearunt, cæteris ad alia
per loca digressis in Apostolicum opus
signatus Fabrum, & Lainium socios sibi
elegit. Cum his Vicetiam se recepit, cum
idem postea Romam, ut se, ac socios re-
quos Pontificis nutui traderet, quando
in Palestinam nauigatio penitus interclu-
derat, migravit, iidem Romæ Pauli, Ter-

*Faber cū
socijs Ve-
netias por-
uenit, in-
de Romam
abit,*

*Reuersus
Venetiam
secū Ign.
una cum
Lainio,
Vicetiam
moxq. Ro-
mam du-*

est: ubi do-
cet in pu-
blica Aca-
demia.

tij Pontificis iussu, in publico sapientiæ
gymnasio sacras literas profiteri exorsi, ea-
que prima vox hominum Societatis é sel-
la Doctorum audita est. Anno proximo,
cœpit & ad populum dicere Faber cum
Xauerio alternis in Basilica sancti Lauren-
tij, cui à sancto Damaso conditore est no-
men.

CAPUT VI.

*Mittitur Parmam cum Lainio, ubi Diuinam
rem optimè gerunt.*

H Is peractis quasi velitationibus, iam-
que fundandæ in perpetuum Socie-
tatis consilio inito, anno 1539. iustam
quodammodo in aciem proditum est. En-
nio Philonardo Verulano Cardinali san-
cti Angeli, cui legatio Parmensis obuene-
rat, Faber itemque Lainius legationis co-
mites, & rerum Diuinarum administri, à
Pontifice dantur. Hi primum paucis ali-
quot in templo scholis, & sacrarum litera-
rum explanationibus, scientiæ opinione
collecta, conciones deinde secundo cursu
nec felici minus habuere successu, decla-
rabat concursus multitudinis ad expian-
da peccata; quibus audiendis cum spatia
diurna non essent satis, adiungebantur
sepe

Frequens
renocia-
tur Sacra
mentorū.
vss.

pe nocturna. Pari studio etiam diuina
nēsa celebrabatur; quæ res, vt ijs tempo-
ribus planè erat noua, non defuere qui
pro concione tam crebram mysteriorum
surpationem vitio verterent, quod ea res
potius cōtemptum quēmdam Sacramen-
torum, quam pietatis incrementum ha-
bere videretur. Haud tamen languidiora
facta sunt hominum studia, segniorve my-
steriorum vsus, cum apud optimū quem-
que valeat magis interioris experientia
sensu, quàm cuiusquam in dissuadendo
contentio: quanquam pro hac pietate
ipsa morum cōmutatio loquebatur, eamq;
aduersus oblatrantium voces, ac morsus
facilè vindicabat. Tantò autem magis hæ-
bebat in animis tradita disciplina, quantò
clarior loco erant, qui eam suis alebant
exemplis. Non enim diuina illa mysteria
infimi mediique duntaxat, verumetiam
summi, & ex prima nobilitate viri, fœmi-
æque tractabant. Iulia erat Zerbina in-
fantis, sanctitatis fama percelebris, quā aiunt
d menses aliquot nullis vitam epulis, nisi
pane illo cœlesti, qui totum explet homi-
nem, & quem qui accipit, nunquam esu-
it, sustētasse. Hæc in interiore domus suæ
cubiculo, vbi ex assiduis ferè morbis, cor-

*Iulia Zer-
bina pie-
tas insi-
gnis Par-
ma.*

porisve langoribus decumbebat, Ignatii
 exercitationum, dictante confessorio suo,
 quem Patres erudiebant, experta dulce-
 dine, earum quoque vsum ventitantibus
 ad se Matronis impertiebat: & quæ viro-
 rum prudentiam, studiumque desiderant,
 ut cum utilitate tradantur, eas fœmina
 fœminis toties iam præmeditatas, animo-
 que pertractatas expeditè satis, utiliterq;
 tradebat. Hanc in colendis ritè mysterijs
 Mirandulani comitis coniux magno cum
 mulierum matronarūque comitatu, quæ
 singulis item hebdomadis ea mysteria fre-
 quentabant, imitabatur. Et res erat eò
 progressa loci, teste Fabro, ut nullo pro-
 pèmodum Parmæ numero duceretur, qui
 non singulis, saltem mensibus Pœnitentiæ
 Sacramento peccatorum sese vinculis ex-
 pediret. Qui mos rōta deinceps Parmensi,
 ac Placentina Diœcesi plurimùm viguit.
 Rudibus Christiana lex explicata: eodēq;
 exemplo Ludimagistri, Sacerdotesq; ad
 id excitati cōpures. Præclarè etiam illud
 excogitatum à Fabro, ut fœminæ inter-
 dum quædam, quas cum honestate gra-
 uitas commendabat, priuatorum obirent
 ædes, & Christianæ præcepta doctrinæ
 teneras puellarum ætates, & quas pudor
 aliave causa domi incluserat, edocerent.

*Rat. q.
 quæ plu-
 rimas pu-
 ellas pie
 instruē-
 di excogi-
 tata à Fa-
 bro.*

Meditationes rerum diuinarum ad exercendum compluribus non modò viris, verum etiam fœminis cum salute propositæ, quas vt quisque attentissimè pertractabat, ita cæteris non persuadebat modò facillimè, sed ipsemet statim institutor effectus sedulò proponebat, vt interdum centum, & eo amplius eas vlturpassè, vno eodemq; tempore memorentur. Quin Parrochi Sacerdotesque ex discipulis repète Magistri ad earum normã, Christianæ plebis vitam, morèsque fingeabant. Hinc magni vbique animorum motus, atque conuersio, præsertim in vno atq; altero sacrarũ Virginũ cœnobio, quibus incredibilis quidã religiosæ perfectionis iniectus est ardor, in ijsque reuocata, quæ penè iam ceciderat disciplina, sed huius etiam præsidij non exigua ad Societatẽ ipsam nouæ sobolis lucra rediere. Nam & Hieronymus Domenecus Valẽtinæ metropolitana Ecclesiæ Canonicus, cùm Lutetiam Parma contenderet, casuq; ad Patres, non Dei tamen sine consilio diuertisset, ab ijs comiter exceptus, & ad dies aliquot, piarũ rerũ commẽtatione exercitus, ad eorum societate se adiunxit: & Paulus Achylles iam tum Sacerdos, qui strenuam proximis dare operam, & suppe-

*Exerciti-
orũ spiri-
tualium
frequen-
tia.*

*Multi &
insignes
alumni
ad Socie-
tatem
adiuncti,*

ditandis diuinæ contemplationis argumentis, & audiendis sacris confessionibus continuò cœpit : & Elpidius Vgolettus : itemque Ioannes Baptista Viola, & Syluester Landinus, & alij, qui deinde multum & populorum salutem, & Societatis progressionibus commodarunt. Quin ex eadem cultura primus prodiit Societatis Martyr Antonius Criminalis : Nam & in alia circumiecta oppida, & Sisam Antonij patriam Faber excurrit, & faces intulit ex igne illo, quem cœlo delatum Filius Dei maxime cupit accendi. Ex eadem orta est Sacerdotum sodalitas, quæ post Patrum quoque discessum egregiè aluit, seruauitque excitatum ab ijs pietatis ardorem. Denique ex eadem cultura extitit Sodalitas altera laicorum, de qua mox plura, quæ maximam partem vni Fabro debentur : nam Lainius multum operæ, ac temporis Placentiæ, Plegiisq̃ue consumpsit. Parmæ autem ita Fabri vita, curæque probabantur, vt vbi primum est cognitum agere Paulum Tertium Pontificem Maximum de illo in terras alias mittendo; Et Ciuitas, & priuati, quibus fuisse dicitur aliqua cum ipso Pontifice necessitudo, supplices ad eum literas pro retinendo

*Condita
à Fabro
sodalitates.*

*Parmensium
de retinendo
Fabro
studia.*

lo homine dederint. Nec verò vberes a-
 leo fructus famulo Dei paruo stetero. Nā *Fabri*
 ametsi incommoda omnia paupertatis *morbuse*
 mor, tum singulare patientiæ studium *in eo pro-*
 uia, imo etiam dulcia, ac iucunda red- *fectus.*
 lebat; tamen, quia imbecillitas corporis
 par esse inuictæ animi charitati non po-
 uit, ad cumulum meritorum accessit gra-
 tis, & longa valetudo. Aprili mense anno
 1540. é susceptis laboribus in morbum
 elapsus trimestri spatio decubuit, non
 ine magno eorum, qui cum ipso egere
 ui animi bono. Namque vt solet famulis
 suis Dominus æternus in tentatione pro-
 pior adesse, notitias ei spiritualium rerum
 per id tēpus multas, eximiaſq; largitus est.

CAPVT VII.

*Praclara monita, quæ Faber Parma in Germa-
 niam proficiscens Sodalitati Charitatis re-
 liquit.*

Vbi valetudinem confirmauit, cūm
 Pontifex in eo perstaret, vt Petro
 Hortizio, Comes in Germaniā, atque inde
 in Hispaniam pergeret, ægréque omnes,
 sed ij præcipuè sodales, qui sub eius disci-
 plina interius studia pietatis inierant, pro-
 fectionem eam ferrent, his ille multum

rogatus hæc monita dedit. Nolo vos in hoc errore versari, vt putetis alio egere vos cibo ad augendam pietatem, atque eo, quo vsi estis adhuc ad nutriendam: nec sanè mens sit alia, ac doctrina philosophi, qui cum de corporum disputat alimentis, docet ea, quæ sunt alendis apta corporibus, valere etiam ad augenda. Ita cum ad alendam, fouendamque pietatem vsu iam vestro senseritis, plurimum huc vsque valuisse pia ista munera, quæ tractatis, prorsus statuatis oportet, eadem post hac vobis necessaria fore ad augendam: præsertim cœlesti gustando & frequentando pane, quod est præcipuum animi pabulum; & quo Angeli, Beatique omnes continenter aluntur, magis vtique animorum vitæ, quàm noster hic corporum, quem quotidie frangimus necessario. Quod ipsum de aliis pietatis studijs, ac muneribus sentiendum est; quale est quotidianæ suæ vitæ rationem ab se repetere, peccata confessione diluere, res Diuinas, ac salutare assidue cogitatione versare; denique misericordiæ officijs constanter insistere. Quarum rerum vsu, atque exercitatione, si quid est à nobis, aut in animi vestri notitia aut in Dei, & hominum charitate profectum

persua

*Nutritum
mentum
pietatis
præcipuum,
diuinus
panis.*

persuasissimum vobis esse debet, oportere in iisdem vos officijs, muneribusque, quo magis in Christo crescatis, studijs adnuc ardentioribus contineri: Ratio por-
 to quotidianæ vitæ vestræ talis esse po-
 terit, singulis noctibus priusquam quieti
 soporique vos dedatis, nixi genibus, qua-
 tuor illa cuiusque nouissima recoletis,
 supremum vitæ diem, supremumque iu-
 dicium, inferorum supplicia, & Para-
 disî gaudia, quibus in singulis contem-
 plandis, considerandisque tamdiu hæ-
 rere vos volo, dum dominica ter recitetur
 oratio, ter Angelica salutatio. Postea
 succedet observatio pectoris vestri, & to-
 tius recognitio diei, in qua post actas di-
 vine liberalitati de beneficijs meritas
 gratias, peccata vestra cum gemitu re-
 tractabitis, & ea statuetis certo Sacerdo-
 ti, destinatioque tempore confiteri. Id
 autem genus est quoddam spiritualis
 confessionis, qua quis suis noxis anima-
 duersis, earum sese insimulat ante Deum
 iusto dolore, & constantissima volun-
 tate suscepta eas ad præstitutam diem
 Sacerdotibus enuntiandi. Ad extremum
 rogandus vobis est Deus, ut & vobis
 ipsis, & vivis omnibus noctem quietam

*Ratio vi-
 ta quoti-
 dianæ quo
 modo in-
 stituenda.*

atque tranquillam: mortuis verò qui suas maculas purgant solatij aliquid, & indulgentiæ largiatur: in eamque rem ter Dominicam precem, ter Angelicam recitabitis. Easdem & genere, & numero iterabitis postridie mane, vt & vos, cæterosque viuos ab omni labe integros ea luce conseruet, & mortuis refrigerationis aliquid tribuat ab ardoribus piacularis ignis. Si fuerit otium, licebit insuper aliquid ex vita Christi, vel eius ante signum in cruce traiectionis, vel Missarum inter solemnities tacitis mentibus retractare. Cuius ad exemplar identidem respectantes vitam vestram, morésque fingatis. Vbi sacerdos Christi corpus ritè confecerit, aut excitatum ab ara sublime populo præmonstrarit, tum vos vestris malis, morbisque remedia, ea quæ optatis, dona petetis à Deo: vt robur animi, & cognitionem vestri pectoris; vt mutuam fraternamque concordiam: quodque in summis numerandum est donis, famem, sitimque iustitiæ. Rogabitis etiam ipsum Christi corpus, vt spiritali quadam communione sui, haud abnuat tectum animæ vestræ succedere. Quo communionis genere incitabitur in vobis auiditas quædam

lam tanti mysterij, oblectantibus intem vos & proxime suscepti memoria, & pe denuò suscipiendi. Hæc communiois quotidianæ ratio, erit veluti quædam nimis præparatio longè efficax ad ipsum sacramentum corporis Domini; quemadmodum & ad sacramentum Pœnitentiæ spiritualis illa, quam dixi confessio. Proinde venit in mentem optare, ut Christianus quisque multo ante præcipiat animo diem illum, quo & pectus suum exicare confessione decreuerit, & Christi Domini inire conuiuium. Ita ut quotidie mane simul ac de cubili surrexerit, ita se noneat, & alloquatur, Tali die sacerdotis pedes, tali accedes ad Christi mensam: & que etiamsi forte longiùs ille dies absit. Videte igitur singulis ut diebus memoriam vobis excitetis, ac reficetis huius sacramenti, & suscipiendi pariter, & suscepti. Suscepti quidem ad dimidiatum saltem spatium præstituti temporis: suscipiendi verò toto reliquo intervallo dierum: ut hac ratione planissimum fiat vereri vos, & horrere verenda illa, & sacrosancta mysteria: secus enim periculum sit, ne vel ægrè concoquatis, quod ore percipitis, vel non satis auidè suscipiatis. Noli-

*Quid in-
tenden-
dum sit
in actio-
nibus no-
stris.*

te vobis ipsi deesse, quo minus octauo sal-
tem quoque die hæc Sacramēta tractetis,
& renouetis. Cætera verò pietatis officia,
qualis est precatio, qualis piæ contēplatio-
nis exercitatio, & id genus alia. Videte vt
fines illos, seu singulos, seu vniuersos pro-
positos habeāt. Primum Dei, & eius San-
ctorum gloriam. Deinde animi vestri bo-
num, Tum cæterorum commodum ani-
morum. Sic enim per ea, quæ dixi, munera
quotidiana vobis fiet virtutis accessio, vt
humilitatis, vt patientiæ, vt prudentiæ, &
aliarum huiusmodi rerum, atque virtu-
tum, quibus paratiores in dies accedatis
ad rectè agendum. Accedet etiam Dei
notitia maior, & maior amor; cumulabi-
tur in proximos charitas; & tuto denique
salutis iter tenebitur, dum veluti per gra-
dus vita spiritus sic instituitur. Quòd au-
tem ad huius & temporis, & corporis vi-
tam pertinet, oportebit ita vos vestra mo-
derari consilia, sensusque omnes, vt omnis
labor corporis, ac contentio Dei laudem
spectet, salutem animi vestri, eorumque
animorum, qui in iis sunt inclusi corpori-
bus, quibus vos laborem vestrum, ope-
ramque nauatis. Studete igitur, vt pri-
mum Deus vos ad laborem, seu etiam ad
quietem,

*Qua ra-
tione res
domestica
temperā-
da.*

quietem impellat : deinde salus animæ
vestræ : tum animæ proximorum : dein-
ceps vestri corporis incolumitas : postea
incolumitas alieni ; denique res familiaris ,
quæque ad vsus corporis , vitæque neces-
sarios pertinere videantur , ne qua sit or-
dinis perturbatio , ne qua confusio. Nihil
autem in his , quæ commemoravi , præpo-
terum , perturbatumque erit , si res fami-
liaris sit famula corporis , corpus animi ,
animus Dei : quæstusque vestri ad neces-
sitatem corporum , corporum autem in-
columitas ad animorum salutem , horum
verò studia ad æternæ legis regulam diri-
gantur. Ita ab hoc ultimo incohandum
primum , & hic ordo seruandus officio-
rum , ut prima animis ; cætera cæteris
deinceps rebus pro animorum bono ,
commodoque debeantur. Nec imitandi
enim sunt ij , qui à re familiari , & suo cor-
pore inchoandum putant , ut cum hæc ve-
rè constituerint , tum demùm se faciliùs
rem constituturos animorum arbitrentur.
Eademque ratione , quod ad proximos
spectat , eorum prius animis , quoad eius
fieri poterit , quàm vestris corporibus pro-
videte : ut si in potestate sit vestra vno co-
demque præsidio , & vos à morte corpo-
ris,

& illos à morte animæ vindicare, malitis
 utrique multis partibus huic periclitanti,
 quam illi ruenti, & iam cadenti succurre-
 re, si hic à vobis rerum ordo seruetur, faci-
 cilè existet ea, quam quæritis in instituto
 constantia, Hæc Faber. Sanè ea sodalitas
 etiamnum viget, & sexagesimum iam
 annum, & eo amplius Fabri præceptis se-
 se alit atque sustētat. Ac progrediente die
 tantum roboris est adepta, ut eorum quo-
 que patrociniū suscepit, quos & à men-
 dicando deterret pudor, & inscitia, igno-
 rantiæque Diuinæ legis tenet, & quos car-
 nifici, patibulóque leges addixerint, ea-
 demque semper fuerit quasi quædam pro-
 creatrix, ac parens plurimæ, variæque in
 ea vrbe pietatis, plurimæque item sobolis,
 quæ ex communi, vulgarique vita ad cæ-
 nobiticam, religiosamque se transfert.

*Sodalitas
 Charita-
 tis Parmæ
 qua opera
 pia tra-
 het.*

C A P V T V I I I.

*Primus de Societate Faber in Germaniam adit,
 & optimum eius specimen edit.*

H Is igitur prudentibus monitis, qua-
 si Vicarijs sui Parmæ relictis Faber
 Hortisium sequutus, deque Societate
 primus Germaniam ingressurus discessit.

Causa

rans quamquam longum esset negotium, vitam sibi ad conficiendum affuturam. En quam ingeniosa est ad gratum animum, quamque laboriosa pietas verè diuina beneficia æstimantium: en quàm sperat omnia caritas. Vvormatiæ tametsi cum hereticis agendi potestas facta pro voluntate non est: nec propter factionis Lutheranæ perfidiam dignum aliquid agi potuit: nullo tamen loco gregi Catholico defuit. Multi perillustres viri, atque adeo Põtificius ipse Nuntius, Ioannes Moranus tum Mutinēsis episcopus, paulo pòst Cardinalis ad expiandis ritè noxas eo potissimum vfi sunt: compluresq; alij tum exercitiorum spiritualium, tum concionis sacræ præsidio adeò animo commutati, vt sicut ipse primus Vineam illam colere de Societate cœpit, ita ei primos in Germaniã aditus videatur ipsa dedisse Societas. Cæterum vt animis liberalibus mira se bonitate diuinitas elargitur, ingentes in sanctitate sua processus fecit; maximis repletus est è cœlo suauitatibus per sanctissimæ Deiparæ patrociniũ vberissima colustratus est luce ad excogitandas vias multiplices orandi, agēdique gratias Deo, & beneficia sibi, acque alijs postulandi:

cum

*Ambrosius
ad petra-
rẽ Vvorma-
tiæ in
formas.*

um stimulis vrgeretur acerrimus, vt pro Germania potissimum, vbi summum religio discrimen adibat, preces effunderet. Vörmaticiensi colloquio dimissio, Faber continuo spirans, hinc Ratisbouam cum *Ratisbo-
nã adit.* Caroli Cûria ad Cæsareum cõcilium, vbi & Apostolicus legatus intererat, Gaspar Contarenus, accessit. Quocumque autem vestigium posuit eundem se Fabrum præbuit, nauum videlicet hominem & operarium. inter hæc itinera maxime cœpit frequentare nobile imprimis, ac salutare, demque perfacile orationis genus, quod deinceps potius assidue auxit, quã vnquã intermisit. Vt in loci cuiuspiam, vel fines *Ratio sã-
ctissima,* vel conspectum, vel etiam sermones vene- *qua iti-
nera pe-
ragebat.* rat, sublata in cœlum mente præcabatur, vt eius loci Archangelus, ac singulorum incolarum custodes Angeli, ipsis boni ac propitij essent: ac multo magis vt verus Pastor Iesus Christus, qui in eiusdem loci templo degebat, gregem suum protegeret, singulorum adesset calamitatibus: peccato inhærentes, itemque moribundos atque animas defunctorum eiusdem loci, quacumque demùm difficultate quauis, sollicitudine, & angore pressos iuuaret. Rogabat deinde vniuersis bonorũ incremẽta

gratias

Gratias agebat nomine eorum, qui facultates ibidem possidebant, quique beneficia alia acceperant, nec benignissimam Dei largitoris manum agnoscebant: eorundemque nomine, & cæterorum peccantium veniam precabatur. Addebat invocationem sanctorum, quibus locorum eorundem aliquod patrocinium esset, ut ipsi quod nescirent, aut negligerent incolæ, vel agendis gratijs, vel postulandis necessariis auxilijs, vel petenda venia, vice eorum exequerentur. Hisce curis, & peregrinationem sanctè, suavitèrque obibat, & charitatem erga Deum simul, & proximos exercebat assiduè, alebátque: & in cœlo versans parum casibus attingebatur humanis, ac denique ad res bene prosperèque gerendas, vias sibi vnde erat opus, aperiebat. Apud ciuitates, & oppida quæ transibat, conferendis potius salutaribus Sacramentis, quæ in ijs maximè locis fidelem ministri operam requirebant, priuatissimèque congressibus, quam concionibus agendum censuit. Ratisbonæ à Sabaudix Caroli Ducis filio, cuius in ditio- ne patriam habebat, agnitus & in honore habitus, ad eius confessiones audiendas eligitur. In tanto autem Procerum, atque

Aulicorum

*Ratisbo-
na semi-
na iacet
maxima-
rum rei
Catholi-
cæ utili-
tatum.*

numero, tantaq; nationum varietate vsq;
 deò se vulgo probauit, vt ad eum vniuer-
 ſi, ac præcipue præſtantiffimi quique viri,
 tanquam ad communem Patrem Germa-
 ni, Itali, Hiſpanique concurrerent Quo fie-
 rat vt viri dignitate, doctrina, generis ſplē-
 dore nobiles, ſanctis meditationibus inſti-
 tuti, de corrigendis ſuis publicisque mo-
 ribus cogitarent: nonnullique meliores iã
 ſibi redditæ, complures alios ad eandem
 meditandi rationem blanda cohortatione
 pellicerent. Ac Deus tantam vim famuli
 ſui Fabri conatibus dedit; adeò firmis diſ-
 ciplina eius conſtabilita eſt fundamentis,
 vt qui ſemel illi tradidere ſe excolendos
 ſemel de peccatis confeſſi ſunt, ij numquam
 poſtea monita eius deſeruerint, aut carita-
 tem, & obſeruantiam minuerint erga ma-
 giſtrum. Denique quicquid multos dein-
 cept per annos ex vſu publicæ pietatis
 actum eſt in Germania, inde maximè, vt
 Faber ipſe profitetur, ſemè habuit. Ferue-
 re Ratiſbonæ præ cæteris Doct̃or Coc-
 bleus vir inſignis, ac prudens; qui non vul-
 gari ſui animi bono eas commentationes
 expertus, gauiſuſque mirum in modum
 etiam affectuum reperiri magiſtros, quos-
 cunq; poterat, ad eandem commentandi

*Semel vſq;
 Fabri cõ-
 ſuetudine
 vel ma-
 giſterio
 nũquam
 ab eius
 vel bene-
 uolentia,
 vel diſci-
 plina de-
 fecere.*

*Norim-
bergã ad
moribun-
dum ex-
currit &
multos ad
Christũ
cõuertit.*

normam aut exercebat ipse per se, aut exercendos curabat à Fabro. Nec his cõ-
tenta finibus Fabri charitas, ad absentes, &
longè positos excurrerebat. Norimbergam
ad moribundum Italum euocatus, non
illi tantum præstò fuit, dum animam egit,
verum etiam per eam occasionem aber-
rantem à Christi caulis ouiculam ex eiuf-
dem familia adorsus partim terrendo, par-
tim alliciendo ad Ecclesiæ septa reduxit;
& quod septimum iam annum non fece-
rat, ad confitenda peccata: cuius exẽplum
negotiatores sequuti duo vagi & ipsi, pa-
lantesque per hæresum saltus ad eundem
Christi gregem reuerterunt: Maurique
item duo ad baptisma perducti. Inter hæc
de suo pariter vt semper ad perfectionem
perenni cursu sollicitus, novos adhuc orã-
di modos, precandique, & gratias agendi,
ac veniam postulandi pro se proque alijs
inuenit

*Nouos
orãdimo-
dos & a-
gendas
Deo gra-
tias exco-
gitat.*

CAPVT IX.

*In creatione Præpositi Generalis secundum
Ignatium Faber nominatur: & in Hispa-
niam pergit.*

Eodem tempore Societatis res in
Urbe confirmabantur. Cum enim
Religione

riore anno iustæ vim, auctoritatemque religionis apostolico esse iudicio cōsequuta, per huius anni ver Generalis Præpositus suffragijs primorū decem Patrum tum absentium, tum præsentium creatus est. Quam creatione, quanquam nulla dubitatio fuit, quin omnes nullo discrimine, magnisq; cum laudibus præferrent, qui ipsos conuocarat, Christoq; educarat Ignatium; tamen quidam præsertim absentium, qui plures ad incerta casuum nominarant: si quid fortè eueniret, quamobrem eo munere fungi minus posset Ignatius, omnes Fabrum ei sufficiebant. Ita Franciscus Xauerius, ita Simon Rodericius, qui discedētes in Lusitaniā suffragia Romæ scripta reliquerāt: ita è præsentibus Ioannes Colurius; nec refragari possent ceteri, si proximum, quem præponerent, nominarent. Ipse autem Faber secundū Ignatium Xauerio suffragabatur. Qui dum totus frugifer Germaniæ oras pererrat, noua accipit ex Vrbe mandata, vt cum Hortizio in Hispaniam pergat. Accepit ille cæca obsequij alacritate quod mandabatur id vnum optans, ac rogans à Deo, vt quanto diutius peregrinationes ad gentes plures, atque Prouincias nouas corporis animique,

difficultates longius ac latius tenderentur, tanto magis anima sua caritatis spatia, humilitatisque & tolerantię dilataret. Prius tamen quàm Ratisbona se commoueat, quoniam cognouerat creato iam generali Præposito licere sibi religionum perficere holocaustum, egregiè præparatus Professionis vota solenni ritu nuncupat in æde Beatæ Mariæ, quæ Capella vetus dicitur, ad aram maximam, die ipsa Deiparæ Virginis Elisabetham salutantis octaua: Votorumque formam, quæ etiã num in eius commentarijs apparet suo firmatam Chirographo ad Ignatium ritè dedit: Edidit ea vota summa & animi, & corporis deuotione, pietatisque sensu prope incredibili. Nouæ exarsere animo faces, noua studia perfectæ virtutis; nouum subiit pectori robur ad commoditates funditus abdicandas, iucunditatesque mortales ad humilitatem consecrandam impensius, arbitriumque suum obedientiæ arbitrijs penitus mancipandum. Ita editis votis suis, recentique hoc vegetus spiritu Iulio extremo discessit. Iter faciebat more, institutoque suo, quocumque pedem ferret, vestigia relinquebat Apostolici viri: quascumque oras attingeret, precationibus bonis sancti.

Professionis vota emittit.

Discedit in Hispaniam.

sanctificabat; multoq; maius cum Cælitibus, quorum loca memoriam renouarent, quam cum incolis ipsis habebat commercium : atque ut illorum his opem impetrabat, ita suam omni conatu per occasionem omnem ferebat, quod plenius posteriore volumine describetur. Viæ erant impeditissimæ, & latrunculis, & militibus infestæ itaque nec pericula, nec vincula defuere. In Gallia enim comprehensus cum Hortizio, ceterisque comitibus est, & cōiectus in carcerem, sed ut vincula sanctorum non raro sunt ad liberationem vincientium, in ipsa quoque custodia, quos iuuaret, & meliores redderet, Faber inuenit. Agere cum arcis Duce, & cūstodibus cœpit, & faces identidem sui admouere sermonis, tanquam si vocatus ad id amicè, non captus hostiliter videretur. Itaq; Ducem ipsum militarem hominem assidua colloquutione mutatum ad reconciliandū, placandumque sibi Deum, & confitenda sibi met peccata conuertit. Ipse verò & Hortizius, ceterique hispani septimo die præter expectationem, ac spem, præterque morem, cum magno soleret libertas redimi, & pro nobilitate, numeroque comitatus posset ingens fieri quæstus per huma-

Captus in Gallia sua ipse pietate capit, expiatque - Ducē arcis: & liberaliter dimittitur

38 PETRI FABRI VITÆ
niter, ac beneuolè non tanquam è custo-
dia, sed tanquam liberali ex hospitio sine
pretio, sine mercede mittuntur. Tantam
vim habet in omnem partem, & apud
omnes gentes castissimus atque ardenti-
ssimus Dei sermo.

CAPVT X.

*Magna pietate ingressus in Hispaniam, rebus
multis præclarè gestis, per multa pericula
Germaniam iussus repetit.*

*Ingre-
ditur in
Hispaniã
Calestii
patroci-
nia sum-
mo studio
implorãs.*

VNde itinere repetito, vbi ventum
ad Hispaniæ fines, cogitanti quàm
latè aperiretur campus amplificandæ di-
uinæ laudis, sibi que diffidenti, & ad cœle-
stium conciliandam opem intento mirus
exarsit ardor, & liquidissimè affluxere dul-
cedines, dum Principatus, & Archangelos,
Angelosque custodes eius Regni, singula-
riumque Prouinciarum, & vrbium, &
singulorum hominum veneratur. Adde-
bat & sanctissimæ Martis patrocini-
um, religiosissima quæque eius in Hispaniæ loca,
nominatim vsurpans sanctæ Mariæ, cui
nomen à Pila, siue columna, & Mōtis Ser-
rati, & ad aquas lupias, Addebat & sancto-
rum, quorum præcipuè Hispani tutela, sa-
crisque Pignoribus gloriantur, S. Iacobi,
Narcissi,

Narciſſi, Eulaliæ, Eucratidis, Iuſti, Paſto-
 ris, Iſidori, atque Ildephonſi: quos omnes
 orabat, vti boni, atque propitij. ſuum in
 Hiſpaniam ingreſſum reſpicerent, fortu-
 narentque; ac precibus ſuis efficerent, vt
 fructuoſus incolis, ac ſalutaris exiſteret,
 Nec irritæ cecidere preces. Multa cum
 Hortizio percurrit Hiſpaniarum oppida,
 & loca: Madritum venit, adiit Cæſaraugu-
 ſtam, & Mediolum, cui vulgo nomen Me-
 dina cæli, Saguntum viſit, Complutumq;
 & Ciuitates, ac populos alios; ac præcla-
 rum vbique Societatis ſpecimen edidit.
 Nec modo cum viris nobilibus, ſed, quod
 in viro graui, eodemque Cæſarei Procura-
 toris comite ſpectabile erat, cum plebe,
 pueriſq; quibus Chriſtianæ legis inſtillabat
 initia, multus erat. Ita ſibi omnes ordines,
 omnesque adiungebat ætates. In Galapar
 Oppido, dum ex ea, quam dixi, doctrina
 pares laboribus fructus legit, tum demum
 ſe intellexiſſe teſtatur, quanti tandem à
 ſocietate ſit faciendum hoc inſtituendæ
 multitudinis munus. Sed hæc in Hiſpa-
 nia quaſi præteriens egit. Nam Pontifex
 cum Germaniæ res videret quotidie labi
 in deterius, nec ignoraret quanti momenti
 opera illic Fabri fuiſſet, continuò iuſſit

*Multa adi-
 dit loca
 Hiſpania
 magno
 cum fru-
 ctu.*

*Iubetur
 redire in
 Germa-
 niam.*

codem iter capeffere: quo illum & rei Christianæ neceffitas maior, & operarum minor numerus reuocabat. Ad hoc dum fe iter accingit, cum comitem ex fuis haberet neminem, tacitis apud fe precibus optauit à Deo, Aliquos fibi faltem ex alienis adiungi: & eos demùm quibus cum pacificum iter, ac fine vlla animorum diffenfione conficeret. Cumulatè quod poftulauit, accepit. Quippè cum Ocániam veniffet fequutus Hortizium, vbi filix Imperatoris Caroli, Maria quæ deinde Maximiliano Cæfari, & Ioanna, quæ Ioanni Lufitaniæ Principi nupfit, degebant, multum apud eas, & aulam earum profecit.

*Abounti
duo sacer
dotes ca-
pri eius
falfitate
perpetuos
comites
fefe ad-
iungant.*

Peragrè itaque illæ tulerunt feftinatum eius digreffum: abeuntique duos addidere comites regij facelli sacerdotes, qui Toleum vfque profequerētur. Ioannes Aragonius vni, alteri Aluarus Alfonsus erant nomina. Hi, vt itinera maximè hominum nudant pectora, interioremq; animi habitum palam faciunt, capti Sanctitate cōgreffus tanti viri, & admiratione virtutis, eiusdem instituti focios fe fe in perpetuū obtulerunt: eamque bona venia Dominarum aula protinus relictæ, cū eo quocumque pergeret, reliquam fibi vitam agendam

dam putarunt: Nauíque ac frugiferi Vineæ dominicoloni fuere. Hoc igitur comitatu Faber longum iter ingreditur tantis difficultatibus, & periculis interseptum, vt ipsemet singulari dei ascribat tutelæ, quod præter omnem spem salui Spiram, incolumesque peruenerint: Nam in Hispania ceteriore latronum ex vnguibus diuinitus erepti sunt, & in Gallia è pedore carceris, tenebrisque, & in Allobrogum, Heluetiorumque finibus è militum insolentia, & ex Hæreticorum insultibus in Germania, interdumque ex grassante pestilentia, & conflictatione morborum: ac deniq; quod grauissimum ipse pro summo suo concordix studio ducit, ex spiritu diuisionis, ac dissensionis. Quod vir Dei tantopere fortassis magnificat, non eo solum quod discordix malum iure vniuersis antefertur incommodis, & externis, & corporis: sed quod ipse, dum tot vias sine religioso comite percurfat, seculariũ propius cognouisset, ac pertulisset ineptias. Nam quemadmodum iucundissimum est ærumnarum itineris leuamentum dulcis charitas, ac religiosa suauitas comitum: ita prope intolerabile onus fit, vbi ceteras asperitates affixa lateri corũdem morositas exer-

Per multa pericula Spiram incolumis peruenit.

Prope patriam iter habens eam non videret.

cebat. Adiecit peregrinationis huiusce decoribus illud Faber insigne. Cùm per Sabaudiam iter haberet, & ad Oppidum, cuius grauis erat in animorum causa necessitas, diuertisset, facta ibi plena cum spe diuini verbi semente, suam ipse Patriam in conspectu positam, & propter quam tenendum erat iter, nulla non modo leuitate, sed ne spe quidem lucri animarum ab religiosa seueritate deflectens auersis oculis Missam fecit.

CAPVT XI.

Spiræ multa præclarè gerit: deinde Moguntia, tum iterum Spiræ.

Clerum initio alieniorē & haereticos ipsos sibi consiliat.

SPIRÆ porrò ingens erat parata iam messis, sed cum initio cleri obmurmuratio duriorē ex inani suspitione pertimescētis emēdationem, perstreperet Patris prudentia, ac comitate sedatur, quin ipsos quoque religionis causa aduersantes rectæ vitæ documentis, & candore animi paulatim sibi ita deuinxit, vt eius postea discessum permolestè tulerint. Populi autē studio pietate crescēte q; demetendis frugibus dies totus distinebatur. Cōncionatorem, cuius de religione suspecta mens erat, atque doctrina, modo
in

in medium afferendis, quæ cum illo sibi
conueniebant modò prætermittendis, vbi
dispars erat vtriusque sententia modo etiam
ad eius Monasterium elemosinis summit-
tendis mirè conciliatum ad veritatis lu-
cem pulsa caligine præparauit. Clerus an-
teca solutior breui se ad serenitatem vete-
rem reuocauit. Tractari sacerdotium mo-
re maiorum, pari inquam, animi corpo-
risque candore: custodiri arctius in reli-
giosis ordinibus disciplina: plebs fieri ad
Diuina propensior, vt affirmarint Paro-
chi, plures ad Sacram Eucharistiam Pas-
chate accessisse postremo, quàm totis an-
nis ante viginti. Episcopus (is erat Philip-
pus à Fleschein) in corrigendis moribus
multo erat ardentior: cuius Vicarius, spiri-
tus iam antea exercitationibus institutus,
tanto in eos, qui fouebant amicas, zelo,
studioque flagrabat, vt bello palàm con-
cubinis indicto, aut vniuersas se spon-
derit eiecturum, aut munus suum citò de-
positurum. Cœpta sunt etiam ipsa pietatis
officia maiore exerceri cum sensu: iamque
catholicis plus vulgò honoris, & fidei, plus
obediētie prælatis deferabatur. Denique tū
primū spes Fabro iniecta reparandæ germa-
niæ & ad auitā religionis regulam dirigendæ

*Omnes
hominū
ordines
adiuuat.*

vero ei se adianxerāt Hīspani Sacerdotes eos affatim rebus diuinis imbutos curabat insuper vſitatis Societatis peregrinationibus exercendos. Ac primū quidem Ioānem Aragonium Iulio mense: deinde verò paucis post mēſibus Aluarum Alphonsū cum baculo, & sine nummis ad sancta tria Magorum corpora, Coloniā ire iussit. Quod tanta ab his cum accessione spiritus factum est, vt eorum alter Aluarus magnis, variisque laboribus, ac periculis latronum, ferarum, pestilentie, famisque perfunctus, tantū se ex ea peregrinatione hausisse commodi confirmarit, vt nullius rei conditæ pretio eam voluerit prætermiſſam: paremque alacritatem præ se tulerit Aragonius. Qui cū in sancti Laurentij peruiligio rediisset, ad eius conspectum Faber sanctæ lætitiæ tanta delibutus est copia, quantam in eiusmodi causis ad eam diem perceperat numquam. Itaque cum alias soleret in peregrinationum aduentu incitari animo ad charitatis colloquia percunctans, & audiens de itineris casibus, de experimentis Diuinæ prouidentie, de rebus sacris ac religiosis, quas memorandas vidissent, & alia de hoc genere, nulla in præsens huiusmodi tactus cupidi

*Fabri in
peregrina-
tionū ad-
uētū sa-
ctæ læti-
tiæ.*

aviditate est, sed totus ac penitus raptus
ad Deum, ibi acquiescebat; ibi videre vi-
debatur Deum ipsum, ac Cœlites, qui
sua causa gestientes, circa se adesset
certatimque sibi gratulareretur. Quo altio-
rem ipse gratiarum ingressus actionem
patrem adorabat æternum, atque rogabat
et Filio, & sancto Spiritui, tum Filium
et Patri, itemque Spiritui sancto, atque
ipsum denique sanctum-Spiritum, ut Pa-
tri & Filio gratularetur super eo reditu,
peregrinique tutela, ac beneficijs totum
per iter ei datis. Inde benignissimæ cœli
Reginæ supplicabat, ut iisdem pro mune-
ribus grates ageret, Sanctissimæ & indivi-
uæ Trinitati, rursusque Trinitatem ve-
nerabatur, ut Virgini Deiparæ benedic-
eret propter omnia in nos collata per eam
dona. Modo deinceps persimili Curiam
obibat cœlestem, sigillatim ordines Bea-
torum, & choros, ac nominatim tres Ma-
gos Reges, Ursulamque & Pinnosam, &
cæterum comitatum earum, ut Deo gratu-
larentur precans vicissimque Deum, ut ipsis
eo nomine benediceret. Precabatur autem
qui Aragonio re, qui verbo benignè fecis-
sent, qui viam quoque monstrassent, qui
denum quacumque ratione beneuolos
se præ

*Charitas
Fabri no-
tabilis
erga eos,
qui sa-
mulos
Dei la-
cessunt.
Nota.*

se præbuisſent, eis omni-
bus merces opi-
ma eſſet, ac ſempiterna. Addebat, & qui
vultu, dicto, factò, quopiam acerbi, & ad-
uerſi fuiſſent, quibus cœleſtem miſericor-
diam implorabat, cùm exiſtimaret per-
mittere Deum interdum, vt homines di-
uina gratia indigentēs iuſtis moleſti eſſēt
& aliquid negocij faceſſerent, vt ab his
cùm exemplā humilitatis, tum precum
auxilia reciperēt, per quæ deſcenderēt, in
ſeipſos, & ad meliora conuerterentur. Sed
ad iuuandos opera ipſa, & labore populos
intentus, quoniam Moronus, cui Pontifi-
cis iuſſu parebat, poteſtatem fecerat, quo
maximum operæ inuitaret pretium adēū-
di, Albertum ArchiEpiscopum Mogunti-
num eundemque ſanctæ Romanæ Eccle-
ſiæ Cardinalem conuenit. Norat pridem
illum in Ratiſbonenſi conuentu, ac ſcie-
bat percupidum Diuini cultus: vnde ſpes
aſſulgebat bene apud talem Antiſtitem
operæ collocandæ, quæ nequaquam ſefel-
lit. Cùm enim nonnulla de religione deq;
rebus grauib; vna contuliſſet, auctori-
tate eius, nutuque Cardinalis permulta
vtiliter, præclareque ſanxit. Quæ forſitan
cauſa fuit, cur ex ea quoq; ciuitate quorū-
dam commoueretur inuidia. Quod cùm
Faber

*Mogun-
tiā adit
multaq;
eius con-
ſilio, An-
tiſtes Mo-
guntinus
e re Ca-
tholica
ſancit.*

Faber animaduverteret, non tulit pacis Angelus, quorum quærebat animas, eorum nascentes iras, & offensionem. Itaque non priùs inde recessit, quàm ibi quoque turbarum sedaret initia, & tranquillandis animis odia concitata restingueret. Ibi etiam hominem professione iam Monachum usu, exercitationeque rerum diuinarum ad purum & castum religionis cultum ex hæresum labe, ac corruptela raduxit. Quibus rebus cù & eximiæ prudentiæ, & spectatæ doctrinæ, & singularis probitatis specimen præbuisset, tantam sibi eius Ciuitatis, Cardinalisque conciliauit beneuolentiam, ac gratiam, quanta in societate postea visa est redundare. In digressu scripta quædam de religione, quorum de veritate Cardinali non liquebat satis, quæque nulli alij tuto committenda putarat vni expédenda Fabro, ac dijudicanda permisit. Cùmque ei speciosa munera, præsertim argenteum magni ponderis obtulisset. Faber paupertatis in primis amans scité remisit, quod diceret se non ex pauperum esse numero, qui argenteam subellectilem, sed qui bona sua secum ipsi portarent. Postero tamen die Cardinalis, prehensio suis manibus abeunte, in

Breuia

Liberaltas Cardinalis Mogüntini; & studium paupertatis Fabri.

Breuiarij thecam de zona suspensam aureos centum florenos iniecit, quos cum recusandi non esset locus, ne contemnitanti Antistitis liberalitas videretur, qui vim non modo verbis, verum etiam manibus afferebat, eos partim misit ad socios qui Louanij studiorum gratia magna in paupertate degebant, partim in egenorum pabulum, aliosque pios vsus sine cunctatione distribuit. Inde Spiram vnde abierat reuersus, præclaris cœptis perseueranter institit. Erat Spiræ ex hæreticorum schola Augustinus quidam, ad restringenda in auditorum animis bonorum operum studia in primis efficax. Faber autem vicissim in refrigerandis hominum ardoribus, ne quid noui moris admitterent, desudabat: hominemque sanè idoneum qui se ad hæretici partes meditabatur adiungere, ab eius consuetudine prudenter abductum traduxit ad suas: vt nemo pestilentissimæ illi Ministro deinceps infensior fuerit hoc Christi tyrone: nemo magis aut doctrina, aut moribus aduersarius.

*Spiram
Faber re-
uersus
bene rem-
gerit.*

CAPVT XII.

Reuocatur Moguntiam mittendus ad Tridentinum

tinum Concilium: quo dilato nauiter Moguntia elaborat.

Non diu Spire substiterat Faber, cum Moguntiam celeriter reuocatur. fuit enim Atchipiscopi Moguntini concilium, ut Fabrum, de cuius eruditione, gendique prudentia multum sibi iam dum pollicebatur, vna cum aliis ex sua familia per eruditis viris ad Tridentinum Concilium proximis Kal. Nouembribus destinaret, deinde Moguntiam ad docendi prouinciā reuocaret. Sed hanc ei leuatiōnem, si vita suppeditasset, sedes Apostolica reseruauerat, ut suo loco reddā. Vt dilato in aliud tempus bellorum trepidatione Concilio, ne tam salutari Fabri areret vsu, consuetudineq; hominē apud tenuit, nec Spiram redeūdi potestatem ecit. Ergo ipso iubente Præsule Moguntia confedit, anno iam inito seculi quadragesimo tertio. Hic strenuus animorū, deiq; defensor pro concione psalmos Dauidicos explanabat, plausu ingenti populorum, vtilitate pari. Qui dum ad examinationem saluberrimamq; doctrinam vitæ calorem, morumque suauitatem adiungit, Moguntinorū animos æque ac spirensium praeui sibi adiunxit. Rationem exercendi

spiritus per pias commentationes compluribus de primarijs, duobus præsertim Episcopus tradidit suffraganeo Moguntino, & Nemburgensi episcopo designato: qui dum ad actionem, & vsum expertæ contemplationis præcepta reuocant, quotidianæ mētis exercitationi horæ spacium matutinis, nocturnisque temporibus tribuebant. Concubinis implicitos Parochos ad pudorem, & sanctimoniam sapienter, commodeque traduxit. Quo factō mirum quantum ei ciuitati salutis, quantum sibi vulgo & amoris, & fiduciæ conciliarit; ut perbeatus sibi videretur quisquis ab eo viro vel exercitiorum haurire doctrinam, vel sacris posset expiari mysterijs. Et quoniam linguæ ignoratione, plerique tanto frui bono non poterāt, inuentus est singulari Dei prouidentia summæ fidelitatis interpres, per quem tuto sese indicare Fabro, totosque pandere non puderet. Quid multa? In spem Faber ipse venerat copiosissimæ aliquando frugis: id quod ei plurimorum incensa studia, & æternæ salutis vota pollicebantur. Quo circa scribit ipse ad Ignatium, se ut ex collectis Parmæ frugibus Romam reliquisse pro Parma non pœnitebat, ita ne Parmam quidem pro Germania piguisse relinquere; ac ne Ger-

*Vbi cūq;
fuit Fa-
bro res è
sententia
cessit.*

maniam quidem propter Hispaniam, nec hanc rursus propter spiram, nec spiram denique propter Moguntiam: tāta erat ubique segetis seu perceptæ, seu speratæ lætitia. Ita magnis animis ubique patria, ita sedulis operarijs ubique opus: ita Deum vere querentibus ubique præsto est Deus, Cū autem à sacris de more lectionibus cessandum esset, Faber per eas ferias Aschafemburgum, quo Cardinalis Mogun- *Aschafē-
burgi ge-
sta res cū
Antistite
Mogūti-
no.* nus secesserat, ut graua quædam cum illo de re diuina conferret, excurrit. Excitat Pastorem in primis ad cōformandos mores frequēssimi gregis. Moguntina namque Ciuitas tantæ in Germania auctoritatis, si in fide, Christianisque moribus ipsa præstaret, sperabat fore, ut eius ad exēplū Ciuitates aliæ complures aut in eadem fide nullo negotio continerentur, aut certe non tam lubricæ essent, & procliues ad hæresim. Cardinalis qui erga Fabrum optime iam pridem erat affectus, eiusque singularem admirabatur coniunctam cum virtute doctrinam, omni illum præcipuo honore, & charitate habuit. Cumque non ignoraret, quas vir religiosissimus maximè amaret delicias: atque adeò amborum in cultu sacrorum, cælitumque veneratione

egregiè consentiret pietas, & haberet Albertus sacellum reliquiarum sacrarum copia, præstantia, ornatu inter pauca visendum; qua summa potuit magnificentia id ornari, exponique ipsanorthecas iussit vniuersas: tum Fabrū in eo diuinam rem facere, & interesse facienti ipsemet voluit. Quo loco vt infra narrabitur, didicit Faber non ex hominum gratia, apparatuq; externo pietatis gustum, cælique pendere suauitates: Sub hæc recipit Cardinalis, quæpiè sibi, ac salutariter suggessisset, eorum se propriam, ac peculiarem habiturum esse rationem: perfecturumque rebus ipsis, vt intelligeret quanti tandem apud se forent eius diuina, ac salutaria, sic (enim loquebatur) præcepta. Interim monet præclaris cœptis insistat, nec suscipiendis pro suo grege, & Dei gloria laboribus terreatur. Gratam sibi rem facturum, si ad explanationem psalmorum, tam vtiliter institutâ, latinas etiam diebus dominicis conciones adiungat: Vnum illud ingenuè promittat, quid honoris, atque stipendij pueret ei loco, laborique conueniens. Cui Faber stipendium, inquit, Præsul amplissime, iamdiu non accepimus, quod nullis vmq̃uam meritis adæquare liceat, cum dignatus est

Deus

Deus vocatione sua sancta in opus Evangelij, vt gratis daremus, quod gratis accepimus. Tum occasione vsus per illius secessus otium de Societatis institutis accuratissimè Cardinalem edocuit, qui vsq; adeò probauit omnia, imo etiam suspexit; vt Societate sibi videri diceret prope diuinitus ad ea tēpora, tam difficilia, tamque aspera reservatam. Aschafemburgi rebus è sententia gestis Faber, prolixèque ad conciones, & quemuis laborem operam suam Cardinali pollicitus, paucos intrā dies Moguntiam rediit.

CAPVT. XIII.

Faber Coloniam adit, vbi rem Catholicam periclitantem fulcit.

Hic dum clerum æque ac populum *Petri Canisij ad Societatem accessit.*
 ad omnem pietatem nouo impetu, conatuque erudit, præstantissimum ad eā rem socium, & sui simillimum adiutorem Deo mittente, nanciscitur, Petrum Canisium, Nouiomagensem è Geldria Belgij Prouincia; qui iam tum & religionis Catholicæ propagandæ, & contra hæreticos defendendæ studio flagrabat acerrimo. Ad eamque pietatem cum vitæ accedebat singularis integritas, tum literæ in-

teriores , & eloquentia non vulgaris : vt ipsa morum similitudo duos videretur

*Canisij
de Fabro
testimo-
nium.*

Petros vno quasi spiritu colligasse. Is ergo Coloniae cū degeret auditis, quæ Fabri de sanctitate, doctrinaque circumferebantur, Moguntiam eo consilio se contulit, vt quæ de fama iam norat, cum etiã de facie nosset. Quem vbi cognouit, ac degustauit, animi sui lætitiã, his ad amicum testatus est literis. Secundis, inquit, ventis Moguntiam veni: virum, quem quæsiui, si tamen vir est, & non potius Angelus Domini, meo magno bono reperi; quo nec vidi, nec audiui doctiorem, profundiorẽque thelogum, aut tam illustris, eximieq; virtutis hominem. Illi nil æque in votis est, ac Christo cooperari in salute animarum: nullum ex illius ore verbũ, siue in vsu, familiarique congressione, siue dum mensæ accumbit, prodire audio, nisi quod Dei honorem, & pietatem sonet; neque tamen ob facundiam audientibus grauis, aut molestus est. Authoritatem tãtam habet, vt ei se spiritualiter informãdos, multi Religiosi, multi Episcopi, multi Doctores tradiderint: inter quos & Cochlæus ipse, qui pro ipsius instructione gratias se reddere pares vnquam posse negat. Multi sacerdotes, &

cuius

cuiusvis Ordinis Ecclesiastici vel cōcubinas abiecerunt, vel seculum reiecerunt, aut à grauibus flagitiis ad frugem meliorem eo adnitente, ad laborāteque sese receperunt. Quod ad me attinet, dici vix potest, quemadmodum exercitationibus illis spiritualibus animum meum, ac sensus immutari, mentem nouis cælestis gratiæ radiis collustrari, & nouo quodam me vigore affici senserim, sic vt, & in corpus redundante diuinæ beneficentiæ copia, totus corroborari, atque in alium prorsus hominem transformari viderer.

Inter illas exercitationes, Canisius totum Deo se in Societate deuouit: quo remisso Coloniam, vbi Ioannes & Aluarus, socij Fabri, studiorum causa versabantur, per theologum quendam celeriter Faber ipse euocatur, quod Ecclesiæ illi maximū ab Hæresum naufragio periculum immineret. Aberat tum Cardinalis Archiepiscopus, & rediturus propediem dicebatur, Faber ad eius aduentum Coloniensem detinuit Nuntium: interimque diuinis illum rebus per vsitatas commentationes instituit: cuius, is cōsuetudine, appositisq; cælestium cogitationum epulis degustatis, modico dierum interuallo Societati se

*Colonia
Fabri la-
bores.*

dedit. Eoque etiam auctus socio tandem Faber, Cardinalis Concessu Coloniã abit. Hic id, quod ex Nuntio audierat, re ipsa comperit valde in lubrico versari rem Catholicam: pessimo loco illius Ecclesiæ res esse, in qua ipse-met Pastor, & Antistes Hermanus, seu veteratoriis Hæreticorum artibus, seu perniciosis Catholicorum assentationibus prauè cœperat de religione sentire. Cumque nemo esset, qui se tanto Præsuli auderet opponere, vnus inuentus est Faber, qui placato prius Hostiis, precibusque continentibus Deo, Archiepiscopum conueniret, & peramicè, libereq; sui admoneret erroris. Tantumque profecit modestissimis suis, plenisque sapientia monitis, vt de Pastoris fide, doctrinaque meliora sperari sint cœpta. Verumtamen cautioribus consiliis vtendum ratus (nam in suspicionem venerat, ne malorum stirpes, quod nondum satis videbantur euulsæ, se abeunte renascerentur) Nuntium Romani Pontificis de Coloniensis Ecclesiæ statu, quo acrius illuc vigilias intēderet, cōmonefecit. Is erat Ioānes Pogius, vir pereruditus, ac prudens, qui postea S.R.E. renunciatus est Cardinalis, tūq; degebat in vrbe Bonna, haud ita Colonia procul.

*Ioannes
Pogius
Pōtificius
Nuntius
dein Car-
dinalis.*

Is de

de illius Ecclesiæ rebus edoctus, & præ-
sens periculū perhorrescens, nullo modo
passus est moueri loco Fabrum. Nā quod
spectabat ad Moguntinum, bono animo
iussit esse; se daturum pollicitus operam,
ne paucorum mensium absentiam is ini-
quius ferret Antistes. Obsequutus Nuntio
Faber Coloniae resedit ad acerrimam ac
perennem eius Ecclesiæ custodiam: ut per
eum potissimum steterit, ne multo scedius
tetriusque, aut illius splendor Cathedræ,
aut nobilissimum Germaniæ membrū ab
impurissima Luteri schola, tam luctuoso
tempore scedaretur.

CAPUT XIII.

*Faber iussus in Lusitaniam proficisci, Louanii
morbo tenetur interimque miras Louanien-
sibus utilitates parit.*

INterea redduntur ab Ignatio literæ
ut relicta Colonia, in Lusitaniam
cum Aluaro Alfonso, & Ioanne Arago-
nio protinus iter pareret. Ioannes enim Lu-
sitanorum Rex, cum Mariam filiam Phi-
lippo, tum Hispaniarum Principi, postea
Regi secundo despondisset, vnum aut al-
terum, quos in Castellam proficiscenti
comites daret, è primis Societatis Patri-

*Postula-
tur Faber
à Ioanne
Lusitanien-
si rege.*

Dilecti

bus postulauerat: idq; suo Romæ Oratori mādarat: & Faber nominatim postulabatur. Quæ res cū pro summis in Societate Lusitanæ aulæ meritis debita, & ipsimet Societati ad aperiendum sibi aditum nouas in prouincias opportuna esset, cōsulto Pōtifice, Ignatius de eius voluntate, Fabro iter iniunxerat. Quibus ille mandatis acceptis, quamuis curæ vrgebāt grauissimæ, tamen non è suo sensu, sed ex obedientiæ nutu diuinam gloriam interpretans, maximam confestim se ad profectonem aecingit. Porro ea res latere non potuit: qui frustra conatus hominem à cōsilio deterere, dat ad Pontificem literas quàm incommoda eo rerum articulo talis viri profectio accideret, grauitè explicans, roganque vt subsistere omninò iuberet. Nihilò secius maturauit Faber, quid Poggius moliretur, Ignatium edocere: quo is rerum omnium cōsciùs oportuniùs apud S. Dominum, quod è re videretur efficeret. Datis ad Ignatium literis, absque mora profectus Colonia, perrecturus in Lusitaniam, Louanium venit. Erat Louanijs pusilla Societatis scholasticorum familia, maximam partem Hispanorum, qui cum migrare Hispanos omnes è sua ditione Rex Galliæ Franciscus iussisset, Lutetia

*Poggius
laborat,
ne Faber
Colonia
discadat.*

*Louanijs,
morbis
Fabrum
tenet, vt
videtur,
diuinitus
immissis.*

eo concesserant. Et apud Cornelium Vichauum, qui Sacerdos iam pridem virtutis eximiae fama nobilis, Societatem meditabatur, degebant. Quos ut Pater asperxit, & iucundissimis excepit amplexibus, conuersus ad Cornelium, qui propter eius aduentum festum diem agere videbatur. Age, inquit Corneli, satis iam habeo te de facie nosse, quem etsi meis oculis antea non vidi, te tamen noui: nihil est cur de nobis vehementius angaris: postri die hinc in Lusitaniam obediētia nos auferet. Cui Cornelius; aduersari inquit, imperio isti, & obediētia nec ausim equidem mi Pater, nec omnino debeo. Cæterū illū ipsum, qui & obediētib; frænum iniicit eum visus est, Christum iuoco, ne te hinc abire, & auolare permittat: sed quādiu huic populo vsui fueris, remoretur. Subrisit Faber: & tamen Antuerpiam ad Lusitana inspicienda nauigia, quæ ad oppidum Veras appulisse ferebantur, postero pergit die: quæ ut ad soluendum instructa, & expedita iam vidit, confestim nauigationis socios deducturus, Louanium repedit. Vix eò redierat, cum tertiana febris accessit. Hæc penitus strauit hominē, & lecto affixit ne moueri loco posset, adeò

*Corneli
Vichau
virtus.*

*Mira vir-
lis Loma-
nio est
Faber
quamuis
agrotus.*

adeò pertinax (quippe bimestris) vt eius iam saluti Medici , & curationi diffiderent. Sed cùm ei Cornelij preces pro sua Louanij commoratione venissēt in mentem, hominem ad se accersitum rogat, iam vota vertat, & argumenta precandi : & qui tam pertinacem febrim suis precibus aduocasset, his denuò adhibita precatione discutiatur. Fecit imperata Cornelius simplici candidoque pectore, & exinde melius factum est laborāti, vt è lecto subinde surgere, suisque niti pedibus medico admirante iam posset. Decumbentis in ea Ciuitate fructus, satis aperte vnde commoratio illa ortum habuisset, ostendit. Nam, illud certe Medicus aperte profitebatur, nequaquam videri à natura tātam eius morbi pertinaciam esse. Is Cornelium ipsum periclitatum egregiè, probatumque Societate recepit, & ad firmitatem intendit: vt idcirco & in morbum videatur fuisse delapsus, & ex morbo Cornelio supplicè releuatus: vt cuius esset tanta vox commendationis in vulgus, eius virtutem & sanctitatem diligentius excuteret. Sensit enim continuò Faber periculum esse, ne viro bono, ac simplici Angelus præstigiator illuderet; eoque exquisi-
tius

tius toto trimestri, veluti rudem inter-
 grumque discipulum quotidianis experi-
 mentis exercuit, ut planius infra edisce-
 ram. Sed Fabri mora non vni Cornelio,
 sed Fracisco quoque Stradae in artibus iam
 se corroborantis gradu disciplinae aptissi-
 mo salutaris fuit. Erat is iuuenis natione
 Hispanus ad agendum cum populo de su-
 periore loci raræ facultatis: & aliquot iam
 annos in Societate agebat cum fructu in-
 credibili multatum Italiae civitatum: qui
 Fabri ductu, consiliis, institutione multo
 clarior totò Louanio factus, egregia po-
 suit nouæ prædicationis exordia. Excitauit
 Tyronem vetus magister ad conciones
 Latinas in Falconis gymnasio, vbi Strada
 ipse de auditoribus vnus erat. Eaque re &
 frequentî illius Academiae iuuentuti, ma-
 gistris non modò inuitis, verum etiam po-
 stulantibus, & Stradae facultati, quæ Phi-
 losophiæ studiis intermisso bene dicendi
 vsu, ut plurimum exarescit, opportune
 consuluit. Itaque simul ac inflammandæ
 iuuentutis gratia, verba facere Iuuenis ac-
 instituit, repete ad eum, quem priuata iam
 scholæ, prodiderant, ingens academico-
 rum multitudo confluit: eaque in dies
 sic augeri coepta, ut iterum ac tertio fuerit
 laxiores

*Auctore
 & adiu-
 tore Fa-
 bro Frä-
 cisco Stra-
 da Lati-
 ne Loua-
 nij cōcio-
 natus in-
 genti cū-
 fructu præ-
 latus.*

laxiores in exedras emigrandum. Magistri
porrò omnes, quo latius noui conciona-
toris pateret vtilitas, authores fuere Fabro
vt cum ad Archangeli Michaëlis, quæ de
præcipuis Louanij ædibus vna est, festa
saltem quaque luce concionari iuberet.
Quorum Faber consilijs paruit spe propo-
sita copiosæ frugis: tametsi partem in eò
ipse laboris, atque oneris morbo stratus
non subterfugit; qui vt animos adderet in
eo genere dicendi imperito, iuuenique:
nec philosophicis studijs cura noui laboris
officeret, concionum ei argumenta, vel
de lectulo suggererebat: eaque diuidebat in
partes, vt pro lectione vox esset, pro li-
brorum apparatu culti pectoris sapientia.
Sed cū per os Stradæ Faber Louaniensiu
animos incēdisset, celebrari quotidie ma-
gis Cornelij est cœpta domus. Accedebāt
viri graues grauissimis cum decumbente
acturi de rebus: ex eoque tanquam ex ora-
culo responsa petebant: re ipsa probantes,
quæ de tali viro multorum fama, rumo-
resque nuntiarant. Et quamquam salutan-
tium turba morbi vim non mediocriter
intendebat, æger tamen imbecillitatem
corporis animi virtute superabat: & præt-
stanti quadam erga proximos charitate,
facillimos

acillimos ad sese aditus patere cuiq; vo-
 bat: nec à se quemquã nisi æquũ vsque-
 uaq; placatũq; dimitti. His humanitatis,
 charitatis, industriæque præliis feruere
 Louanij, visa sunt omnia: multiq; sepositis
 domesticis curis ad exercendum pie ani-
 mum excitati. Vnum memoro Theodori-
 um Hesium Leodiensis Ecclesiæ Prode-
 anum, quæsitoremq; Catholicæ religio-
 nis, qui quondam Adriani Pontificis A se-
 retis, & à sacris confessionibus fuerat;
 uius & ille Cõsiliis in Põtificatu plurimũ
 sus dicitur, & quem propter integritatẽ
 itæ, splendoremque doctrinæ, nisi mors
 interueniret, in amplissimũ Cardinalium
 Collegium cooptaret. Is cùm in has men-
 tis exercitationes esset ingressus, singularẽ
 hanc sui fructus significationem dedit:
 ingressus, vt ad collocandam in tuto salu-
 em suam, totũ se Fabro crederet, omnẽq;
 itæ cursum tota voluntate permetteret.
 Faber tamen & ætatis, & personæ ratione
 abita, quarum altera inclinata iam erat,
 altera sua spõte spectatissimis ornata mo-
 ribus, alienis adminiculis non egebat, tum
 erò Leodiensis Ecclesiæ proposito bono
 non ei cẽsuit vitæ genus, institutũq; mutã-
 lũ. Suasit potius & quę possidebat in vita
 bona

*Theodori
 eius He-
 sius per-
 mittit se
 Fabro.*

bona, & quę gerebat in republica munera
ca prudēter administrare, ad Dei scilicet
gloriam, & proximorum vtilitatem, esle-
que in nobili illa Ciuitate probitatis
exemplum, propositum ad imitandum,
cū populo vniuerso, tum clero præcipuē.
Amplexatū est vir egregiū totis præcor-
diis salutare consiliū: & ad optatā actio-
nē reliquo vitę spatio sobriē, priē, iusteq;
traducto, tanquā bonus, fidelisque disci-
pulus reuocauit. Fœminarū præterea: ex-
nobis, quę & ipsę Societātis operam si-
ciebant, certa quædam viuendi norma, ad
quam religiosę vitę cursum dirigerent,
data est: repressa: morum licentia: vetus
reddita disciplina: Virgines complures in-
tōgerrimis nūptiis cū diuina Majestate
coniunctę sacris addictę cœnobiiis: cōplu-
resque in Societatem adolescētes adsciti.
Tāta denique: morum in omni hominum
genere facta conuersio, vt iam tum de Or-
diendo Iouani; Collegio Viri graues apud
Cæsarem agendum putarent: Quibus ex
rebus Deo duce, bene, ac feliciter gestis
coniici, haud ægrē pōtest, quanto commo-
do inferioris Germaniæ Sociorum in Lu-
sitāniam nauigatio, dilata, quanta cū pro-
uidentia diuinī Numinis relictus ibi, vbi
erat

erat, morbo ingruente, sit Faber. Quicquid enim deinceps in iis regionibus ad Dei gloriam, communeque Ecclesiæ bonum à societate gestum est, id omne si verum quærimus, his debetur initiis.

CAPVT XV.

Multis Societate receptis, & aliquot in Lusitaniam missis, Faber Pontificis iussu redit Coloniam.

INterim Faber dum diuturno conualescit ex morbo à Pōtifice, quem vt supra demonstratum est, Pogius admonuerat, Lusitanica profectio in aliud tempus reiecta, Coloniam iubetur denuo se referre: Nempe ad eius fulciendas, prohibendasq; ruinas, cuius iam antea fidem confirmauerat vacillantem. Igitur anni nascentis exordio reditum Coloniā adornabat: sed priusquam se Louanio commoueret, messis particulam, quam vt suis concionibus Strada, & sua ipse pararat industria prætermittendam non putauit. Iusserat Ignatius scholasticorum manipulum in Lusitaniam mitti, vt & Collegium Conimbricence, quod peramplum Rex moliebatur, frequentarent, iuuantque;

& vicissim ipsi ad animarum vtilitates, disciplinarum expolitione perficerentur, interimque ex omnium commixtione nationū in Societate, quæ ad omnes iuandas ferebatur, communis quædam, & vniuersalis charitas discipulorū Christi propria coalesceret. Ille igitur de profectio-
Ardor iu- uenū So- cietatem expeten- tium, ne Lusitana sparsus rumor nonnullos ex Academicis excitauit, vt continuo Socie- tem amplecti, & rebus omnibus sponte missis peregrinari cum peregrinantibus vellent. Nouemdecim se ad iter accinxerant: sed ex eo numero tantum selecti no- uem. Latinis omnes exculti literis, & eorum quinque liberalium artium iam magistri, reliqui aut theologiæ Baccalaurei, aut iuris vtriusque discipuli: qui cum sua Fabro Concilia tacitis inclusa pectoribus indicassent, votorum cōpotes facti sūt: sed cū per otium meditandis de more diuinis exerceri nō possent, satis habuere sua apud Fabrum expiassse peccata, & post cæleste conuiuium antea actæ vitæ reddidisse rationē. Spectaculum æquè superis, ac mortalibus gratum, tot Deo victimæ vno tempore, vna animorum consensione dicatæ. interius cuiusque gaudium frontis indicabat hilaritas, & thesauri inuenti lætitia præstabat

ræstabat animis contra satanam, domesticisque constantiam. Iactabantur à parentibus minæ & ex præcordiis alta suspicia ducebantur, cum è complexu sibi bripi in vltimas terras viderent cara ignora filiorū: sed ad inusitatam libero-um fortitudinem, nouamque pietatem rescebant eorum lacrymæ, remittebantur minæ, paterna flectebatur impietas, et etiam ad pedes prostrata nonnumquam à Patribus, Deique famulis veniam peteret. Adeo bellum est inter domesticos fletus, surdis ad Deum auribus properare: & generoso quodam pectore Crucis causa paternas iras, & blandimenta contemnere. Pugnabat non cum domesticis, sed secum ipse Maximilianus Capella, obsurdescens ad Dei vocem, qui natus annos vndeuginti, cum ad expiandum ritè pectus apud Fabrum solito crebrius Stradæ concionibus esset inductus, inclinare sensim ad Patres cœpit. Sed hanc mentis inclinationem propensionemque temerè suspicatus ex Leuitate quadam potius, quam diuino instinctu, profectam pro nihilo habendam duxit. Commodum Louïaniésibus sociis adiun-

Maximilianus Capella ad Societatem Vocatio.

Etis sibi recentibus copiis Lusitanæ peregrinationis tempus instabat, cum eadem Maximiliano cogitatio recurrit, inquirēti tecum ipso, & itentidem consultanti profecturis nec ne comitem se adiungeret: ac ne tum quidem diuinæ voci patulas aures præbuit. Manendum cum suis statuebat magis, quàm peregrinandum cum alienis, eamque mentem haud mediocriter confirmauerat auditus concionator inprimis nobilis, qui cæcitatem hominum accusabat, quòd ad vnius adolescentis vocem (stradam autem describebat) tanta expectatione concurrerēt. Placuit tamen officij causa postremam dicere Fabro salutem. Quem cum ad Cornelij fores offendisset Faber, eius salutationem antecuerrens, Num ne & tu inquit, Maximiliane nobiscum? ad quàm ille vocem tanquam è cœlo missam, & humana augustiorem, sine cunctatione respondit, Volo & ego vobiscum Pater. Alte quippe vox Fabri animum adolescentis intrarat, & præcordia tota commouerat: vt oblectari nulla ratione iam posset, qui diuturna secum luctatione pugnarat. Id quod ipse postea mira cum laude Fabri & diuinæ admiratione

tione clemētiae suum stuporem accusans, animique duritiam, prædicare consuevit. Tum Faber, ascende igitur & tu cænaculum hoc, vbi Strada sarcinas colligit. Ascendit ille quo iubebatur, & duos de viginti reperit eiusdem mentis lectissimos inuenes, quibus aggregatis & ipse domū redire pertæsus amico tradidit cubiculi clauem, qui supellectilem domesticam custodiret, vt ad Parentes insulas miteret. Porro Faber nouem ex eo numero, vt dixi à se delectos, & in his Maximilianū ipsū cum Francisco Strada, Andrea Ouiedo, & Ioanne Aragonio veteranis ad Simonem Rodericium in Lusitaniam destinauit: ipse autē cum duobus sociis Aemiliano Loiola Beati Ignatij fratris filio, & Lamberto Castrio Leodiēsi Theologiae Baccalaureo ad xi. Kal. Febr. Coloniam rediens, in itinere Leodium, Traiectum, Aquisgranum vsque adeò suis concionibus incitauit, vt ex iis vrbibus ad eum plurimi Coloniam se vēturos, vel exerciorum causa, vel disciplinae reciperent.

Duodecim de Societate in Lusitania nummissi.

*Faber
Coloniam
reuerſi e.*

CAPVT XVI.

*Egregia Fabri studia in tuenda Colonia
Catholica fide.*

COlonia verò Aluarum Alfonsum incolumem reperit, Canisiū autem patre defuncto profectum in patriam. Hunc igitur per literas consolatur, & consolandæ Nouercæ rationem edocet, simulque ad maturandum reditum cohortatur. Quibus ille perlectis literis, multò Fabri, quam patriæ cupidior, composita celeriter re domestica Coloniā reuolat, non sine acerbis suorum querelis, & quod paternos fundos exteris erogaret, & quod re familiari temerè constituta hospite insalutato discederet: tum vero, quia peregrini hominis auaritia (Fabrum autem significabant) fictæ religionis specie à suis se pateretur auelli. Quibus sane querelis, quamquam Faber haud magnopere mouebatur, tamen consolandi magis, quàm sui purgandi gratia literas ad Nouercam dedit, vt simul intelligeret, nec se pecuniarum spe ad Societatem inuitasse Canisium, nec eam Canisij fuisse pietatem, vt aut suis, aut alienis ad id illecebris indigeret, quæ ipsa
potius

*Canisij
constan-
tia in Vo-
catione
Religiosa*

potius ad Religionem ceteris esset illecebra. Tres enim ille delectos iuuenes secum duxerat, quorum duo Carthusiensi, tertius nostræ familiæ nomen dedit: ut iam tum Societatis spiritus in Canisio se proderet, qui Societatis tyrocinium à captandis & lucrandis animis inchoasset. Ceterum Fabrum grauior illa coquebat cura, ut Archiepiscopum Hermannum in Religionis sententia iam ante nutantem, sed tunc etiam mentem cohiberet à lapsu, & in auita, atque orthodoxa fide contineret. Is iam plane Lutheri spiritu afflatus aduocarat è Germania: superiore Bucerum, Melancthonem, Pistorium, Sarcerium, & id genus alia portenta nequissimæq; illius sectæ doctores, quorum pestilentissimis consiliis haustum prius ipse venenum tota sua Dioecesi longe, latèq; diffundi impia dissimulatione sinebat. Faber ergo cum perturbata videret omnia, & iam propè ad desperationem adducta, quod reliquum fuit, cauendum Catholico populo, intactaq; ab hæresi ciuitati putauit. Nondum enim veteratores illi admiscere pestem eam passim ciuibus ausi erant. Huc suæ ne-

*Colonia
miser, ac
periculo-
sus sta-
tus.*

*Fabri la-
bores, &
fructus
ex eis.*

plurimas conciones habet, & lectissimos sibi vndiq; auditores adiungit. Dabant ei operam Doctores varij cum Academicis continenter:aderant & ex consulibus sæpè aliqui,procerumque corona Latini nō imperita sermonis, complures item de clero, Canonicique & Leodiēsis Episcopus, deniq; ipsa robora ciuitatis, quæ doctissimis Fabri nixa præceptis, velut murus qui dam oppositus luporum arcebant incurfus. Ac dum contagionis pericula propulsantur, optatissimi in animis fructus sua se sponte fundebant. Ingens ad confitenda ritè peccata cursus hominum erat, vt cum audiri à Fabro vis tanta non posset, adhibendus ei præterea fuerit Aluarus Alfonso homo nouus eo munere. Eucharistiæ verò pia, frequensque libatio, quæ vsurpanti iam vulgo desierat, maiore in pretio à nobilibus præsertim habita: Nec defuerūt ex Consulū numero, qui suis cum familiis cælestes illas dapes sacro Paschatis die de manu Fabri, Parocho non modo nō repugnante, verū etiam exultante susciperent. Academicis etiam nonnullis, quos lues importata peruaferat, ereptus error: & excussa noctis caligine dies redditus Religiosa cænobia passim adita, & suis restituta

restituta legibus, eademque ad arma interiora sumenda contra novos animarum prædones, diabolique satellites incitata.

His ciuitati muniendæ præfidiis Faber intentus simul externa iungebat. Is in aulam Cæsaris ad Ecclesiæ Coloniensis Archidiaconum Ioannem Gropperum, & ad Antonium Perenotum Granuelanum, qui demum Cardinalis fuit, episcopum ea tēpestate Atrebatensem, strenuū vtrumq; Religionis Catholicæ defensorem acres literas dedit, quibus insidiosas hæreticorum artes fallacesque dolos aperiebat: orabatque serio vt Cæsarem admonerent, Coloniensis Ecclesiæ causam, quam conscelerata hæreticorum vis sub ouina pelle conaretur euertere, omni ardore defenderent; viderentque vt per Cæsaris iussa Bucerus & Melancthon, ceterique tenebrarū principes, qui specioso reformationis vocabulo, non modo iam connuente, verū etiam ipso urgente Pastore cuncta turbarent, confestim è Coloniensis Ecclesiæ finibus pellerentur. Nam, quod longè deterrimum erat, ausos etiam eos esse impudentissimè reformationem illā suam quo plus haberet autoritatis, ac fidei, ficto Cæsaris nomine, Gropperique, & vi-

*Excitat
Faber
etiā vi-
ros gra-
ues ad re-
ligionis
Catholi-
ca defen-
sionem,*

rorum clarissimorum confirmare iudicijs ,
quasi verò satis ipsi non essent impij , nisi
pios etiam viros in eiusdem societatem
sceleris, & impietatis accerferent. Dum re-
sponsum expectat , & eminus pugnam pa-
rat, cominus etiam laceffit hostem , Bucc-
rum, & Melancthonem, & hos novos Ma-
gistros, qui se germanos Euangelij profite-
bantur interpretes, prouocat ad certamen:
in omni que congressu manifestissimis ar-
gumentis, atque rationibus eorum confu-
tat insanias, tanta eruditione , ac varietate
doctrinæ, tanta ingenij fama , atque admi-
ratione virtutis , vt qui sibi aliquid esse vi-
debantur , nihil præ illo se esse sentirent:
Nec tamen vt idem saperent assentirent.
Quippè inflatas opinione sui mentes , vt
est inimica superbiæ veritas, altissima nox
tenebat , ne lucis dulcedine , quam penè
manu prehenderant , fruerentur. Quam-
quam accedebat peruicacia obstinatissime
voluntatis ex insanæ libertatis amore , &
putridæ carnis obsequio , vt apertis ocu-
lis non liberet aspicere , quod pigeret am-
plexi. Victa pertinacia non est, sed repres-
sa audacia: vt intra Coloniam debacchari
suo arbitrato præsentem Fabro non posset:
quin & Præsulis imprudentiæ , ne fines
transiret

transiret omnes, iniecti frâni; ut meritò qui rectè sentirent, assererent, nisi Fabri vigiliæ interuenissent, perituram funditus fuisse Coloniam. Nimirum diuina vir ille pius iungebat humanis, & contentiones suas flagrantibus precibus admiscebat. Abdebat se in sacellum vndique circumseptum ad beatę Virginis Vrsulę, quam auream Cameram vulgus appellat, sanctarum virginum cineribus, ossibusque decorum. Hic mente, & corpore stratus humi multo cū imbre lacrymarum in conspectu Dei suam animam effundebat: causamque religionis tanto commendabat ardentius, quanto vehementius laborabat. Hic factis operabatur assiduè: hic rerum diuinarum notitias plurimas, & magnas accipiebat: quibus quo mens eius acrior, & vegetior euadebat in dies, eo pericula cuncta robustius, & peruerforum hominum calumnias contemnebat. Vnus ipse pauperculus, humillimusque peregrinus, & hospes terrori erat robustissimis, & superbissimis aduersariis. Nec Colonię modo clamoribus, assiduisque vociferationibus lupos terrebat hiantes, sed ciuitates etiam longè positas, per epistolas admonebat,

rapidas

*Ardat
Fabri in
precibus
ad Deum
pro Colo-
nia.*

76 PETRI FABRI VITÆ
rapidas cauerent feras Christi immi-
nentes ouili, simulque eas& agnoscen-
di pariter,& declinandi rationem, viam-
que tradebat.

C A P V T X V I I .

*Rursus in Lusitaniam ire iubetur, discedensque
Colonia, semen Collegio relinquit.*

*Obedien-
tia Fabri*

*Leonar-
dus Kes-
selius so-
cijs Colo.*

His curis dum maximè insistit, per
Ignatij literas, iubetur in Lusitaniã
postulante rursus Rege, & nutu acceden-
te Pontificis se cõferre. Strenuè ille Colo-
niæ pro religione Catholica, ab incunte
Februario, ad Iulium vsque pugnarat, ma-
gno illius Ecclesiæ bono: sed ne tantillum
ab ea, quam tanti faceret, obedientia dis-
cederet, discedendum potiùs re decreuit
infecta. Verum commodè factum est, vt
in ipso discessus articulo ex his, quos in
Lusitaniam missos supra narrauimus, qui-
dam siue valetudinis causa, siue quod mi-
nùs necessarij eo loco tot putarentur ex-
terni, redirent in Belgium, horumque è
numero Leonardus Kesselius esset, vir
præstantis virtutis, maturæque prudentiæ.
Hunc enim Faber Collegiolo, quod Co-
loniæ

Ioniæ relinquebat præfecit, tam secundo
 cumentu, tam & ciuitatis & societatis ex
 vfu, vt occulto plané diuinæ prouidentia
 nutu eam contigiffè reuerfionem dubita-
 re non liceat. Rebus domesticis vtcumq;
 compositis, confalutauit amicos fua di-
 greffione mœftiffimos, præfertim Carthu-
 fiæ Patres, quos adeo fibi, focietatiq; con-
 ciliarat; vt præter alias fuæ beneuolentiæ,
 caritatisq; fignificationes frequenti con-
 uentu decreuerint inter fuum, & noftrum
 Ordinem peculiaris amicitia fœdera fan-
 cienda; thefaurosq; fuos interiores omnes,
 & bona omnia fpiritualia communicāda
 nobifcum: id quod fuma ab iis confen-
 fione conceffum, publicis etiam literis, ac
 diplomatis teftatum, & confignatum effe
 Noluerunt. His Faber Patribus pufillum
 focietatis gregem, quem relinquebat, no-
 uo fœderis, & coniunctionis iure cōmen-
 dat: ipfum vero gregem ad constantiam,
 & mutuam caritatem, ad omnemq; per-
 fectionem virtutis inflammat: hortaturq;
 tutelares præcipue Cœlites implorare, cō-
 difcant; eos præfertim quorum corpora
 Coloniae folum, terramq; cohonestarent;
 tres inquam, fanctos Magos, & vndena
 Virginum millia, focietatemq; fancti Ge-
 ronis

nia pri-
 mus poſſe
 Fabrum
 præſt.

Carthu-
 fiani Pre-
 sbiteri
 Fabri
 virtute
 commoti
 Sociteta-
 tē fingu-
 lari pie-
 tate tra-
 ctant, fuo
 rumque
 meritorū
 participē
 faciunt.

reonis illius Ecclesiæ decora, & patrocini-
 nia : quorum nixi tutela rem Ecclesiæ
 cum animorum causa coniunctam con-
 stanter gererēt; ardua non refugerēt, nec
 aduersariorum ora formidarent. Ante
 omnia constanter Colonix permanerent.
 Inclitam enim illam cum cæteris laudi-
 bus ciuitatem, tùm religionis Catholicæ
 imprimis gloria vix credibile est quanto
 complexus studio esset, quantumque eius
 cōmodis cuperet inservire. Testatur huius
 magnitudinem caritatis, quas postea ad
 ipsos socios ex Hispania literas dedit, cū
 cognouisset eorum vnum vita functum,
 ac cæteros vna, eademque domo vetitos
 „ degere. Nampræter cetera sic ait. Ego iam
 „ pridem posthabui studia vestra vtilitati
 „ multarum animarū, sciens multo melius
 „ proficere posse in aliis Vniuersitatibus,
 „ quàm Colonix vnumquemque vestrum.
 „ Sed illa fuit virtus nimij amoris mei erga
 „ Coloniam, vt vos periculis exponerem, &
 „ malletm istic vos indoctos, quàm alibi do-
 „ ctissimos. Vtinam verò hic zelus meus sit
 „ secundum prudentiam illius, qui filium
 „ suum vnigenitum dedit in manus pecca-
 „ torum. Dominus Aluarus nouit hunc ni-
 „ mis fortem amorem meum; idque vt ipse
 aliquan

aliquando putare videtur, suo magno incommodo. Sed, ut iam dixi, sic stat sententia animi mei, quod libentius sum auditurus vnumquemque vestrum, eloquor maxime de Magistro Petro, & de D. Alvaro, mortuum esse, & cum Magistro Lamberto sepultum, quam alibi bene habere. Ex his apparet quo animo ipse Coloniam Faber reliquerit. Optabat non modo exiguas illas copias, sed societatem ipsam penè illic adesse dimidiam, quæ precationum gemitibus, lacrymisque perennibus diuinas leniret iras, & nationi illi placaret. Denique singulos arctè còplexus quarto Idus Iulij recedit, illic sui pignora amoris relinquens multum laborum, egregia & sancta monita, curas, vigiliasque perennes: secum autem auchens animo quidem Germaniæ viscera, qui suam sæpe animam pro ea tuenda, ac defendenda tradiderat: corpore autem præclara sex craniorum munera ex eo, quem prædixi Virginum comitatu, quæ sua sponte varia Cœnobiorum liberalitas suis deprompta thesauris pro eximia in hominem obseruantia, pietatēque detulerat. Louanium cum venisset, Cornelium Vichauxum Veras vsque comitem habuit. Ea est

*Donatur
Fabro
sex cran-
ia ex
xj mili-
bus Vir-
ginum.*

Lusi

*Modestia
ac precum
Fabrius.*

Lusitanarum nauium statio, & maritimo aditus itinere, tridui fermè Louanio distans. Verùm ipso in cursu iam Nauim defecerat ventus, & remiges dabant manus vano iam labore fracti. Qui cum Fabrum & Cornelium, inter se colloquentes, & mussitantes aspicerent, Etomachum in eos cœperunt erumpere, & lingua increpare vernacula, quid vos, inter vos ita garritis? cur non orando fatagitis, vt ventus secundus aspires, quo destituti, numquam Veras hac nocte renebimus. Faber autem quid illi in se iactarent Flandro ex Cornelio cùm cognosset, reprehensionem placidè ferens. Rectè monent inquit, conuertamus nos ad preces, Vix eas inchoauerant, vix Dei clementiam primis precibus implorauerant, cùm optatus ventus exoritur, & duas intra horas ludibundis pariter, & admirabundis Vectoribus, Veras appellant: humilitatisne potius ope, an orationis ardore non facile dixerim.

CAPVT. XVIII.

Res à Fabro in Lusitania gesta.

INde secundo cursu peruectus in Lusitaniam ipsis Bartholomæi Apostoli Natali

Natalitius Olisipponē appulit: hinc Eboram, ubi tunc aula versabatur, profectus, paucis diebus ita sapienti Regi probatus est, ut Rex non amplius mittere in Castellam, quo iam filia discesserat, sed apud se retinere cum virum decerneret. Excurrit Pater subinde Conimbricā, & inde reuersus aduersante autumno decidit in morbum, unde iustior nata moræ causa: ut cum regio consilio videretur mens etiam conspirasse diuina. Dum Conimbricæ fuit, Ioannem Hunnium Barretum in Societatem adlegit, cui Fabrum ipsum diuina visio nuper ostenderat. Erat is magnæ, notæque virtutis Sacerdos, idemque Abbas in prouincia nobili Minium inter & Durium amnes: cumque incitaretur vehemēter ad totum se diuino obsequio in Societate, quam iam Melchior eius frater inierat, dedicandum, ea auocabatur cura, quod verebatur ne contemplationis dulcedinem, in qua reponebat fermè sua omnia, si Religiosæ obedientiæ iugum acciperet, retinere ex voluntate non posset. Hac igitur cura anxius, ignotum sacerdotem videre secundum quietem visus est, cui maiore cærimonia sacrificāt, ipse Diaconi vice ministraret: cumque ad eum lo-

*Lusitano
Regi mi-
rè proba-
tur.*

*Ioannem.
Hunnium,
qui dein
fuit Pa-
triarcha
Aethio-
pia, diui-
no viso
præmoni-
tum in
Societate
recipit.*

cum ventū esset, quo pacis signum sacerdoti solet osculandum offerri, & ad dexteram de more ipse porrigeret, Sacerdos visus est innuere, vt offerret ad læuam. Qua in altercatione dum alter instat ad dexteram offerri debere, alter ad sinistrā perseuerat mittere, somno solutus est: visumq; reputanti statim succurrit, ostendere Deum, nequaquam sibi pacem, obsequiumque diuinum in vna contemplationis dextera requirendum. Quo tamen certius voluntatis æternæ nutum exploret, certum sacrificiorum numerum spondet: Virginemque Dei Matrem internuntiam, atque patronam adhibet. Ecce autē Patrona clementissima deuoto clienti, dū maximè radium cælestis lucis implorat, videndam se se offert, vna cum illo ipso Sacerdote, quem ante sacrificantem in quiete conspexerat, admonetque Conimbricam tendat: ibique famulum suum illum opperiat. Inde cogniturum, quæ sibi impoſterum ratio vitæ sequenda sit. Qui cum illico paruisset, vbi primum Fabrum conspexit, planeque ex figura, quæ ex gemino antè viso comprehensam habebat, agnouit, admiratione plenus, & gaudio, ad eius se pedes abiecit:

cit : totum ei suum pectus aperuit , totum se se permisit. Et Faber posteaquam omnia comiter audiuit : vnum hic ego monuerim, inquit, ne in supremi iudicii die queraris tibi non satis explicatum fuisse. Post hac in tuo secessu, vñque contemplationis nequaquam tu pristinam pacem animi , & dulcedinem experiere. Dum enim illud vitæ genus sequebare, quòd acceptissimum Deo putabas, is tibi fideliter obsequenti cælestium consolationum copiam large suppeditabat: Verum , cū iam noueris multo perfectius vitæ genus institui posse, quo in sancta paupertate, atq; obedientia temetipsum illi in sacrificium mactes, tuamque operam nō ad exigui vnus populi, sed ad omnium mortalium salutē ex obediētix nutu deriues, plurimas hauriens ærumnas , inter ipsius vitæ versans discrimina ad gloriam eius maiorem: hinc iam tibi neūtiqum consueta aderit in otio tuo tranquillitas , sed assidui peruel- lent animum aculei , quod declines ærumnas, & crucem, & vestigia deseras saluatoris , esca tui commodi, ac priuatæ quietis illectus. Hac Fabri oratione tanquam diuino oraculo ictus , rursus abiicit se ad eius pedes, paratumque offert

ad nutum. At Faber, sustine, inquit, consilium in præsentia: surge, ut moris tui est, mediam sub noctem ad preces, totumque te Numini diuino tradens, prouoca dæmonem, ut si quid post initam Societatem facturum tibi negotij est, faciat in præsens, & cuncta suæ prauitatis tentamenta expromit, orta dein luce sacrosanctum fac sacrificium, coramque horum de instituenda vita delibera; & id sequere, quod eo loco decreueris. Cùm paruisset, inque prouocando dæmone haud parua ex lucta superior euasisset: inque oratione, & sacrificio egregijs diuinæ clementiæ recreatus esset pignoribus, in Societatem receptus est. Is est Ioannes Hunnius, qui dein creatus Aethiopiæ Patriarcha sanctè decessit in India: qui cùm ad Societatem accessisset, vetus athleta virtutis, statim humilibus exerceri cœptus officiis, ita cuncta administrabat alacriter, rebusque in omnibus ita dicto audiens erat Præsidium, ut affirmaret Faber ex iis, qui iam vitæ spirituali insueuissent, neminem à se perspectum, qui tam facilè se alieno arbitratu fingi flectique sineret. Neque vni huic salutaris fuit Fabri præsentia. Namque sub anni 1545. initia cum ex morbo se recreasset,

*Ioannis
Hunnij
laus.*

*Res à Fa-
bro gesta
Conim-
brica ad
ciuitis &
Collegij
profectū.*

set, Conimbricam ad inspectanda paulò
maiore cum otio nobilia eius collegij fun-
damenta, & qua posset ope promouenda,
se retulit. Incredibile propemodum dictu
est, quanta obseruantia exceptus sit, quàm
cupidis auribus, animisque dicta eius ex-
ciperentur, quàm studiosè sancta notaren-
tur exempla. Consedit ergo in pulcherri-
ma illa filiorum corona pius Pater ad dies
aliquot, præclaris exultans initiis, & exi-
mio omnium delectatus obsequio, mode-
ratione animi, atque concordia. Discipu-
los nostrates offendit ad sexaginta pa-
ri omnes animo, voluntateque cùm in-
sententia permanendi, tum ad virtutem
currendi contentius. Ardebant studia li-
terarum, nec tamen in tanto literarum
ardore spiritus erat disciplina languidior,
quin potius in dissimili studio passibus
currebatur in eo maioribus, cui literæ an-
cillantur. Admouebat & nouas Faber
concionum faces, priuatorumque sermo-
num, probè edocens quemadmodum &
literarum studia Societatis ex instituto
tractarent, & semetipsi tueri possent, ne
ex fraudi essent disciplinæ virtutum: Atq;
hæc quidem Faber intus non foris cùm
ipse tum Franciscus, quem suprà nomi-

navi, strada sacro quoque die, vol in æde Principe, vel apud votas Deo Virgines, aliisque locis magnos per Euangelium fecere motus. Testabatur id præter confidentium turbam exercitia flagitatorum vis: quorum ex recessu quamvis multi multis onusti bonis in sua tecta discederent, in nostrum tamen numerum non admodum multi, verum lectissimi quique venerunt. Quin adeo bimestri vix spatio ferè triginta, quibus antè vitæ suæ ratio explicata non erat, nec satis constitutum sequenda ne sibi Societas foret, postea cum Fabri in agendo suauitas, & salutaris colloquij vis accessisset, decreuerunt denique in hunc quasi portum se salutis recipere. Quorum è numero fuit Ludouicus Consaluius à Camera Comitis Calletæ filius, cum generis claritate, tum animi singularibus ornamentis iuuenis inter Academicos Conimbricenses insignis, qui cum pridem Lutetiæ Fabrū nouisset, interius Conimbricæ ex priuata cōgressione viri sanctitate perspecta, studio imitationis accensus est: decreuitque nuntium prorsus mundo remittere: eo etiam cupidius Societate delecta, ut tanto ipse magis hominum existimationi, & notitiæ moreretur, quanto illa cum

*Multi ad
Societate
animum
adiiciunt*

cum primùm nascēs erat obscurior. Faber igitur cum tam florentē messē Conimbricæ reliquisset : & apud illos ciues opinionem de Societate conceptam mirum in modū auxisset , Eboram ad Regis Curiam Februario incunte se retulit: suo more ita terens Principum limina , vt secum Religiosæ solitudinis secretū assiduè circumferret. Quærebat nimirū vbiq; Christum, & vbiq; reperiebat. Incidit aliquādo, cum egrederetur è regia, frequentissimam in equitum turmā, quæ Nobilissimū Ducē magnificè exceptura conuenerat, cumque ad id spectaculū maximus vndiq; concursus fieret, ipse de via, curriculoq; deflexit, dum turba deflueret, & proximam in ædē sacrā secessit. Hanc ineunti surrepsit more hominum cupido visendi tandem spectaculum illud , quod declinauerat. Quā ille commotiunculam vbi persensit, oculos in Christi signum Crucifixi repentē coniecit: nec modo tenuis illa curiositatis tētatō prorsus euauit, sed solutus in dulcissimas lacrymas ex intimis sensibus in actiones gratiarum erupit , collaudans Dōminum, qui se suo dignaretur aspectu : reputans id denuum verum , & iucundum spectaculū esse, si sibi antè oculos quis consti-

*In media
frequentia
hominum
Faber to-
tus cum
Deo.*

tuat assumptam ab eo humanitatem nostram, & in celeberrimos totius orbis terræ theatro, nequissimos inter latrones duro in patibulo constitutum. Proinde huc curiosos oculos retorquendos, hic mitigandos, sanandosque non oculorum modò, verum etiam aurium, ceterorumq; sensuum insatiabiles appetitus: Quippe cū infinitis sit partibus melior huius spectaculi nuda cupiditas, quàm spectaculorum omnium, quæ subiecta sunt sensibus, insidiosa voluptas. Die verò solenni Matthiæ Apostoli, è sacris craniis Virginum, quæ Colonix tulerat, geminum Regi, ac Reginæ dedit, ea cum præfatione, se amplificandi earum Virginum honoris percupidum, non potuisse excogitare, quemadmodum cumulatus honoraret, quàm si in talium Regum manibus collocaret. Gauisi sunt dono Principes, ipsum quemet voluerunt in oratorio Reginæ decora in arcula collocare. Vnum itē sacris è craniis Conimbricam ad Collegium misit, valde commendans, vt quādo tantopere Christus Dominus Sanctorum optat suorum honores, eam virginem, cuius tanto ipsi pignore dignabantur, omnibus studiis, & obsequiis honorarent

rarent. Excepere gratulatione celeberrima sacrum thesaurum sodales: includere argenteo capite, hodieque celebritate maxima anniuersario Virginum illarum die toti ostēditur populo, & osculandū datur.

CAPVT XIX.

Facta à Rege Ioanne abeundi parte, Faber ex Lusitania in Castellam discedit: & ubique magna virtutis exempla, & opera relinquit.

Non pigebat sanè Fabrum operæ, quam siue inter socios, siue in aula ponebat in Lusitania, tamen in Castellam intentus, quo pergere eum Reuer. Pater, si Rex Ioannes permitteret, exoptabat, in omnem imminebat occasionem bonam veniam exorandi. Ac denique; vt verè Societatis studebat Rex, & Faber seriò agebat, ita is causam profectiois exposuit, Rexq; accepit; vt ipsi, & vt Antonio Araozio (is erat summæ autoritatis Sacerdos primus Societatis post decem professus, verbique diuini præco in paucis excellēs) potestas facta sit abeundi. Non enim fidelis ille Dei seruus querebat, quæ sua essent: non Regnū vinciebatur fauore, vt ibi esset

Obedientia sincera Fabri.

mendationis, & gratiæ. Ne præsentibus quidem retardabatur lucris animarum, vt quidam interdum solent, contumaci zelo, sed obedientiæ ductum vt sequeretur, præoptabat vel certis incerta: credens diuinæ voci contestanti, meliorem obedientiam esse, quàm victimas. Martio in-
eunte commendatitiis à Rege ornati literis, multumq; moniti, vt quicumque vsus incideret, perfugium ad ipsum haberent, Patres ambo è Lusitania discesserunt. Qui cum Vallisoletum (ea priscis latinis Pin-
tia est) peterent, tantisper Salmantice, qua iter habebant, substitere: suisq; concionibus Araozius totam ciuitatem incende-
re, ac permiscere cœpit. Faber autem priuatis colloquiis, & conceptos fouebat ignes, & nouos denuo suscitabat. Multæ se ad animorum tutelam aperiebant viæ, & laboris vndique suggerebatur occasio. Tum demum in iis Prouinciis societas pers-
pici, quæ ad id tempus pene ignorabatur, est cœpta: tum à principibus Viris eius expetita collegia. Florebant ea tempesta-
te in Academia Salmanticensi ex B. Francis-
ci familia Alfonsus de Castro, ex Do-
minicana, Franciscus Victoria clari vter-
que nominis apud scholas, nec pietatis

*Res ob-
iter gesta
Salmantice.*

*Alfonsus
de Castro
& Fran-
ciscus Vi-
ctoria no-
biles Do-
ctores So-
cietati
fauent.*

sanè

fane minoris: Qui Fabri, quem Lutetiæ iā antè norant. Araoziiq; aduentū non modo omni beneuolentiæ significatione cōplexi sunt; verum etiam Societatem ipsam adeo in vulgus cōmēdarunt, vt Salmanticensium de ea vocanda Consiliū, ac voluntatē accenderint. At Patres cum satis haberent in præsētia prima quasi semina procreandarū frugū in tam nobili ciuitate iecisse, cœptū iter prosequuti, Vallisole-
 tum ea tēpestare Regni sedem xvii. Kal. Apr. appellunt, & pauperū ad hospitium suo more diuertūt, maxime læto Fabro, quod ad finē iniunctę sibi ab Ignatio peregrinationis venisset. Hic, antequam cubitū iret, oranti, vt semper erat prompta, sic adfuit solito copiosior, ac plena lacrymarum deuotio. A Deo, Beataque Virgine, sanctisque omnibus felicē noctem sibi suisq; precatur, & animabus in purgante igne detētis &, vniuersis mortalib⁹ quos in hac vita dolores vlli laboresve torquerēt: quos verò peccata obstringerent. iis dolorē precabatur, vt cum Dauide lauarent per singulas noctes lectum suū, lacrymisq; suis stratum suū rigarent. Cumque interim è vicinis cubiculis voces acciderēt garrigentium, nimiaq; licentiæ, cœpit dolere, quod
 ad

*Vallisole-
 tum Fa-
 ber, &
 Arao-
 zius ve-
 niunt.*

*Fabri pie-
 tas antè
 somnum.*

ad somnum fortasse supremum, tamque
 dæmonum insidiis opportunum, tam se
 malè componerent, & conuersus ad Deū,
 Visita inquit, quæsumus Domine, habi-
 tationes istas, & reliquas omnes, in quibus
 homines degunt, & omnes insidias inimi-
 corum omnium visibilibus, & inuisibilibus
 ab eis longè repelle: Angeli tui habitent
 in ipsis, qui nos, & reliquos omnes in pace
 custodiant, Per Christum Dominum no-
 strum. Ita diligentibus Deum omnia co-
 operantur in bonum, omnia sunt pietatis
 stimulus, fomesque, & pabulum charitatis:
 quod sanè Faber mira consequabatur in-
 dustria. Paucis post diebus ad concionem
 in Principis sacellum tendens, quia non
 dum ianitori notus erat, excluditur. Nihil
 Fabro placatius, atque modestius: non in-
 dicare quis esset: non Magnatum quos
 posset, gratiam appellare. Constitit antè
 fores cogitans secum, quàm sæpè ipse ma-
 li ianitoris functus esset officio. quàm sæpè
 malis cogitationibus, ac spiritibus nequā
 aditum in animam suam patefecerit:
 Christum autem, & verba eius, ac spiri-
 tum eius ad ostium pulsare, & stare per-
 miferit: tum ad Dominum mente sublata,
 & Tu, inquit, bone Iesu, venisti in propria,

&

*Patiëntia,
 & chari-
 tas Fa-
 bri.*

& tui non receperunt te ; & quotidie venis nec recipis. Vndique enim toto mundo,quàm malè recipis?Cùm in hac cogitatione aliquandiu magno sensu perstitisset, pro se,proq; ianitore cœpit orare illud præcipuè , ne antè fores Paradisi diu in Purgatorio igne expectare contingeret Quæ & alia multa cum animi suauissima compunctione cum occurrerent, augebāt vehementius erga ianitorem illum amorem,ac beneuolentiam,qui sibi tantæ pietatis causam præbuisset. Ad extremum illud optauit ac rogauit à Deo,ne vnquam eiusmodi, aut grauiores repulsæ , iis qui futuri de Societate essent detrimentum vllum virtutis afferrent, quod vt ipsemet loquitur, solet contingere impatientibus, ac superbis. Hac præparatione animi Faber, vnaque Araozius commendatitiis Lusitani Regis epistolis, & Lusitanorum Procerum haud minus benignos, quàm expeditos aditus ad Philippum Principem,& Mariam coniugem nacti sunt. Ab his primi comites excepti, postea etiā per otium ad colloquium inuitati, facillè sentire latissimum ex eorum benignitate tota in Hispania campum explicari laboribus suis. Tradidit eis quoque Faber capita
, duo

*Philippus
Princeps,
& con-
iux Fa-
bro, & A-
raozio fa-
uent.*

94 PETRI FABRI VITÆ
ex xj. millibus Virginum: quæ quamquam
magna sunt veneratione suscepta, ægrè
tamen ille tulit, quod non pariter, ut in
Lusitania, Oratorio eodem sunt condita.

C A P V T X X.

*Illustratur Societas tota Hispania Fabri &
Araozij præclaris laboribus, & exemplis:
& multum pietas publica promouetur.*

TAntorum itaque Principum nixi
præsidio, sed multò magis Dei, quo
maior in alias mox Hispaniæ oras aperi-
retur ianua, Vallisoleti primum, & in ipsa
Curia luce, societatis exequi munera
eamque velut penicillo adumbrare re-
bus ipsis instituunt. Itaque & in templis,
& in foris, & ad populum frequenter age-
re, crebro Christianis rudes, puerosq; mo-
ribus, & institutis imbuere: crebro Noso-
comiorum, in quibus etiam pernoctabāt,
publicique carceris limen terere: semper
promptas aures habere confitentibus.
Qua studiorum assiduitate, varietateque
munerum, cateruæ videlicet hominum
velut graui excitatæ veterno, & ad aspe-
ctum nouæ lucis, & ad deponenda pec-
cata

cata conuolabant. Et scilicet earum fama rerum publicis è plateis in Curiam, & ex Curia in omnem penè transuolabat Hispaniam; vt multis essent & admirationis materia pariter, & sermonis. Aiebant aliqui Vallisoleti Ignatianos, seu patria voce Igniquistas: quidam autem Papistas (nam Papæ, sedique Apostolicæ præcipuo eos voto deuinctos iam fama vulgarat) apparuisse. Nec pauci similitudinis errore decepti Theatinorum eos vocabulo, quorum paulò ante sacer ordo haud dissimili cultu surrexerat describebant. Quidam verò, quoniam nihil, eorum in ore resonabat, & apparebat in opere, nisi morum conformatio; cætera haud multum à Clericorum ritu distabant; malebant eos, vt multis etiam locis in Italia, Reformatos clericos appellare. Nec deerant, qui cum forte altius de Patrum virtute sentirent, dictitarèt eos esse Apostolos Magni Dei, qui ruentibus ad tartarum animis tempestiuas porrigerent dexteras. Erant tamen omnium iudicia iudicio Curia, & euentuum expectatione suspensa: Nec audebant in vulgus vitio vertere, quod consentiente regio Principe gerebatur. Is autem eo pergebat alacrius præclaris Pa

ris Patrum fauere cœptis, quo eorum manabat latius & fructus vbertas, & opinio virtutis. Cuius honestissima de societate, iudicia ipsa quoque Curia lumina, vt consimili eos honore colerent, admonebant. Iam qui Principis arcanis præerat, is ad sacras confessiones Fabrum sibi delegit; quem & ex regio concilio, & ex prima nobilitate secuti sunt multi. Primas autem ex fautoribus obtinebant Cardinalis Toletanus, Ioannes Tauera, summa integritate, ac sapientia vir, quem Philippus ipse propter consilij prudētiam, atque fidem verebatur, vt patrem: & Bernardinus Pimentellus Marchio Tauera, qui & Fabrum ad confessiones adhibebat: deinde Apostolicus Nuntius Pogius, cui in Germania plurimis iam pridem experimentis perspecta fuerat Fabri virtus, & industria laborum, nec alio à confessionibus vti placebat. His accedebant alij complures auctoritate, gratiaq; præstantes. Quibus Faber opportunè vtens præfidiis, etiam sparsas in vulgus de societate calumnias è primis illis B. Ignacij in Hispania vexationibus, & aliis deinde alibi enatis procellis, omni ope conatur elidere: vt cohortis huius pro salute animarum

dimica

*Præcipui
Societatis in Hi-
spania
nascentis
fautores.*

re: vt cohortis huius pro salute animarum dimicationes, tanto essent validiores, quāto acies melior ipsis telis è secunda fama, pondusque ictibus ex auctoritate maius accederet. Implorato igitur antè omnia Dei, ac Beatorum præsidio, & Angelorum præcipuè eos curantium, cum quibus agendum esset, de cetero obloquentium ora minimè reformidans, vltro conuenit vnumquemque; & de suis studiis, institutisque respondet. Quo etiam nomine nobilibus quibusdam Lusitanis plurimum debetur, qui Mariam Principem ex Lusitania comitati, & in eius perseuerantes Aula, non ad alios se in Hispania curandi animi causa, nisi ad Fabrum, & Araozium adiunxerunt: cæteris suo exemplo commonitis, vt omni suspicione deposita tuto Patribus se committerent: Illud insuper Curia testati, Societatem in Lusitania regno, totisque ferme indiis non Ecclesie modo, Religionique, verum etiam publico otio, tranquillitatisque mirificè profuisse. Quod sanè testimonium recentissimæ Xauerii literæ, Prætorisque indici maxime confirmarunt: quæ à Lusitano Rege missæ, & de suggestibus in concione perlectæ, mirum est quantum in hominum

*Insignis
profectus
in virtu-
te multo-
rum His-
pania pro-
cerum.*

pectoribus ardoris iniecerint. Certabat cum plebe nobilitas, Principes cum priuatis in ornatu morum, cultuque iustitiae. Delectabant Philippi, Mariaeque coniugis incensa studia, qui dum & suis, & alienis animis consultum volunt, omnem sui adeundi copiam Patribus faciebant: & quicquid in eam rem opis ex peterent, porrigebant. Quorum etiam in gerendis rebus animaduersa prudentia, integritateque non dubitabant ad grauissimas uti causas: vix ut interdum populo mos, qui frequens undique ex omni genere confluebat, geri posset. Ipse Ioannes de Zuniga, qui Philippo erat quasi morum magister, ac custos, eiusque coniux Stephania Requesensis Patres frequenter adhibebant, cum eisque de animi salute auidissimè conferebant. Aluarus verò de Corduba regij stabuli Princeps eorundem usu, colloquiisque adeo se pietate studiis, & charitatis addixit, ut eius vxor Maria Aragonia, par pietate femina dictitaret se ante Patrum aduentum aulico fuisse equiti, postea rari exempli equiti collocatam; qui rectè factis insisteret, & confectis quotidie suis cum Philippo negotiis in interiùs concla

conclauē se abderet, aut si fortè versaretur in Pardo, regium id erat nemus (opacæ arboris latebram quæriraret : vbi se de more ad orandi munus, ac pensum referret. Præcipua Aluari exercitatio caritatis in proximos erat, eaque de causa in valetudinario, vbi & ægrotis suis manibus ministraret, & eorum indigentia consuleret, multus & frequens erat : primisque se intendentibus tenebris, vna cum equitibus aliis, quos eius excitarat exemplum, se se ad Nosocomium sublatis in humeros culcitris conferebat, vt Christo in suis minimis lectum sternerent. Nihil his inferior erat Ferdinandus sylua Comes Cifontanus, magno apud Carolum loco, à quo & filiarum custos, quas infantes appellant, & totius illius Curia quasi magister est factus. Is eam de Patribus opinionem hauserat, vt cum ad eos adiret, illud ferè haberet in ore, Conferamus nos ad hos clericos sanctos ; ab eisdem voluit scriptis sibi tradi precandi viam, & sui pectoris discutiendi præcepta. Confluebat ad Xenodochium, quo Patres primò diuerterant, tanta hominum vis tùm cæterorum tùm procerum, vt amicorum rogatu coacti

sint sedes illas pauperibus cedere, & in alias ipsi paulò commodiores, quas eis Princeps instruxerat, immigrare.

CAPVT. XXI.

Faber Madritum, & ad alia loca excurrit, & Vallisoleti Collegij ponit initia.

NEc verò Vallisoleti modo eorum senauitas continebat, sed bona Principum venia Madricum Faber excurrit, vbi Caroli filias, ijs iam æquè notus ac charus inuisit. Apud has verba fecit, & ad paratas meditationes haud inuitas admisit. Hinc Faber ad Cardinalis Toletani ditionem, quem Madriti reliquerat, flexit quibus locis quòd tribus ferè antè annis industriam in defendendis animis singularem ostenderat, hoc nunc auidius ab vniuersis excipitur. Hic re bene gerenda cupiditatem Societatis cùm alibi passim, tum Toleti, vbi ad excitandum Collegij decus multorum se benignitas obtulit, incitauit. At Faber, qui prius in ipsa Regni sede, quàm vsquam alibi vberioris spe fructus collocare Societatem malebat, satis habuit in præsentia prolixam Toletanorum voluntatem in posterum confirmare,

confirmare, & haud inani spe data Vallisoletum Iunio exeunte se retulit. Quippe visa Principibus ac proceribus diuturnior optati hominis absentia; reuersoque seuerè mandatum à Curia in posterum ne discederet. Interim multæ ciuitates studio Societatis accensæ eam, ad se se per literas euocabant. Quarum ne contemnere Faber preces ac Vota videretur, Ignatio urgente, præsertim vt inchoati Valentini Collegij haberetur diligens, ac potior ratio, Araozium ad eas destinat. cuius ciues Vallisoletani discessum, auctoritate Principis interposita, impedire conati; nihil saltem profecerunt. Nec enim exorari causa cognita Princeps potuit: gauisus potius tot ex partibus Societatem acciri, quàm vti vni loco esse iuberet affixam. Interim illi ex Maria coniuge Carolus Nascitur Kal. Iulij, cuius partus lætitiâ mors funestissima Parentis (quæ rerum humanarum inconstantia est) paucis diebus extinxit, vndecima videlicet à partu luce, quanto omnium mœrore, fletuque, quanto Principis luctu, cui charissima, & verè coniux erat, quid attinet memorare? Ingenti quoque si sensum hominum spectes, nostri cætus

*Maria
uxor Phi-
lippi Prin-
cipis mo-
ritur.*

incōmodo, cuius illa fauebat initiis : quāquam vel inde admonebamur, haud humanis, sed diuinis nitendū esse præsidiis. Quod optimè Faber intelligens, diuinum opus nihilo segniùs perseuerauit vrgeri. Complures de primariis, Episcopisque ad exercendam de more mentem, quòd paulò ante videbantur horrere, mira comitate perduxit. Quos & mediij homines imitati complures, in alios repentè viros, magno aulæ miraculo commutati sunt, aliis aliud salutis iter ingressis, & expetentibus societatem, non paucis. Extra Curiam verò, dum in Evangelio suæ non parcit operæ, penè innumeros parit Deo : vt ipsemet nonnunquam admiratione perfusus, benignitatem tam clementis numinis erubesceret, quæ suos non aspernata labores, tanta fœcunditate donaret. Ac ne tam prospero efferretur euentu, modestiæ causa dictitabat nisi olim in terris iis Ignacij calamitates & tempora præcurrissent, meritò se potuisse tam secundum Hispaniensis rei cursum habere suspectum, vt qui iam vsu didicerat, quòd beatus Marcus Anachoreta prodidit, Deum explorata indignitatis nostræ

ratione

*Res Fabri
secundum
diffima
cōsolatur
progressis
olim
Ignacij
procellis.*

atione pleraque hominibus auxilia
 consueuisse præuia calamitate conferre.
 Sed quoniam partam tueri prædam vix
 vnus poterat (nondum enim quibus
 eum suas diuideret curas habebat) con-
 silium cœpit vt ex multis, quorum cor-
 dia inter exercendum tetigerat Deus,
 optimum quemq; deligeret, & in societa-
 tem adscriberet. Nam haud ita pridem *Cooptas*
 Sacerdos quidam Iacobus Mendius, & *in socie-*
 alij quatuor daturi nomen accesserant, *tatem nō.*
 quorum explorare iam Faber animum *illos vn-*
 miris modis, & saluberrimis experimen- *de sit ini-*
 tis instituit. Hunc numerum alij auxere *tiū Val-*
 mox quatuor: vt iam delecta familia præ- *lifoletano*
 ter commune tectum, vbi ad religiō-
 sam normam dirigeret vitam, nihil vl-
 tra requireret. Commodum Philippus
 Princeps extincta cōiuge Vallifoletano Ma-
 dritum cogitabat, cūm Faber non cun-
 ctandum ratus, de constituenda in ea vr-
 be domo Principis ante discessum age-
 re per opulentos viros instituit: tulitque
 celeris industriæ fructum: domicilio
 confestim ad initia, & alimentis inuen-
 tis. Hæc defuerunt qui largè oblata
 pecunia sacram ædem inchoare percu-

*Eleonara
Mascare
nia in So-
cietatē
pietatis.*

perent. Iacuit tam piis conatibus præter ceteros Eleonara Mascarenia, quæ & Philippi pueri curam gesserat, & Caroli nuper nati gerebat. Ea Fabrum, priusquã Madritum infantem auerteret, vt ei benediceret, ac bene precaretur accersit: tantique apud eam & Fabri Sanctitas, & Societas erat, vt meritò Ignatius quasi Parentem Societatis appellare consueuisset. Ex his initiis magnitudo Vallisole-tani Collegii, quam hodie cernimus, & Professorum Luculenta domus extitit. Faber autem ex his, quos delegerat Sociis, eos modo, quos sensit idoneos, ac nominatim Iacobum Mendium, Ioannem Consaluiũ, & Hermetem flandrum Vallisoleti reliquit: reliquos Madritum secum, vbi domicilium eis parauerat Princeps, abduxit. Hic commendatis beato Ignatio per literas Germaniæ partibus, quarum pro salute superioribus annis adeo sudarat, & alserat, præclaros animi sui impetus ad omnem laborem pro Hispaniarum quoque salute renouat.

CAPVT XXII.

*Rebus optimè gestis in Hispania Romam
accitus moritur.*

INterim annus Domini 1546. obre-
pserat: annusq; iam vertebatur, quē
Ignatius ei determinauerat commoratio-
nis ad aulam Hispaniensem. Itaque stu-
diosus obedientiæ filius cum summa ani-
mi æquitate, & præparatione ad omnia
submonet Patrem, noua vt edat iussa:
adeo non fatigatus incerta illa vita ærum-
nosa & vaga, vt nominatim se ad peregri-
nationem perpetuam offerat, siue ad so-
cios vbicumque terrarum agerent, visen-
dos; siue ad præcurrendum in omnem Ci-
uitatem, & locum, quo societas esset ali-
quando ventura, vt præpararet vbique,
aut certè optaret secuturis quietas sedes,
vbique carens ipse domicilio, & quiete.
Nec sanè tam difficile erat materiam tali
dignam industria reperire, quàm cum
vndique accerferetur, vndique temporū
difficultates maxime præsentem hominis
opem flagitarent, arduum erat decernere,
quæ cui præferri deberet necessitas. Lusi-
tano Regi spes affulserat interioris Æthio-
piæ, vastum imperium ad sacra catholica

*Obedien-
tia Fabri*

*Faber à
Rege Lu-
sitano l'a
triarcha
Æthio-
pia nomi-
natur.*

reuocandi Præteianum in Europa vulgus appellat gentis Imperatorem : gens Abassina est, Christiana profitentur sacra sed erroribus scatent, & à Romano capite dudum exitiali auulsis chismate. Patriarchę parent, quem Cophtorum Patriarcha Alexandrinus miserit. Ceterum hac tempestate Claudius Imperator spem fecerat recepturum se Patriarcham, quem summus omnium Ecclesiarum Antistes Romanus Pontifex destinasset. Qua spe cōmotus Ioannes Rex, cum ei Pontifex, ut cui cum Abassino Principe commercia intercedebant, permisisset, ut virum tantæ moli parem, reuocandaq; ad rectos cultus Æthiopię idoneum nominaret, vnum ex omnibus pro perspecta summa hominis sapientia Petrum Fabrum poposcit: iussitque suum in Vrbe Oratorem curare, ut Pontifex autor fieret; ac pro potestate, ne honoris ille nomen refugeret, Fabrum ad cathedram illam adigeret. Eodem hoc tempore Paulus ad Cōcilium, quod Tridentum edixerat, præter Lainium ac Salmeronem tertium è Societate Theologum postulauit: in eamque rem Ignatius multum per se, sociosque qui Romæ erant, rogato Numine, ut, quod esset opti-
mum.

num, demonstraret, Fabrum eundem accersit. Nihil is habuit moræ. Sed dum tot gentes, plagæq; terrarum de illo viro certant, Victoria cœli fuit. Quæ autē per eū in Curia priusquā discederet, Deus egerit, in iis præsertim qui columnæ videbantur in aula, ea Araozius, cum ad Ignatiū scribit, sanè prædicat admirāda. Nec dubitat, quin, si ceteris ille sit ita perspectus, ut sibi, qui eo miser carere iam debeat, gratias acturi sint Deo, quibus tanti liceat frui Patris aspectu. Ait animam illam eius esse refertam misericordiis, qui & Pater misericordiarum, & totius consolationis est Deus, sancti viri abitum, quoniam plurimæ nobilitatis in sacris erat confessionibus auditor, plurimæ quoque subsecutæ sunt lacrymæ. Abiit laboribus penè fractus: & Barcinonem versus, ubi & vires reficeret, properabat. Gandiam ex itinere cum venisset, exhilaravit sua præsentia Franciscū Borgiam Ducem eo tempore, postea nostræ societatis religiosum, ac tertium eius Præpositū generalem. Sed iam tum cum honore Ducis, ac munere vitam Franciscus agebat ex Evangelicæ perfectione sapientiæ. Itaq; magnopere cōgressu eius, ac spiritu vicissim delectatus est

Faber

*In Italiam
revocatur
ad
Concilium
Tridentinum
mittendus.*

*Gaudia
ponit fun-
damenta
Collegij.*

Faber. Collegiū Dux instituerat, in quo
omniū primo: in Europa docere Societas
literas cœpit. Andræas Oviedus præerat,
magnus & ipse vir, qui. postea decretum
Fabro Patriarchatum gerens cum præ-
stantis nomine sanctitatis, in summa om-
nium rerum inopia (non enim qui spera-
batur exitus rerum euenit) ne paucas cu-
ræ suæ creditas desereret animas, quam-
uis per Pontificem abire liceret, decessit
in Æthiopia. Huius, & Ducis rogatu, cum
ædificatio Collegij inchoaretur, primum
in fundamenta lapidem Faber iecit: quod
illud Collegium semper pro singulari de-
core, ac pignore numerauit. Inde profe-
ctus, Barcinonem vbi attigit, æstuarie fe-
bribus cœpit. Dumque ne ipse quidem in
confessionibus, ac concionibus parcat si-
bi, sed honestæ quoque piget quietis, &
otij, cui satis exhibebat tertiana negotij,
serius conualescit, seriusque in urbem in-
trat. Feruebant iam caloribus omnia in-
festo caniculæ signo. Nec probabat R. Pa-
ter eo articulo in urbem ingressum. Sed
cum adhibiti in consilium Patres contra
censerent, vimque eleuarent discriminis;
vti his Ignatius, ita Faber vtrisque pio, ac
cæce quodā obtemperandi studio cessit.

Romam

*Barcino-
ne agro-
rat.*

Romā, quo non raro vel valentibus mor-
dente fidere pestifer est accessus, imbecil-
lus, ac prope æger accedit. Exhilarauit
omnes tanti Patris aspectus; de quo, dum
octauum iam prope annum tam longè,
lateque peregrinatur, tam multa audierāt.
Exhilarabant inde magis spirantes Deum
voces, & exempla vitæ consentanea fa-
mæ. Gesticbat verò gaudio & ipse, tum
Ignatij adeo sibi cari, venerandique Pa-
tris vfu fruens, tum gratias Deo agens de
societatis incremento, quod sancta in vr-
be reperit: deque pietatis disciplina, quæ
in illa quasi totius societatis parente do-
mo florebat. Sed gratulatio breui vertit in
luctum. Octauo die tertia corripitur
duplici: ex eaque octauo item die qui Do-
minicus fuit, cum sacrosancto Viatico co-
dem die mane; postea sacro oleo ritè mu-
nitus esset, sub meridiem multa, quæ vita
& anteauctæ sanctitatem, & ineuntis bea-
tam æternitatem declarabant, argumenta
relinquens, ad Dominum emigravit. Ce-
cidit præcipuum societatis columen, &
cunctos socios mœror ingens inuasit. Ipse
vero B. Pater Ignatius, quo putas animo
carissimi sodalis occasum tulit? Si mortui
bonum spectes, non nisi æquo, quem ex
mediis

*Romam
venit.*

*Sancti-
mè mori
tur.*

mediis laboribus in illam requiem excessisse sine dubitatione credebatur: sin autem suum, & societatis commodum, non nisi ægro: quoniã carebat eo, quem ex cunctis sociis principem Christo genuerat: desiderabat singulare virtutis exemplum, requirebat hominem ad res gerendas nauum, diuinæque gloriæ percupidum, sitientissimum alienæ salutis, in ipsa ætatis, rerumq; gerendarum maturitate sublatum. Quæ, & alia sanctissimi viri ornamēta distinctius volumen proximum exequetur. Conditus est in æde Professorū veteri, cui sancta Maria à Strata nomen erat: sed qua in parte ut internoscatur à ceteris, adhuc quæritur. Multis enim ædes illa amplificata, commutataq; modis, tandem Farnesianæ Basilicæ funditus cessit. Obiit anno salutis humanæ 1546. Kal. Augusti, quem diē Apostoli Petri vincula, cuius nomen ipse ferebat, exornant: à confirmata societate sexto: ætatis autē suæ quadragesimo, & quatuor ferè mensibus. Quem decennio post, pridie Kal. mensis eiusdē sequutus Ignatius est, ut quam virtute, & caritate proximus fuerat Patri filius, tam esset beatæ vitæ natali.

Libri prioris finis.

*Ignoratur
corpus
Fabri.*

PETRI FABRI

VITÆ,

LIBER POSTERIOR.

CAPVT I.

Pietas Fabri.

Vm multa eaque præclara in
 Fabrum à perenni illo bono-
 rum omnium fonte congesta
 sint, dona atque ornamenta
 in eo præcipuè quinque sanè admira-
 bilia mihi videri solent, quæ præter cete-
 ros clarum illum atque insignem ubique
 eddebāt. Primum eximia quædam & sin-
 gularis pietas : deinde par humilitas ac
 modestia: tum flagrans charitas cùm diui-
 næ gloriæ, tum humanæ salutis: admirabi-
 lis præterea prudentia partim in conuictu,
 etque congressu, partim in erudiendis ad-
 iustitiam multis, animisque tractandis: de-
 ique insignis quædam religiosæ vitæ laus
 nullis adiuta claustris, nullis mutæ disci-
 plinæ sustentata præfidiis, sed medias
 inter

*Qua vir-
 tutes in
 Fabro
 præstātes.*

inter aulas , mediosque inter cœtus
 liberæ multitudinis. Ac pietas qui-
 dem in eo fuit eiusmodi , vt non horum
 morum,ac temporum, sed Apostolicæ, ac
 prisicæ potius videatur Ecclesiæ: quæ cum
 ad omnia valet Paulo teste , tū ad inflam-
 mandam maxime concionem. Nam cum
 tribus rebus, vt Nazianzeno placet , con-
 cionandi munus difficile videatur : aut
 quia arduum est res diuinas mente, & co-
 gitatione cōplecti ; aut quia, quæ rectè co-
 gitaueris non continuo eloqui , ac verbis
 assequi pro dignitate potes; aut quia diffi-
 cile, & rarum est perpurgatas nancisci au-
 res, quibus ea, quæ dixeris persuadeas: sin-
 gulis his difficultatibus ardor pietatis oc-
 currit , & eas omnes extenuat , atque ex-
 haurit, Nec enim aut quisquam melius de
 Deo sentit , & quæ diuina sunt percipit,
 quam qui Deo totum se sedidit: nec quis-
 quam melius effert, & oratione consequi-
 tur , quàm quem eadem incendit pietas:
 nec quisquam acrius auditorem percel-
 lit, inflammat, & quocumque vult, flectit,
 quàm, qui incensus ipse, inflammatusque
 ad dicendum accedit. Iuuere Fabri pieta-
 tem, primùm egregiè pij parentes , à qui-
 bus sic educatus est, vt , quemadmodum
 principio

1. Tim. 4.

In Apol.

Pietas ne-
 cessaria
 Apostoli-
 co opera-
 rio.

Qua iu-
 nerint
 Fabri
 pietatem.

principio diximus, iam inde à puero, conscientia sentire clamores, & quasi morsus inciperet: septimoque circiter ætatis anno, quosdam etiam pietatis igniculos, & peculiare (ut ipse de se scripsit) instinctus ad deuotionis affectum. Deinde ad educationem domesticam accessit optima institutio Magistri Petri Veliardi, quem postea vita functum Faber consueuerat, tanquam vnum aliquem de Cælestibus inuocare. Adiuuit ingens quidam, ac penè immoderatus ardor ad studia; quem multis idemmet scribit frenum fuisse delictis. Interiores etiam quasdam sollicitudines, scrupulosque de admissis in vita noxis, & permolestos angores, quibus exerceri plerumque solent, præsertim initio, ij qui virtutis in stadio, curriculoque versantur, vehemens sibi fuisse calcar ad pietatem fatetur: nec permisisse ut in quærendo Deo, orandoque torperet. Quas quidem nimium religiosæ conscientia quærelas, ac stimulos vsque ad Parisinæ urbis egressum post initam cum Ignatio societatem extremo suæ pacis, tranquillitatisque per-fugio, se tulisse commemorat. Cumulauit hanc adminiculorum copiam Ignatij, & Xauerij in eodem contubernio societas:

vbi, dum se se omnes tot annis vicissim
acuunt, Fabri pietas peruenit ad sūmum:
planè vt intelligas oportuisse eam, non
fuisse vulgarem, nec in quadam medio-
critate versatam, quæ tot à Deo submini-
stratis adiumentis, veluti quibusdam fla-
bris, in eius esset excitata præcordijs. De
ea igitur pluribus est dicendum: cuius ille
nobis non exempla modò, verùm etiam
præcepta complura sanè salutaria reli-
quit. Sed ea ipsa planiùs intelligetur, si
quibus potissimùm rebus contineretur,
ostendam.

CAPVT II.

Grati animi laus, in Fabro singularis.

EA verò cum in grata quadam Diui-
næ beneficentiæ recordatione, tum
in accuratæ precationis studio, & assidua
proficiēdi sollicitudine versabatur. Quem
enim non delectet gratus ille, & memor
animus Petri Fabri, cum breues illos, sed
verè pios commentarios, quos de rebus
suis quotidianis scripsit, euoluit. In ijs ille
se nobis expressit, & eo consilio conscri-
psit, ne quid acceptorū à Deo munerum
clabere

elaberetur è mente : sed eis retractandis, *Comme-
tarii,*
ac relegendis ad gratiarum excitaretur *quos de
rebus
suis reli-
quit,
quales
sint,*
actionem, ardentemque amorem tam be-
nefici Patris. In eos ille sanctissimam Pa-
rentum educationem, religiosam Magi-
strorum institutionem, disciplinam san-
cti Spiritus, per interiores quosdam an-
gore, sollicitudines, timores : In eos suas
progressiones ac gradus, repentinos in
Deum impetus & amores, cœlestes dul-
cedines ac voluptates : in eos præclara
quædam lumina, animique sensa diuinitus
hausta, omnem pietatis experientiam, om-
nem Diuinæ prouidentiae tutelam ; om-
nia denique à Deo in se profecta munera,
ac beneficia, quoad eius fieri poterat,
referebat. Nec modo magna, verum etiam
minima, ac tenuiora beneficia ; si tamen
minimum, tenuèque dicendum est, quid-
quid ex liberali illa Dei dextera, tam im-
mense amore profertur : nec priuata solum *In côm-
nibus be-
neficijs
quid con-
sideran-
dum ad
grati ani-
mi inci-
tamentu.*
ut multi, verum etiam communia, ut
pauci, & quæ spectant ad vniuersos ea
perinde, ac sibi vni collocata grata me-
moriam recolebat. Haud ignarus, non mi-
nùs propter illa, quàm propter hæc diuinæ
se liberalitati debere ac dolebat in id ge-
nus beneficijs, non animaduerti ipsam

benemerētis Dei voluntatem. Nam inter homines id vſu venire, vt quod quiſque operis moliatur, in eo ceteri attenta inſpiciant mente, ecqua ipſorum habita ratio ſit: ecqua memoria, & cogitatio fuerit: quàm honorificè, quàmque beneuolè ſint accepti. In donis autem, muneribuſque diuinis raro quemquam mentem aduerte-
re ad æternam illam optimi illius, & maxi-
mi Principis voluntatem, ad illudque placi-
tum charitatis, & dignitatis immēſæ, quo
in ſuis operibus maximis, in condendo
mundo, in redemptione gentis humanæ,
in cæleſti gloria præparanda priuatim, no-
minatimque ipſam reſpexit, ac tantopere
honorauit. Quæ & alia ſenſu Faber repu-
tabat gratiſſimo, & habebat in ore, in quo-
uis Dei munere tria præcipuè ponderan-
da, quis, quid, quo ſtudio largiretur. Inde
enim fore, vt nullum non magni æſtima-
retur. Atque hæc nimirum cauſa eſt, cur
beatus ille animus tanta vndique diuino-
rum munerum copia redundabat: quia
cum ſit Deus bonitatis pelagus inexhau-
ſtum, non poteſt eius liberalitatis fons ex-
areſcere, vbi memorem & gratū animum
quo ſe effundat & deriuat, inuenit. Idcirco
tā ſalutaris inter homines vox Fabri fuit,
tam

*Gratiſſi-
miſſi-
ſſus.*

tam certi, frugiferiq; labores, tam opportuna, solidaq; vigiliæ: quia dum in animarum præda, atq; salute suæ laudi nihil assumat, nihil arrogat; sed diuinæ gratiæ vniuersa, vnde illa manabant, fideliter reddit, non poterat illa Maiestas, quæ gloriam suam nemini dat, non eius contentionibus prolixè fauere, quem humanæ gloriæ viderat contemptorem, non diuinæ raptorem. Aiebat diuina illa beneficia, quæ nobis, nec petētib; nec sentientibus conferuntur, ea imprimis gratis animis agnoscenda; quale est, inter Christianos, & Catholicos nasci, & per Ecclesiæ fidem atque parentum cum luce in lucem suscipi. Deplorabat & suam, & cæterorum hominum in retractandis tot Dei donis incuriam: eamq; sacrificiorum procuratione nunquam piè, ac nauiter expiabat. Vt enim in se, sic in aliis hunc memorem animum adamabat, immemorem non ferebat. Cōmouebatur animo vehemēter, quod cū tam multis variisque modis se se ei diuina bonitas largiretur, non iis quoque totum se se Deo dederet & effunderet. Itaque ex hac perpetua diuinorū recordatione munerum replebatur os eius laude, & mens eius noua semper excogitabat argumenta

*Præcipua
agenda
gratia de
beneficiis
occultis.*

Faber gratias agit Deo, de publicis panis, & calamitatib. gratiarum. Gratias etiam putabat agendas easque agebat ex animo diuinæ Majestati, pro publicis animaduersionibus, atque suppliciis, pro annonæ charitate ac famæ, pro armorum strepitu, atque bellorum, pro terrarum motibus, & eluuiionibus, pro pestilentia, pro vastitate, pro alijs denique eiusmodi cœlestis iræ flagellis: dolebatque vehementer, quod ea homines non agnoscerent, nec in Dei beneficijs, qui ea disciplinæ gratia immittit hominibus, numerarent. Hæc autem grati animi laus à Deo profecta, ipsos quoque ad homines à quibus beneficium aliquod acceperat, pertinebat. Nec enim facilè inuenitur, qui cum sit gratus in Deum, non in homines gratum, memoremque se præbeat: & fieri plerumque videmus, ut qui minùs gratus in homines est, minùs etiam gratus reperiat in Deum. Ergo Faber à quibus aliquid aliquando cōmodi, & beneficij acceperat, erga eos præcipua quadam grati animi memoria commouebatur; precesque ijs pro referenda gratia sanè officiosas, ac sedulas repēdebat præsertim, qui sibi fuissent aliquando cuiuspiam Diuini muneris administri, ut qui baptismum, vel Chrisma, vel sacros Ordines, vel

Gratissimus Faber est aduersus homines.

el Diuinissimum Sacramentum , quæ
 auci iam in beneficijs numerant , con-
 sulissent : ijs item , qui Confessarij sibi ,
 Magistrique vllò vnquam tempore fuif-
 sent. Neque has gratiarum actiones suo
 tantum persoluebat nomine , sed etiam
 ociorum , ac fratrum omnium , cupiens
 in Domino supplere hac in re vicē eorum
 sicut ipsi suam ipsius in multis supplerent,
 anquam membra de membro. Cupiebat
 autem omnes qui aliquo modo de se be-
 nè meriti essent , gloria potiri beata , vt
 dignus fieri , qui omnibus illis , quibus in
 hac vita obnoxius aliquo modo fuerat ,
 gloriosa quadam seruitute , etiam esset
 in cœlo , subiectus. Tam nobile , tam-
 que generosum ei pectus , Christi cha-
 ritas à primò finxit. Quin etiam , pro
 ipsis quoque beatis hominibus , proque
 Angelis plurimùm Deo gratulabatur as-
 siduè , perpendens animo beneficia in
 eos profecta diuinitùs : & sigillatim ma-
 gno sensu gratias de ijs eorum nomine
 agens. Quod sanè officium pro immen-
 so illo agendarum gratiarum debito ,
 quo sese obstrictos , ac penè oppressos
 Cælites vident , haud dubiè ipsis gratissi-

*Gratias
 agit
 Deo , de
 donis in
 alios om-
 nes colla-
 tis.*

*Nota
 pulcher-
 rimum
 studium.*

munum accidit , ac nobis est summè frugiferum. Deniq; nullum erat in quemquam diuinæ documentum beneficentiæ , cuius non se debitorem arbitraretur. Quicquid cuipiam bene eueniret, vice cuiusque , vicarius omnium, proficiebat illico ad benedicendum. Quicquid videret , audirèt velatum ac prosperum , in easdem voces erumpebat confessionis , & laudis. Cùm villarum amœnitatem , agrorum fecunditatem , Oliuetorum speciem , vinetorum pulchritudinem oculis peregrinando lustrabat , erecta pròtinus ad Deum mente pro possessoribus , ac dominis grates agebat: & pro eisdem petebat veniam, si fortè sui largitoris obliti , velut abiectæ ad pabulum pecudes vnde bona illa acciperent , non sentirent. Erat hoc ex amantissimo illo Doctoris gentium

Quàm salutare & nobile studium agendi gratias Deo, pro aliis beneficiis, nomine eorum qui acceperunt.

pectore expressum exemplum , qui iubebat in omnibus gratias agi : qui in cunctis penè epistolis gratias testatur se Deo perpetuas agere pro iis , ad quos scribebat : haud dubium , quin & pro aliis ageret , cum debitorem se omnibus prædicaret. Et verò , si grata memoria pro suis cuiusque beneficiis tam accepta est Deo , vt nuper admonui , perpetuam

sanè

sanè hoc de alienis quoque commodis agendi grates cum summo bono commercium, immensæ cuiusdam utilitatis est, atque præstantiæ; pariterque iucunditatis. Regina enim virtutum charitatis vtraque pars cùm aduersus Deum, tùm erga proximum vna eademque opera exercetur. Procul deinde ab inuidia, procul à dolore ex alienis prosperitatibus, procul ab obrectationibus est, qui gratias agendas sibi in omnibus, proque omnibus censer. Ad extremum, qui omnium gratulatur bonis, bona omniũ suum facit thesaurum: vnde licet existimare quàm ingentes sibi Faber diuitias in æterna Hierusalem assiduo illo studio, & ardentissimo comparauit.

CAPVT III.

*Dei cultus, & rerum sacrarum veneratio
mira in Fabro.*

AM verò Dei cultus, rerumque sacrarum veneratio prorsus erat in Fabro mirabilis. In primis recordatio sanctissimæ Trinitatis assidua, quam in Crucis sibi imprimendo signo multis, piisque

*Pietas in
signo cru-
cis fer-
mando.*

cogitabat sensibus, & precibus implorabat; dedicans Patri memoriam, Filio intelligentiam, Spiritui sancto voluntatem: itemque Patri vires & opera; verba, & dicta Filio; consilia, cogitationes, ac vota Sancto Spiritui: totumque se cupiens Patri bonum filium, Filio bonum seruum, Sancto Spiritui bonum esse discipulum. Quæ cum omnia excellenter fuerit sanctissima Deipara, ad eadē sibi impetranda, illam sibi adhibebat adiutricem. Difficile cogitatu est, quàm magnificè sentiret, suauiterque veneraretur sanctissimam Christi humanitatem; tanquam ea quæ sunt in Deo, sunt ipse Deus; ita quæ in Christi humanitate essent, longè præstantissima, atque pulcherrima esse argumentabatur: eoque curandum & orandum, ut ad suam nos memoriam dignetur admittere, ut in ea constituti Deo placeamus: & inde quoque existat in nobis lumē, & charitas, unde vicissim contemplari, ac diligere ipsum Deum, ac Iesum Christum in æternum possimus. Venerabile Iesu nomen nunquam temerè, nunquam nisi perat-tentā, piaque cura pronuntiabat: ac ferè illud adhibebat animi votum, ut Deus Pater, quoties ipse nomen appellaret delicti

*Venera-
tio san-
ctissima
Christi
humani-
tatis.*

*Pietas in
pronun-
ciando
sanctissi-
mo nomi-
ne.*

dilecti filii eius Iesu Christi, respicere eos dignaretur omnes, qui aliqua parte salutis, siue viui in terris, siue mortui in purgatorio carcere indigerēt: simulque recordaretur omnium ipsiusmet Iesu meritorum, atque desideriorum, quæcumque vnquã, dum vitam mortalem egit, de salute, commodisque hominum dulcissimam eius charitatem tetigerunt. Diuinum Missæ sacrificium quo studio, quo ardore peragebat, quo fructu? Quotidianum id erat illi, multarumque origo lachrymarum. Liturgiam omnem distinguebat in partes tres, quæ tribus Christi temporibus responderent. Prima ab exordio ad Sacramentum, tempori ante aduentum: altera ad communionem, commorationi in terris: tertia ad finem vltimum, tempori ab ascensu. Atque in singulis hisce partibus consentaneas temporibus exercebat, petebatque virtutes ad eam similitudinem, quam dicemus infra, sanctissimæ parentis tribus item vitæ recolendis partibus instituisse. Admirabatur Dei sapientiã, quæ per hoc mysterium augustissimum vellet expectatam esse semper, & excitatam sponsam suam Ecclesiam, dum exercetur assidue

Quo studio, fructu? Quotidianum id erat illi, multarumque origo lachrymarum. Liturgiam omnem distinguebat in partes tres, quæ tribus Christi temporibus responderent.

De mysterio diuinissimo Eucharistiæ præclarissimi sensus.

fides,

fides, dum religio, Deiq; cultus tam multis, variisq; modis frequentatur; dum cæteræ aluntur virtutes, & excoluntur, ac fideles vtuntur hac salutis esca ad nutrimentum, ad robur, ad lumen, ad solatium, ad omnem perfectionem, possessionemq; cælestium thesaurorum. Putabat autem hoc maximè fieri, vt reuocaremur in nosmetipsos, ac penitèns intraremus. Siquidẽ velle Deum seruos suos ante omnia duplici hac re proficere, in erigendo, attollendoque in cælum spiritu, & in demittendo, colligendoque intra se ipsos. Ascendisse nostrum bonum Dominum ad supera, vt traheret nos ad se: instituisse Sacramentum Altaris, vt possemus trahere ipsum ad nos: & ad nos ipse veniens, intra nos reuocaret. Atque ita Dei regno utrobique potiremur, quod & in cælo, & ex Apostoli voce, intra nos est. Ad hæc voluisse Christum non exempla modo clarissima omnium virtutũ nobis relinquere, sed corpus suum sanctissimum, idemq; diuinitatis organum, per quod tot admirabilia edita erant facinora, tot pulcherrima in omni honestatis, & sanctitatis genere administrata opera. Quòd si, meliora

nacti

nacti adminicula, opera possunt meliora perficere, nulla nos planè venia dignos esse, nisi in operarios sanctos, & industrios euaserimus, quibus præfidiū, & organum tale tributum est. Mirabatur quoque in eo sapientiam Dei, quæ hoc inuento pulcherrimo fecisset, vt omnes homines, omnesque eorum labores, & actiones possent in aliquo genere obsequij, quæ tam multa in supplicationibus, & aliis id genus officiis exhibentur, præsentī Domino describere, & tanquam inde sacrificari. Spectabat Moguntia anno 1543. anniuersariam supplicationem corporis Domini, cum solito acrius hæc diuini philosophi mentem cogitatio, ac notitia subiit. Dū enim curiositate bona sacram pompam, atque spectaculum omne collustrat, perque singula attentè considerat, quàm multa ad eam celebritatem, quamque varia promerentur: vtque omnia fidelium genera propriam quempiam officij partem conferrent, hi dona, atque pecuniam, suarum illi opera artium, alij vocem, ac manus, quidam corporis gestus, motusque: agricolæ quoque herbarum, frondiumque amœnam viriditatem, & florum hilaritatem suauissimam siue nexorum, siue simplicium

Omnes hominum ordines, & labores præcipuo quodam studio posuit Christo Domino in sanctissimo Eucharistia Sacramēto, obsequia sua deferre.

In sacra pompis quid cogitandum.

plicium, dulcissimè commouebatur, & admirabatur, & collaudabat ingeniosissimam Christi charitatis solertiam, per quam factum esset, vt omnes Ordines, vt omnes artes, vt humanorum corporum sensus omnes, ac membra præcipua exerceri possent in sui Domini cultu, eique, à quo cuncta accepissent, aliquid redonare præsentì. Tum ad ipsum se cogitatione conuersa, animum, corpusque suum cum facultatibus, ac membris singillatim tradebat, ac dedicabat ad cultum eius, & laudem, ad obedientiam, & seruitutem in sanctificatione sui ipsius, ad commoda proximorum, in quæ vellet totus impendi, Christum Dominum in eo quoque imitari percupiens, vt illius causa corpus planè contereret in rectè factis, atque consumeret: & singulis in membris, sicut ille causa nostra per-tulerat, cruciatus varios, doloresque per-ferret. Si qui auderet Sacro-sanctam ad Sinaxim inexpiata adire conscientia, facere aiebat similiter, atque qui in conspectum Principis, quem læsisset, neglecta satisfactione impudēs os non dubitaret ingerere. Patronū autem ad præparationem existimabat idoneū Ioannem Baptistam,

S. Io. Baptistam idoneum patronum ad reparandam committitur.

vt cuius officij fit viam Domino præparare. Sic ille interdum incitabatur admiratione pietatis, sic studio exardescibat, vt cuperet vbicumque terrarum diuinum hoc Sacramentum afferuaretur, posse præsens adesse venerabundus, nec inde recedere. Quam quidem voluntatem ad Sanctorum quoque reliquias, & imagines extendebat: quæ sanè maximæ sunt pietatis argumenta: sed notabilia facit magis hominum cõmunis ignauia, quàm sanctitas rerum vniuersis nostris longè maior honoribus. In peragrandis terris cum in conspectum vrbs, oppidumque veniret, in primis Dominum venerabatur qui in templis eorum maneret. Cupiebat perfectum aliquod templum cogitatione sibi fingere: in quo suus animus dies ac noctes habitaret, quod numquam exiret: vbi Crux esset, & B. Virginis: & Sanctorum imagines, sancta aqua, sacræ reliquix, & cætera religionis suppellex, sed ante ònia diuinissimũ Christi corpus, quæ cuncta assiduè ipse spectaret, & circumferret secum, debitaq; gratiarum actione, & cultu, prout cuiq; rei conueniret prosequeretur. Alias cupiebat res sacras, vt prætiosa diuorũ lipsana, vt ea signo crucis reli-

*Cupiebat
Faber
quoddam
in animo
suo fieri
templum.
Vide.*

giosa

giola cæremonia ab Ecclesia consecran-
tur,penitùs in corde suo reponere:& quo-
niam id minus posset , saltem nominibus
id pingi I E S V, Mariæ,Petri,Pauli,& Bea-
torum omnium cupiebat:sic enim pictum
amabile mirè cælestibus , terribile inferis
esse. Ceterùm conniti astutas illas furias,
vt cuncta sacra signa , ritusque religionis
de medio tollant,quod spondeant sibi fo-
re,vt ita demum ipsius Christi nomen vbi
spoliarint,nudarintq; omnibus ornamen-
tis aboleant.Sacra hæc esse veluti riuulos,
qui nihil Maiestatis detrahant fonti , sed
potiùs abundantiam eius,quæ tot effluat,
spargaturque modis, commendent. Om-
nino superat fidem quanti hæc æstimaret
noster hic obsequētissimus Romanæ Ec-
clesiæ filius , quantum inde afficeretur,
quantum proficeret. Nihil enim temerè,
aut socordem per vsum tractabat. Cùm
sacra se vnda respergeret, Dominum pre-
cabatur,vt quicquid illa benedictionis,&
sanctitatis , & virtutis haberet , id omne
conferret in animam suam,ad lauandam
eam à noxis,ad complendam donis cœle-
stibus,ad muniendam , ac defendendam
contra hostes inuisos. Ad sacrarum con-
spectum imaginum,præter consentaneum
cultum

*Pietas ex
gaures fa-
cras.*

*In vsu
aquæ lu-
stralis.*

*In vene-
ratione
sacrarū
imaginū.*

cultum, intelligens vim propriam imaginis esse, representare eum, cuius est imago, conabatur ipsum Dominum, aut Deiparam, aut alium è Cælitibus, quem imago referret, menti suæ præsentem intimè facere, ut perpetuò insiderent: suscepturus aliquandò Iobelæum sedulitate *In Iobæ-
lao.* se maxima præparavit. Ad quam inquit, rem Dominus mihi donavit varios gradus infusionis fidei, & spei circa talia dona spiritualia. Rogabam autem, respiciens veteris Iobelæi formam, ut quæcumque bona animæ meæ ego abalienassem, vendidissem, amissem, redirent ad me. Optabam quoque, ut quidquid per imprudentiam, quidquid ex imbecillitate, aut per improbitatem seu corpore, seu mente peccassem, penitus deleteretur, ut nihil resideret in me, unde Christi, Matrisque, & Sanctorum lumina offenderentur. Multifariam quoque exoptabam, ut quicquid pœnæ temporariæ essem commeritus, ex omni parte eius gratia fieret, ut nihil amplius meorum causarum peccatorum calamitatis publicæ eveniret.

CAPVT IIII.

Precationis studium Fabri.

DEclarabat insuper insignem viri pietatem cùm frequens, varia, & perattenta precatio, tum continens, & assidua proficiendi sollicitudo. Ac precandi studium tam erat incensum, vt præter quotidianæ psalmodiæ pensum, contemplationisque nocturnæ, quocumque ingrederetur ansas vbique quæreret, & captaret orandi. In itineribus, ac profectiōibus, quas adeò frequētes obediētiæ nomine suscepit, velut optatissima nactus otia, & à cæteris curis, atque occupationibus libera, ea tota pijs cogitationibus, & sanctis precibus consumebat. Cùm ad urbem aliquam (quod priore libro significauimus) oppidumve propiùs accederet, fundebat suprà incolas orationem, & clementissimo Dei Numini, supplicabat, vt eius regionis Archangelus, Angelique Magistri singulorum hominum, atque custodes præcipuo eam studio, curaque defenderent. Inuocabat & Sanctos cuiusque loci Patronos, ac tutelares, vt pro habitatoribus suis, aut gratias agerent, aut opem poscerent, aut veniam

Assidua oratio, & eius vndique scripta occasio.

Angelorum, & Sanctorum invocatio

veniam à Deo peterent, partesque illas officij, atque gratiarum: quas ipsi incolæ vel negligerent, vel ignorarent, ipsi vltro susciperent, atque peragerent. In conducendis etiam nouis ædibus, ac permutan- *In nouo- rum usu domici- liorum et hospicio- rum pie- tas.* dis hospirijs mos erat primo suo ingres- su, singulis in cubiculis genu flexo pre- cem fundere: & conclauia cuncta, om- nemque angulum tum ad abigendos im- puros spiritus, qui hunc ærëem obsident, tum ad arcendam aëris inclementiam pia precatione lustrare: memineratque in suis precibus eorū etiam, qui in domi- cilijs illis vel habitassent aliquando, vel in posterum habitarent, ne quid eorum animis illa officeret habitatio. Quin & vicinorum Angelos contra eosdem spiri- tus implorabat, præsertim eos, qui non tam rectis essent infesti, quàm corporum pudicitia. Addebat & sanctorum homi- num conciliationem, precipuè qui colo- rentur proximis templis: vt perbeati sibi videri possent, qui deinceps tam expiatis & procuratis ædibus vterentur. Sed quàm studiosè materiam vndique aucuparetur orandi, vel illud documento esse potest: quod cum in Principis Philippi regiam *lib. 1. c. 19* concionis auscultandæ gratia, vbi supra

narratum est, se aliquando conferret, à Ianitore, qui eum non nouerat primò repulsus, expectandi moras, ac tædia in orationis argumenta conuertit. Sed quid mirum, si rectè valenti tam erat cordi precatio, quando eandem curam gerebat ægrotus. Ægrotabat aliquando Louanij, & morborum inter aculeos, accusabat orantis animi siccitatem, cùmque ea re vehementiùs angeretur, quod videretur sibi Deus longiùs recessisse, venit in mentē illius ex psalmo Davidico vocis, Cum ipso sum in tribulatione. Quæ quidem paulisper expensa, atque excussa, mœrorem omnem, angoremque discussit. Aliàs etiam cùm ad multos dies, nocturnos somnos adimeret morbus, nec vllam caperet quietis partem, neque nocturnæ, neque diurnæ, illa alia ex eisdem oraculis apta voce somni fugam, ac desiderium lenire cœpit, in pace in idipsum dormiã, & requiescam. Cumq; imbecillum caput vis doloris obtunderet, repetebat memoriã spinis obsitũ Christi caput, & horridis vepribus cruentatũ. Atq; his cogitationũ fomentis cum doloris temperabat ardores, tum dulces liquebat in lachrymas. Quin etiam eò crescebat degustati calicis

*Cura
precatio-
nis etiam
ægrotãti.*

psal. 4.

cis sitis , vt vehementer cuperet suum caput ad spinosum applicari Domini caput , & eius conuulnerari spinis , atquè configi. Parmæ cum inter initia vehementiùs laboraret , nec se de more posset , vt eius gestiebat animus , in animorum salutem impendere , continuò Dei munus agnouit : & in beneficij parte posuit , quod ille se iacentem suos mallet , atque priuatos , quàm stantem , atque valentem alienos curare progressus. Hoc perenne precatonis studium alebat nimirum , fouebatque varietas : & erat illi quidem quotidianæ contemplationis pabulum Vita Christi: Vbi enim mens eius versaretur vberius ? vbi iucundiùs ? sed ad pietatem multiplices alios , vel ex pia & accurata lectione , vel ex doctrinâ & afflatu sancti Spiritus adiungebat orandi modos , præcipuè autem tres , summè vtilis eosdemque iucundos , quàm difficiles magis , quos ob eam rem optabat vt Confessarij suos quique asseclas edocerent. Primus erat è litanijs , quas assiduè & ad omnem adhibebat vsum. Non enim ad beneficia modo postulanda , vt vulgò fit , sed ad gratulandum , adorandum , laudandum , & similia Religionis officia utebatur. Etenim prout

Tres præcipuè orandi modos usurpabat , & cupiebat à Confessarijs tradi discipulis.

locus, tempusque admoneret, ingrediebatur mente beatam illam Curiam, & ad thronum Sanctæ Trinitatis accedens Patrem rogabat, vt Filio, ac sancto Spiritui benediceret; tum Filio supplicabat vt benediceret Patri, ac Spiritui sancto: ac denique Sanctum venerabatur Spiritum, vt idem Patri benediceret, ac Filio. Intellegebat autem mutuam quandam gratulationem, & quam dicimus complacentiam: deinde beatissimã cœli Reginã precabatur, vt sanctissimam Trinitatem suo nomine, aut etiam alicuius è viuis, vel mortuis adoraret: ac rursus augustissimã Trinitatem, vt B. Virgini benediceret, pro omnibus donis, quæ per eam in terras deriuantur: tum ad Angelorû, ceterorumque Cœlitum ordine Choros adiens prensabat quodammodo vnumquemque pariter rogans, vt pro se, alijsve Deo, aut B. Virgini, aut alteri Sanctorum gratiarum actiones, aut aliud genus honoris persoluerent. Alterum genus orandi erat ex percurrentis præcipuis vitæ Domini, necisque mysteriis, quæ ad præsens tempus scienter accommodabat: perque ea deinceps singula sanctissimæ Trinitatis perso

personas, Cælitesque omnes obtestabatur. Tertium genus sumebat è summa Christianæ doctrinæ, vt Dei præceptis, & Ecclesiæ, vt Fidei capitibus, vt peccatis septem principibus, contrariisque virtutibus, vt pietatis operibus, quinque itē humani corporis sensibus, & tribus animi facultatibus. Hæc ordine recolens: ipsa rerum varietas varios suggerebat affectus & nunc veniæ petitiones, nunc donorum postulationes, nunc actiones gratiarum, non pro se tantum, ac viuis, sed etiam pro vita functis addebat, rogans Deum, vt cōdonaret eis quidquid adhuc ex primo deberent præcepto, quidquid ex secundo itemque in ceteris, quidquid in superbia peccauerint, nec dum deletum sit: quidquid oculis, aut auribus, quidquid in operibus misericordiæ, in articulis Fidei, & in virtutibus, quibus adipiscendis negligenter institerint. Hæ precandi tres formæ erant Fabro perfamiliares. Incidit quoque in librum quendam B. Geltrudis vnde variam se fatetur orandi syluam magno suo commodo comparasse. Sed admirabilem in hoc genere varietatem suppeditabat ipsa temporum, feriarumque varietas cū aut varia Redem-

*Varios
modos
orandi ex
tēporum
varietate
sumebat.*

ptoris nostri mysteria , aut sanctorū Martyrum necesse , solemnī religione recurre-
rent. Quæ pietatis vicissitudo gustū in eo
quēdam, auiditatemq; velut in epulis re-
nouabat , vt nunquam ex vsu, nunquam
impellente consuetudine, vel ad contem-
plationem , vel ad sacro-sancta Lyturgiæ
mysteria , quod plerique parum conside-
ratè , cogitatèque faciunt , sed quotidie
nouus , quotidie recens accederet. Nec
ferè vnquàm in sola consistebat rerum
contemplatione , sed ad actionem refere-
bat & auxilia proximorum. Ac profite-
batur in meditationis quiete , plus sibi
iucunditatis , succique solidi affluere ex
agendis cum Deo, atq; Cælestibus morta-
lium causis, quàm ex rerū consideratione
altissimarum, si ab omni eam vel viuorum
vel mortuorum vtilitate sciungeret. Om-
ninò vix credibile videatur , nisi eius
commentarij fidem facerent , quàm cre-
bris, quàmque multis, ex quotidiana cō-
memoratione Sanctorum Dei luminibus
& suauitatibus spiritus circūflueret , tan-
quam si id muneris , ac laboris duntaxat
haberet, vt Deo contemplando, fruendo-
que vacaret : cū tamē tam varia semper
pro animis distineretur actione, tam mul-
tiplici

triplici cura, vix vt aliquid ad mentis agitationem, precationemq; superesse temporis videretur.

CAPVT. XXI.

Quo studio veneraretur cali beatos Ciues.

AMbiebat studiosè cælestium omnium suffragia; & vt diem cuiusq; Natalem annuus referebat anfractus, sic ex vno quoque veluti sua Natalitia daturo misericordiæ aliquid corrogabat. Ipsã verò misericordiæ Matrem, cæli terræque Reginam, per quam bona omnia ad hominum genus ex immenso illo Diuinæ bonitatis pelago deriuantur, quantò colebat honore: præsertim cum dies aliquis illucesceret commemorandis eius actionibus, mysteriisque dicatus. Vitam eius, quo per partes veneraretur distinctiùs, propiùsque imitatione virtutes exprimeret, distribuit in tria tempora. Separatim enim considerabat primò tempus ante conceptum filium, tum id, quo cum eo vixit in terris, postremò illud, quo post ascensum eiusdem superfuit: & ex alia ad aliam se celebritatem comparans, tempus primum præparationi proximum

*Pietas in
Natali-
bus San-
ctorum.*

*Pietas
erga Vir-
ginem
Deiparã.*

compassioni, vltimum desiderio tribuebat. Excitanda enim, & concipienda animo pietatis existimabat studia diuersis apta temporibus. Primo itaque tempore, quod à die determinabat sine labe omni concepæ Virginis ad diem, qua verbum Dei æternum ipsa concepit, considerabat eam velut in conficiendo, exornandoque Altissimi tabernaculo occupatam, seque præparanda, vt conuenienter posset digere, Ecce ancilla Domini, eique præsentipro dignitate seruire: itemque ipse iisdem similitudine quadam inducendis in animam suam ornamentis exercebatur, & à Virgine deprecandis. Alterum tempus compassioni Deiparæ tribuebat, existimans vt Christo via ad gloriam passio fuit, ita illi compassionem in primis fuisse, qua filio patienti indoluit. Et hoc tempore ad Matris exemplum seruire, & ipse tanquam præsentipro Christo studebat, per dolorum eiusdem sensum, ac virtutum synceram imitationem. Tertium desideriiis tribuebat, quibus superstes Mater Filium prosequuta est ad Cælestia remigrantem, optans simul ac postulans, vt sibi quoque daretur. Quæ sursum sunt, assidue quærere, vbi Christus est, eumque

tan

tandem ubi vitæ, laborumque defunctus
 esset credito sibi munere ipsa re sequi li-
 ceret. Supra narrauimus, ut vel singulos
 Christi sanctissimæque Parentis vitæ dies
 sigillatim suscepit recolendos: ita to-
 tam suam vitam in contemplanda, imi-
 tandæque eorum vita ponebat. Matri se
 ille clementissimæ totum dedit, & ad-
 dixit: huius in famulatu prius diuinæ se
 statuit Majestati probare, quo facilius ad
 eius famulatum sibi aditus patefieret. Scri-
 bit enim quemadmodum, qui Regis in
 familiam adscribi volunt, vni prius alicui
 ex regiis famulis, & amicis adhærent, ei-
 que fide omni officioque deseruiūt: sic ipsum
 ut inter Dei famulos connumerari posset,
 summa fide, & charitatis affectu eius se
 prius Matri voluisse dicare, & suæ velut
 Dominæ deseruire. Hinc labebatur ad
 Angelos, quorum præcipuo cultui secun-
 dam quamque dicauerat feriam. Hos idem-
 tidem dies, ac noctes, pijs vocibus appel-
 labat, præcipuè contra improbos spiritus,
 qui tam multis modis exagitant genus
 humanum. His se custodibus in itineribus
 committebat, hos cognoscebat ubique
 præsertes. In omni regno, ditioneque adeū-
 da, siue prætereūda Principatus, & angelos

*Per obse-
 quia Ma-
 tris cupit
 admitti
 ad famu-
 latum si-
 ly.*

*Angelo-
 rum cul-
 tus &
 sanctiorū
 hominū.*

vt suprâ diximus , in vrbibus , oppidisque
 custodes Angelos incolarum, ac tutelares
 cœlites & sibi, & incolis implorabat. Quē
 morem in itineribus ingenti animi sui
 bono perpetuo tenuit, seu propulsandis
 eorum fide periculis, seu bene gerendis
 eorum ductu negotiis. Dabatque id con-
 cilij sociis, vt quasi aliquos ex hominibus
 beneuolos principes salutarent, ita Ange-
 los, tutelaresque sanctos in adcundis op-
 pidis, vrbibusq; familiari quadam obser-
 uantia, & fiducia alloquerentur, suasque
 cum iis causas, & ciuium agerent. Atque
 ipse quidem, vt suis cuiusque loci tutela-
 res nominibus inuocaret, innumerabiliū
 pene sanctorū nomina descripta præ ma-
 nibus semper habuit, quorum varia pere-
 grinatio notitiam, & quotidianus terra-
 rum error attulerat, abdito intra Breuia-
 rium indice memoriæ causa, ne quem sine
 suo præteriret honore. Longum esset enu-
 merare quos per occasionem variæ pro-
 fectionis obseruandos sibi, colendosque
 suscepit. Sanctos etiam Apostolos, eo-
 rumque simillimos, qui in diuersas mundi
 partes Euangelium intulissent, implorare
 singularibus precibus cōsueuerat; eorum-
 que fidei cum societatem nostram, quæ
 eorum

*Nomina
 sanctorū
 colligebat
 quos in
 variis
 terris ce-
 lebres in-
 ueniebat.*

eorum studet confectari vestigia, tum eos ipsos viuos, ac mortuos, apud quos nati educative essent vel vnquam vixissent, ac sui reliquissent monumenta laboris, prædicationisq; vestigia commendabat. Præsertim verò principes orbis terræ Petrum, & Paulum, & Præcursores Domini Ioannem, teneriore quodam animi prosequeretur affectu: quorum feriis anniuersariis tantum se aliquando concepisse flammarum, iucunditatisque commemorat, vt eius beneficij magni memoriam nulla vnquam inobscurare posset obliuio. Sanctam etiam Virginem, eandemque Martyrem Apolloniam, quæ ab euulsis dentibus dentium habere tutelam à cunctis mortalibus piè creditur, eorum dolore tentatus, patronam sibi puer asciuit: cuiusque beneficio tribuit, vt tota deinceps ætate nunquam eius generis cruciatibus tangeretur. Quos verò colendos semel susceperat Sanctos, eorum ab officio, cultuque nulla vnquam vel languoris desidia, vel temporis obliuione cessabat: sed tanquam semel initam amicitiam nefas ducebat dissoluere, vel dissuere. Colebat eam precibus vsque ad extremum: eosque & sibi conciliabat, & ceteris, quorum præ-

sertim

Perseuerantia in colendis Sanctis. quos semel coepisset colere.

fertim loca, regionesque eorum aliquādo
vox, ac presentia, ortus aut obitus conde-
corassent.

CAPVT. VI.

*Solertia Fabri in Sanctis aptè colendis,
& inuocandis.*

*Placet
Deo san-
ctos alios
ad alios
usus in-
uocari.*

MOnebat pietatis esse Christianæ,
quosdā sibi ex Sanctorū choro de-
ligere, quos præ cæteris venereris, & colas:
& quò tuis in votis, optatisque confugias.
Nec enim maiestatis esse diuinæ, quāquā
possit, omnia quæ petimus, æque per se, ac
per Beatum quemlibet elargiri. Quocirca
in appellandis, rogandisque Cælestibus, &
eorum Natalibus celebrandis habendam
esse cuiusque rationem; & ad cuiusque
merita, ac dona diuina, quibus & hic au-
ctus, nobilitatusque est, & illic Deo poti-
tur, ac fruitur, petitionem nostrā accom-
modandam. Nec enim hunc à Sanctis suis
ordinem Deum tollere, vt suum quisque
Creatorem cum vniuersis hominibus
cōmunicatum velit. Quippè alios alium
dum hanc vitam vixerent, tenuisse cur-
sum; alios aliis decoratos fuisse muneri-
bus, & velle ea maximè vigere, per quæ
ipsi Deum & salutem inuenerint. Nec
fine

sine Dei cecidisse consilio, ut non iisdem omnes benefactis, ac rebus gestis, nec eadem virtute, & sanctitatis gloria florent. Quamvis ne ipsi quidem exigant, ut quo hic ipsi Deum honoris cultu laudisque coluerint, eodem is à nobis sine varietate colatur. Porro Faber non modo sedulitate mira in officio, sed etiam sagacitate erat solertissima in aliis atque aliis aptissimè inuocandis. Dum Moguntia cogen-
dis vnum in locum ægris mendicis studuit, patronos adoptauit, qui talia mala perpassi ex ea conditione, & calamitate peruenissent ad sempiternam felicitatem. Precabatur sibi aduersus infernas potestates præsidium, & ab vnoquoque nominatim contra eos spiritus, quos quisque aduersarios præcipuè habuisset: Nominatim autem inclytam Martyrē, Virginemque sanctā Martinam secunda quaque feria vna cum bonis Angelis contra malos venerabatur, inde interpretans multum eam aduersus monstra illa pollere, quod ad eius conspectum nec fana Deorum, nec simulacra possent consistere, sed continuo sua sponte corruerent. Ad erigendum cor ad supera, commodum putabat patrocinium sanctæ eius feminae implorare, quam
decem

*Quam
apte san-
ctorū pa-
trocinia
Faber in-
uocaret.*

decem & octo annis inclinatam, ut omninò non posset fursum respicere Dominus curauit, & soluit. Addens in donis quoque à Christo petendis religiosam ac salutarem esse industriam proponere sibi illum in eo vitæ suæ opere, ac mysterio, quod vsui nostro cõueniebat. In natalibus Virginum maximè curati iubebat, quæ ad perfectionem cuiusque propriam pertinerent. Ipsæ enim inquit, B. Virgines, quæ maximo studio operam dederunt, ut in seipsis ædificarent Templum sanctum sancto Spiritui, & voluerunt fieri vasa sanctitatis, ad placendum sponso suo Christo, cui se deuouerunt, ipsæ, inquam, tales animæ maximè optant, ut nos omnes ornemur in nobis, atque cum omni sanctitate, & iustitia liberati, à maculis, quæ displicent oculis diuinis, placemus Deo nostro, vnde fit, ut dum huiusmodi dona præcamur, ipsæ nobis studiosè patrocinentur. Didicit afflante spiritu memoriã cuiusque Beati, cum pietate coli, si quis primum gratias ageret Diuinæ clementiæ quod eum iam inde ab æternitate prædestinasset, & vocasset ad gloriam: ad eamque suis itineribus, & quasi gradibus perduxisset. Deinde si easdem sanctissimæ
Dei

*In Virgi-
num Na-
talibus,
quid cu-
randum.*

*Medita-
tio de
sanctis
praclara.*

Dei Matri gratias, Angeloque eius custodi persolueret, & ijs Cælestibus sigillatim, qui ad eius salutem, & gloriam aliquid contulissent. Postea si & ad Deum, & sanctum illum pro ijs siue uiuis, siue mortuis, qui præcipuo eum colerent, aut coluissent honore preces sterneret. Tum si Deum ipsum studiosè rogaret ut eius literarum monimenta, si quæ forent, rerumque ab eo gestarum memoriam custoditam, & conseruatam vellet. Denique si pares eius ossibus ubi, ubi essent, tribueret venerationis honores, & ex ijs aliquid vnde se muniret, & tueretur, exquireret. Sanctorum ipse Martyrum certaminibus voluisset omnibus interesse præsens, ut posset gratulari, plaudere, & acclamare. Exaudiat te Dominus in die tribulationis &c. Memor sit omnis sacrificij tui, & holocaustum tuum pinque fiat. Valdè etiam pium censebat optare, ac precari, ut quæ sancti mortalem dum vitam agerent, habuissent de honore Dei, & proximorum salute vota, ea omnia complerètur, ut posset hac quoque re de singulis dici, Desiderium animæ eius tribuisti ei: gratias etiam agendas Deo de donis vniuersis, quæ vllò vnquam tēpore per sanctos aliquo modo Ecclesiæ

tribuisset. super hæc animaduertit ad fau-
 ſtorum auxilia emerenda cōmodiſſimum
 eſſe. Angelos venerari, & allegare, qui eo-
 rum in terris cuſtodix præſuiſſent. Ac pro
 inde quotquot eſſent in cælum è terris
 euecti ſancti viri, ſanctæque feminæ, eo-
 rum ipſe atque earum omnium cuſtodes
 Angelos appellabat, perque hos ab illis, &
 à Deo alia atque alia, vt conueniens erat,
 munera precabatur. Optabat quòd ſibi de-
 foret præſertim in honorandis coram ſa-
 cris cuiusque reliquiis, ij conferrent, ex-
 plerentque, quibus daretur, adeſſe præſen-
 tibus. Porro tamen erat in colendis Beatis
 Faber attentus, non modo ad eorum, ac
 Dei laudem, ſed etiam ad degentium in
 terra præſidium. Quippe cum tantum in-
 terſit rei pietatis publicæ, ſummorum ad
 eam Principum habere propenſos ani-
 mos, ipſe interiore perſenſit admonitu,
 eoque perilluſtri Cæleſtium omnium tā-
 ti eſſe ſuffragia, vt vel vnus præſidium
 plus efficacitatis habeat ad corrigendos
 hominum mores, quàm cunctorum edi-
 cta Regum, induſtriique conatus.

*Quàm ſit
 potens ad
 auxilia
 proximor-
 um ſan-
 ctorum
 invocatio*

CAPVT. VII.

Orationis attentio Fabri.

ADmiranda prorsus tam varia, tam multiplex, tam frequens precandi ratio : sed admiratione haud digna minore ea, quam in hac adhibebat, attentio. Rarò enim ab ea cogitatione, quo se initio coniecerat, aberrabat : rarò mens peregrinabatur orantis. Nimirum omni opè studioque mentis erroribus occurrebat : & ex Sapientis præcepto antè orationem præparabat animam suam ; ne esset quasi homo, qui tentat Deum. Idcirco negabat quenquam mentem suam posse facile continere, & id, quod expetit, promereri, qui comparandi sui tempus ad ipsam vsque precationis horam, & sacrificij tempus prorogat : & cum similiter facere, ac si quis antè cœnam nullis exercitationibus famem acuat : & super mensam deinde queratur nullam esse cupiditatem sibi : aut, si quis pueros, dulcesque liquores destinatam accepturus ad horam, non priùs illotas lances, & vasa detergat, quò illi infun-

*Qua se
cura ad
orationē
præpara-
ret.
Eccl. 18.*

dantur, quàm is, qui infundat accesserit: interimque accipiendi tempus, & hora præstituta præteruolet, cum potius antevertere decuisset infundentis aduentum, & ad dictam horam lances habere deterfas. Nāc quemadmodū in arduis, & magnis operibus præmeditari solem⁹, & inardescere cupiditate ea quàm optimè peragendi: atque peracta recognoscimus, cūque dolore dicimus, hic, aut illic erravi, ita ad orationem accedendum, ita recedendum monebat. Ac prorsus mirūm dicebat, quod cū tantum curæ in dicendis, agēdisq; ponatur, in orationem, quæ rāto ceteris negotijs etiam pijs antecellat, non multo plus conferatur. Aiebat orantis

*Orationis
attētio in
deū chari-
tatis in
Deum.
gr. 281.*

amorem, & charitatē in Deum ex orationis attentione perpendi: quod tanto antè Ioannes Climacus admonens, charitatem, inquit, militis ad Imperatorem suum indicat bellū: Monachi verò charitas ad Deū tum maximè perspicitur, cum in oratione versatur. Statum tuum oratio tua manifestat tibi; hæc ille. Quo circa ad continendam in ea mentem, præsertim in imperata psalmodia, vias omnes indagabat. Nam ut in suis Moralibus Gregorius præcipit.

Ante

Antè orationis tempora debet sollicitè *l. x. c. xi.*
 conspici quicquid potest in oratione re-
 probari. Interdum igitur inter Psalmum *Industria*
 & psalmum breuem quandam precatio- *Fabri in*
 nem raptim iaculabatur ad Deum : cuius *excitan-*
 generis erat illa solennis , & frequens. Pa- *da atten-*
 ter cælestis da mihi spiritum bonum : qua *tione in-*
 in prece totis scilicet missa præcordijs, *ter psal-*
 sensit ad reuocandam , & colligendam *lendum.*
 mentem multum latere præsidij. Inter-
 dum decies augustissima Iesu, & eius Ma-
 tris nomina piè ad horas singulas orandi
 canonicas appellabat ; vt ad memoriam
 decem illa sibi redigeret, & in psalmis spe-
 ctanda proponeret. Primum vnâ Dei
 gloriam. Deinde sanctorum honorem.
 Tum incrementa iustorum. Postea libera-
 tionem eorum , qui noxis essent implicati
 mortiferis. Ad hæc rei Catholicæ pro-
 gressionem. Mutuam etiam inter Chri-
 stianos Principes pacem , atque concor-
 diam. Denique leuationem eorum , quos
 ea ipsa hora vel dolor aliquis perfoderet
 corporis , vel animi sollicitudo perederet,
 vel aduentantis mortis horror inuaderet,
 vel purgans apud inferos ignis exureret.
 Hæc ille decem ad horæ cuiusque cano-
 nicæ carmen piè, sanctèque recolebat : his

mentem lubricam, ne quā efflueret cohibebat. Nec verò illa ad cōparandam attētionem minus efficax ratio erat: quod in inchoandis iisdem Canonicis horis in acerbissimos Christi cruciatus, indignamque necem suæ mentis figebat aspectum, & ut psallendo, canendoque progrediebatur, ita in reputandis acrioribus eius pœnis, atque doloribus procedebat. Intendebantur quippe Christi dolores hoc magis, quo ille propius ad vitæ vergebat occasum: & eadem proportionē Faber senserat sibi esse in horarum attentione crescendo, intendendamque vim animi ad intentionem dolorum, atque incrementa: ut, cum peruenisset ad Nonam, sentire quodammodo & ipse posset dira illa tormenta, & supremos angores, quibus ea Christus hora paternos in amplexus extremum spiritum edidit. Existimabat etiā præsertim novis, ac tyronibus salutare, si cum se conferunt ad psallendum, continuo sibi quatuor illos veluti fines, quos ultra non prodeant, terminosque præscribāt. Primū loci opportunitatem, ubi psallendi fungantur officio. Magni enim interest, non illuc egredi cum mens orat, unde sensus hauriant, quæ cogitationem auocent,

*Adiumentum
ta ad attētionem
Novis sacerdotibus
& aliis.*

cent, alioque traducant. Deinde personas, ac sanctos, qui vel in orandi formulis, atq; collectis, vel in sacris nocturnisque lectionibus memorantur. Postea verba, quibus sacrum carmen, & precatio tota contexitur. Denique res, quæ geruntur, actionūq; varietatem, quam quotidianæ psalmodiæ vicissitudo suppeditat. Hos intra fines, atque cancellos qui se tenuerit, is autore Fabricio mentis aberrationibus obuiam ierit. Consueuerat aduentante psalmodia, ceteris ab negotiis paulisper abduci: ad eamq; prius cogitatione, quam pronuntiatione conuerti: ne, si repēte ab negotio traduceretur ad psalmum, vestigia rei gestæ residerent in animo perpetui semen erroris. Interdum etiam mentem suam blandē fallabat, ne quā libere volitaret: cum eaque tāquam fœdus, inibat vt immota, silensq; hoc, vel illo saltem in psalmo, psalmodiæve parte consisteret: quam cum in ea constantem vt pepigerat, habuisset, pateta sua renouabat, & ad insequentem psalmum se rursus admonens, ita dicebat, fac & huic animo sis præsentī, fac attento. Cui cū item fecisset satis, eadē admonitione deinceps progrediebatur ad reliquos: dum ad extremum in omni

*Multi-
plex Fa-
bri ad
attentē
psallendū
industria*

*Dei præ-
sentia co-
gitatio
ad attē-
tionē uti-
lis : itēq;
Angeli
boni, ac
mali.
Reg. br. 9.
21.*

fui muneris, parte, constantiam, quam
quærebat, esset adeptus. Et quod suos olim
Monachos Basilius monuit, idcirco men-
tis gigni in oratione desidiam, quia non
satis præsens Dei Numen agnoscitur, id
Faber etiam suo vsu didicit, & scriptis
monuit, ad coërcendam in orationibus
mentem, valere plurimum si quis Deum,
Deique Angelum præsentem agnoscat,
qui quemadmodum in precatione se ge-
rat, animaduertant: itemque stantem ex
aduerso malum angelum, qui quo plures
habeat ad accusandum ansas, inuido, cu-
riosoque oculo cuncta eius obseruet, & ri-
metur errata. Præcipiebat inprimis abij-
ciendam oranti sollicitudinem lucis cra-
stinæ, rerumque gerendarum, vel optima-
rum, quæ funditus perderet attentionem,
nec sineret animum in inchoata prece cō-
quiescere Quippe animum ipsum in mul-
ta, & longinqua diuisum minus ei, quod
est præ manibus, serio, & constanter adesse
posse. Quocirca faciendū ei, qui orare &
spiritu velit & mente, ut omnem diei cur-
sum sic instituat, ac dirigat, omnes actio-
nes ita dispenset, ut ad eas postea euen-
tuum expectatione suspensus, orantis ani-
mus non recurrat. Pro certo etiam habendum,

*Abiiciē-
da solitu-
do omnis
oraturæ.*

dum, quandiu fidelis Sacerdos attentio-
nem ad diuina conseruet, negotia eius
cetera ipsi Deo curæ fore: atque adeò mi-
nime committendum, vt mens ad alia quã-
uis pia digrediat, ne importuna hæc
solicitude peculiarem illam Dei curam
auertat. Optare solebat ipse pro suo illo
perenni cum Beatis vsu, vt quoties sacra
pronunciaret carmina, adessent Angeli,
Sanctique, non quorum modo nomi-
natim fieret mentio, sed planè vniuersi:
ijsdemque verbis, ac sensibus, ipsi, qui tan-
to melius intelligerent, vna laudes com-
muni Domino, Parentique concinerent,
nulla offensi nostra incogitantia, quo mi-
nus sacrorum verborum vim, ac mysteria
ponderarent, sed potius, quòd deesset
nobis, benigne supplerent. Itaque appri-
mè iudicabat conducere, si cum studio,
ac fiducia rogarentur, vt præsto esse
psallentibus vellent: & quando ipsis vn-
dique materia celebrandi Numinis efflo-
rescit, sumerent causam supplicandi ei,
laudesque & grates soluendi ex nostra
quoque sacri perfunctione officij: nobis-
que ad id quod agimus, & cupimus præ-
berent se se Patronos, ac duces. Qua
in cogitatione plurimum inde recreaba-

*Pulcher
affectus
psallentibus*

*Inuocan-
da ad be-
nè oran-
dum au-
xilia Bea-
torum.*

*Post ora-
tionem
quid agē-
dum.*

tur, quod magnum, præclarumque duce-
bat posse Cælestibus illis laudatoribus
suppeditare causam, unde & recens Deo
præconium, & ipsis aduentitij gaudij non-
nullum additamentum rediret. Precandi,
psallendique functus officio, studebat in-
de spiritu non excedere. Ac ne se conti-
nuo foras proiiceret, totumque profunde-
ret, ad ea, quæ orauerat, atque cecinerat
animum reuocabat: id quod ei, & in quo-
tidiano Missæ sacrificio, & in quouis alio
pietatis genere solenne semper, & vñtatū
fuit: vt iis peractis ad ea animum attenta
cogitatione reflecteret, singulasque velut
operis partes recognosceret secum, & tã-
quam prudens, ac peritus opifex retracta-
ret. Tanti autem faciebat accuratam in
canonicis præsertim precibus attentionē,
vt diceret, sæpius esse in memoriam reuo-
candum orandi tempus, concipiendum-
que tanto ante- tum flagrans studium
psallendi sapienter, tum metum, sollicitu-
dinemque ne quid in psallēdo, canendoq,
peccetur. Perfecto verò psalmodiæ mu-
nere, nisi ex sententia, votoque successerit
suscipiendum esse dolorem, qui perpetuus
sit, & ad nouum vsque psalmodiæ tem-
pus vñrat: sed hunc nō tam volebat ex im-
portunis

portunis cogitationib. suscipi, quib. mens
 alio rapitur, quàm ex amore, & charitate
 Dei, quod abfuerit sensus orãdi inter sua-
 uissima Dei verba, & argumenta Psalmo-
 rum. Multos enim sæpenumero angī in
 precationis penso reddendo, non tã quod
 eius fructu priuantur, quàm quod id tem-
 poris, quo adstant ante Deum, alienæ co-
 gitationes obturbant, minime reueritæ
 tanti Numinis Maiestatem: tametsi meri-
 to timorem hunc aiebat, fugamque cogi-
 tionũ ad amorem munire viam. Quip-
 pe eo comparato, & in animum semel in-
 fuso, tum demũ in ipsis rebus subsequa-
 tur attentio, ex amore scilicet diuinæ vo-
 cis, atque verborum, & ex earum iucundi-
 tate rerum, atque factorum, quæ sacro
 carmine continentur.

*Qualem
 dolorem
 probaret
 si psalmo-
 dia min
 successis-
 set è jen-
 sentia.*

CAPVT VIII.

Deuotionis suauitas in Fabro.

EX hac tam vigilis animi, attentique
 diligentia interiores nimirum illæ
 suauitates, & dulces lacrymæ, quibus tan-
 quam iucundo quodam pabulo se recrea-
 bat, ortum habebant. Negabat enim ci-
 tra Dei miraculum posse fieri, vt qui nulla
 precandi

*Deuotio-
 nis suauit.
 tas non
 adejẽ im-
 paratis.*

precādi cupiditate, ac fame, nisi tum, cum constitutum precationi tempus aduenerit, incitatur, is solidiorem aliquem ex ea gustum, voluptatemque percipiat. Ipse vero dum suæ fructum reportat industriæ, rapiebatur interdū animo tam in sublime, ut ipsam apicem diuinæ contemplationis attingeret, & Deum ipsum quodammodo mente prehenderet; spectaretque quem admodum is habitat in Templo sancto suo. Vix credi possit quàm tenui de causa nonnunquam exardesceret, quàm subito deuotionis ardorem, veluti iam præparata materia minima ex scintilla conciperet.

Leuissimis causis in deuotionem maximā extendebat.

Anno 1542. Spiræ cum prioribus vesperinis solennibus assumptæ in cælum Deiparæ interesset, & magno apparatu res ageretur, plurima candelarum luce, faccumque fulgore, pretiosa veste parietum, vario vocum, sonorumque concentu, expositisq; decorè sacris reliquiarū thesauris, mirifica ille iucunditate perfusus, orsus est eis bene precari, qui candelas illas ordine collocassent, instruxissent, incēdissent, qui ceræ in vsus legassent argentum, qui templum sericis conuestissent, reliquiis exornassent, symphonicos pueros euocassent: adeo omni ex parte exultantis in

Domino

Domino mentis se prodebant indicia. *Quare magnificeret sensum dulcem pietatis.*
 Hunc autem orandi gustum, & veluti saporem, non tam quod experendus sit ipse per se, quàm propter animum, ne tam necessario precationis pabulo, si is abfuerit, se defraudet, plurimi faciebat: eoque cum carebat, perstudiosè causas inquirebat. Inquirendæq; causæ studium putabat esse non obscurum gratiæ cœlestis indicium, qua quis iam animum rectè composuit, instituitque, vt prima & antiquissima ei cura sit viis omnibus quærendi Dei. Quocirca non precandi modo sensum, voluptatemque, verum etiam conquisitionem eius ac studium, doloremque ex eius absentia, ac desiderio magnificiebat: propter ea quod in his rebus velut in seminibus lateat fructus. Qui deinde in nobis vna cū die se se aperit, & augefcit. Omninò omnem deuotionis obtinendæ viam excogitabat, ad eamque se se interdum vicissitudine temporum excitabat. Vt cū anni circulus in initia recurrebat, optabat in se quoque velut in exiguo mundo quadripartitas fieri temporum varietates. Hyemen quidem, vt diuina semina altè menti mandata multa cum humilitate descenderent, firmissimasque radices agerent.

Vei

Deuotionis renouanda ratio præclara.

Ver autem, vt è solo animi sui inclusa illa
 quæ dixi, semina in optatum germen erū-
 perent, & omnia floribus conuestirent.
 Ætatem verò, vt emicantes, & adulti-
 iam fructus in vberem inessem, lætamque
 segetem maturescerent. Denique Autū-
 num, vt suam fructus maturitatem asse-
 quuti, colligi recondique, cum volupta-
 te possent. Deuotionis gratiam, & suaues
 quasdam rerum diuinarum notitias nega-
 bat aliam expetendas ob causam, nisi vel
 propter Dei gloriam, vel vt per ea se quis-
 piam in sanctitate perpoliat. Nam cum
 inter Missarum aliquando solemnia præ-
 cipuè deuotionis studio teneretur, quæ
 redundaret extrinsecus, & circumstantes
 incenderet; sensit id vitio non carere, &
 deuotionis gratiam, non ex eo genere
 gratiarum esse, quæ referuntur ad proxi-
 mos, vt gratuita Dei dona, sed ad eum
 ipsum, qui eam obtinet poliendum, & tan-
 quam excolendum in gymnasio, & offici-
 na Virtutis. Aiebat nihil tam optare ple-
 rosque, quàm vt partem aliquam diuinæ
 dulcèdinis orando degustent, cum ta-
 men nulla re tam egeant, quàm in rebus
 turbidis patientia: neminem autem illam
 gustare posse suauiter, nisi priùs hanc te-
 nere

*Cum ex-
 petenda
 deuotio-
 nis gra-
 tia, et
 dulcedo.*

*Patititia
 ad suauitatem de-
 uotionis
 via.*

nere condiscat: nec diuina possidere solatia, nisi prius animam tolerando possideat, ex illa videlicet Christi voce, In patientia vestra possidebitis animas vestras. Quisquis autem animam suam patiando non possidet, quâ fieri potest, ut ille Deum interiore iucunditatis sensu possideat? Ut non miremur, si in eam possessionem ipse venerit, quem admirabili mansuetudine fuisse præditum accepimus in ferendis rerum euentis, & sterilitate animæ suæ. Non discedam ab eius testimonio, quo nihil est luculentius ad intelligendum, quantis eius animus diuinis voluptatibus redundaret, quanta luce perfunderetur. Extant etiamnum eius ad Lainium literæ à Germania datæ anno 1542. vbi præter alia, dum diuinæ liberalitati pro innumerabilibus eius erga se beneficiis meritis gratias agit, & à Iacobo etiam exigit, hæc apud hominem sibi coniunctissimum, & in eadē palæstra spiritus studiosè versantem scribit ipse de se. Vtinã tibi frater carissime, explicare possem quæ, & quanta bona, ex quo abste Placētia digressus sum vsque ad hunc diem, & animam meam intrauerint, & in ea permanserint, quæ cognouerim, quæ senserim in his, quæ ad, Deum

*Gratia
Fabri de
suis in
spiritu
progressibus
ad Latinum.*

„ Deum, quæque ad sanctissimam eius Ma-
 „ trem pertinent, & ad beatissimos tum
 „ Angelos, tum animas, quæ vel in cælo, vel
 „ in Purgatorio sunt. Interiora verò mea
 „ quid referam? eleuationes & depressiones
 „ meas? Introitus in me, & exitus ex me?
 „ Quomodo didicerim mundare corpus, &
 „ animam, & spiritum: purificare cor meum,
 „ & reiectis impedimētis præparare, vt diui-
 „ natum gratiarum liquores recipiat, reti-
 „ neat, conseruet: petendo ad omnia hæc
 „ diuersa dona, quærendo, pulsando. De
 „ ijs verò, quæ ad proximum spectant, non
 „ minùs multa possent dici, in quibus Do-
 „ minus Deus mōdos mihi, & rationes de-
 „ dit, veritates ostendit, & vias vt illum co-
 „ gnoscā, illi de bonis congaudeam, de
 „ malis compatiar, pro illo gratias & agam,
 „ & petam, veniā, ac remissionem quæ-
 „ rat, & excusationes inueniam, & coram
 „ Deo, & sanctis eius bona de illo, ac pro
 „ illo loquar. In summa Iacobe frater cà-
 „ rissime, nunquā ego non dicam factis,
 „ aut verbis exequi, sed neque cogitatione
 „ possim comprehendere, quæ beneficia in
 „ me Deus meus contulit, & conferre para-
 „ tus est; meas contritiones alligans, sanans
 „ omnes infirmitates meas, delens meas
 iniquitates.

iniquitates. Ipsi gloria amen. Ipsi laus, ipsi honor, & benedictio ab omni creatura. Ego quidem dico Amen. sed & tu etiam obsecro de hoc fratre tuo, illum laudato, illi benedicto, quod ego de vniuersa Societate, & de misericordia Domini tam abundanti haftenus super illam effusa facere quotidie non desisto. Hæc ille.

CAPVT IX.

In desolatione, & ariditate quomodo se gereret.

Q Vanquam autem in tractatione diuinarum rerum tanta erat ei voluptatis vbertas, ferebat tamen interdum quasi quandam ieiunitatem, ac famem: experiebatur & ipse, sicut & perfectissimus quisque vicissitudines rerum, ac temporum: accessum consolationis spiritus, & recessum, hilaritatem animi, & contractionem, ardores pariter, & algores. Quæ cum aliquando secum ipse tacita admiratione perpenderet, doleteretque inconstantis animi mutationes ac vices; quasi quadam oborta luce persensit, quæ diuinis illis vocibus, Veritas mea, & misericordia mea cum ipso, subiecta sit notio: vt significare nobis diuinus spiritus videatur, his duabus potissimum

*Cur Deus
vicissitu-
dines tem-
porum suis
famulis
inmittat*

rebus consueuisse Deū suos famulos erudire Iustitia, & misericordia: quarum altera contineatur in officio, ne se se effērant, altera ne nimis abiiciant: sed gemina quasi lance, atque trutina in quadam se æquitate animi, ac moderatione sustentēt. Toto plus anno euenit, vt in præcipuis siue Christi Domini siue sanctorū celebratibus, aura deficeretur cōsuetā diuini spiritus iucundē ferentis: ac potius nunc ē suo, nunc ex infero spiritu reflatus experiretur

*Quam sa-
gaciter,
ac piē se
in aridi-
tate spī-
ritus conso-
laretur.*

insolitos. Quam rem tāquam p̄ima facie absurdam miranti, reputantique secum, illa incidit consolatio: id Dei summa bonitate contingere, vt Cælites, quorum celebrarentur solemnia, clarius viderent infirmitatem ipsius, & egestatem, atque ad misericordiam eos, opemque ferendam ille necessitatis conspectus acrius commoueret. Atque vt hinc animos sibi addant, qui Deo famulantur cum ab omni diuinarum rerum voluptate deserti, quasi quadam à spiritu solitudinem inuiti perferunt, operæ pretium est, quæ de sua solitudine, & deuotionis inopia tantus vir aliquando commemoret, huc afferre. Scribit enim in hanc sententiam. Sacro Passionis Dominicæ die, illa mihi antè oculos

oculos mentis obuersabantur ; Toto me quadragesimæ cursu variis agitatum fuisse cogitationum , ventorumque procellis, quibus animi mei vulnera , & imbecillitates præteritæ, refricari quodammodo videbantur : ex quo fiebat , vt ne cupiens quidem flere possem, nisi super me, & super filios meos , hoc est super vitia pectoris mei, & super informes fœtus actionum mearum. Mens mea tunc tota ab iis rebus, vbi iam pridem pacem suam positam fenserat, aberrabat: corpus autem in iis totum hærebat, vbi iam inde à puero eius deprehensa mors, ac mobilitas erat. Inordinatæ porrò, ac præposteræ actiones meæ, itemq; torpor, & mentis obductio, omnes deniq; commotiones animi mei & procliuitates ad malum, quæ iam pridem putabantur abscissæ, atque emortuæ, magno meo dolore renasci, ac reuiuiscere denuò visæ sunt. Iure igitur angebar, & tristis incedebam, dum affligerent me inimici, & infesti motus quaterent animam meam, spiritum meum, corpus meum. Verùm vt illuxit Passionis dominicæ dies, & hæc mecum ipse recolerem, animaduerti non sine Dei confirmante me spiritu, ea mihi omnia fuisse salutis. Diem enim, tem-

Quanta in ariditate quadragesimam totam exercebat.

Conuictio inde, qd præfatus.

pusque tum agi, cum acerba illa vulne-
 ra, & dira tormenta, contumeliæ illæ,
 & illa dedecora, mors illa denique &
 nex indignissima, quæ suo corpore Chri-
 stus exceperat, commemorabantur: ideo-
 que tum maximè decuisse, & è re mea
 valde fuisse, vt etiam vulnera animi
 mei, & plagarum cicatrices non satis ob-
 ducta vnà cum Christi cruciatibus, ac
 meritis, vnde suam medicinam peterent,
 renouarentur. Ita diuino beneficio factum
 est, vt à Deo gratiam ex animo peterem
 per Christum Iesum Crucifixum, & in pa-
 tibulo mortuum, vt sanarentur vitia mea
 vniuersa, & mea omnis confirmaretur in-
 firmitas: oraremque insuper, vt effusus ille
 tam liberaliter sanguis, sanguines meos,
 à quibus liberari iam dudum cum sancto
 Rege percuperem, puros & castos faceret:
 itemque, vt vi carnis, & corporis Christi
 in sepulchro conditi, carnis item, & cor-
 poris mei subleuaretur infirmitas: denique
 vt anima Christi quæ à suo diuulsa corpo-
 re ad inferna descenderat, omni sanctitate
 ornaret animam meam, & cohiberet po-
 testatem omnem aduersariam, qua vide-
 bar iterum ad peccatum, cui me mortuum
 putaueram, excitari. Ponebat in beneficij
 parte

*Ducebat
 beneficij
 loco inter
 dum Ste-
 rilitate se
 conficta
 ri.*

parte, quod quis interdum sibi ipse relictus
 sterilitate laboraret ac fame, suo videlicet
 usu perdoctus, quod & veteres docuere
 Patres, decedere interdum gratiam, & se
 subducere ad erudiendum hominem, ut
 quantum inter proprium, & alienum spi-
 ritum: inter decrementum, & incrementū
 distet, experimento perdiscat: tum etiam,
 ut cum summus ille deuotionis ardor re-
 miserit, modicæ gratiæ pari opera satisfa-
 ciat: & quod se senserit amisisse, studio etiā
 maiore requirat. Consilium namque Dei
 esse, vel ut modicis auxiliis studeat quis-
 piam voluntatem saltem tueri calentem,
 & alacris conatum mentis ad opus; vel ut
 probo aliquo timore donetur, qui sit omni
 deuotione præstantior. Quanquam au-
 tem non magnopere angendum decessio-
 ne gratiæ vir Sapiēs existimabat, probabat
 tamen tristitiam quandam moderatam,
 quam & sanctus Diadochus moderatam
 quandam desperationem appellat, ut dum
 accessu, recessuque gratiæ, modo læti, mo-
 do tristes efficimur, in perenni quadam
 exercitatione versemur, suæ futuræ contē-
 plandæ miserix, seu felicitatis æternæ. Nam
 si nūc perbreuis eius, vel absentia, vel, præ-
 sentia, aut contrahit animū, aut dilatat, si

*Probabat
 tamen si
 modica
 inde tri-
 stitia su-
 meretur.
 S. Diado-
 chus c.
 86. & 87*

tanto nos mœrore, aut voluptate perfundit, quâti tandem æstimetur, non quidem ad exiguum aliquândo tempus, sed in omnem æternitatē diuino vel carere, vel gaudere conspectu: quorum alterum est ipsa gehenna, alterum cumulata fœlicitas.

C A P V T X.

*Quo pacto se in desolationibus, ac tentationibus
& mœroribus animi solaretur.*

Sed non deerat viro sancto varia, & multiplex sui consolandi ratio, cum in vŭ rerum diuinarum, vel inuito mens fugeret, vel pinguior illa exaruiſſet deuotio. Interdum solabatur animum cogitationum turba distractum contemplatione Christi Iesu, qui tamdiu inter homines vixit ab ſui corporis gloria, qua conſors anima fruebatur, auulſus quodammodo, atq; distractus. Eodemque modo, ſanctiſſimã Deiparam cogitabat, quã cum labes nullius vnquam noxæ tetigiſſet, tamen oportuit tandiu, & corporis, & animæ carere gloria, ſæpè etiam ab dulciſſimi filij ſui vſu conſpectuque diuelli: Conſolationis materiam, & tēpus ei ſuppeditabat, & locus, Celebrabãtur Chriſti Domni natalitia, & ſacrificatē ipſum, iam iamq; diuina myſteria

Conſolationis materiam ſere ſumebat ex tempore.

steria participantē defecerat omnis iucunditas mentis, cū in alto mœrore versanti, quod rorantibus desuper cœlis, nubibusq; pluētibus. Iustū, ipse sic areret; illa repente cōsolatio satis efficax præsto fuit. Quid tu vano mœrore cōsumeris, cū in stabulum Christus veniat: Nascētem in tui pectoris præsepi nō cernerēs, si dignum ei parares hospitium, ea vox tāta hominem consolatione per multos, vt etiā lacrymas deuotionis expresserit. Proximo anno dum ardentissimā pietatē illā recolit qua Magi Reges Christi saluatoris adorauerūt infantiā, cor repētē obduruit, & ad rāte sensū lætitiæ, iustāq; gratulationē pigerrimē sequebatur. Id indignē cū ferret, cogitatio subiit, nimirū dies agitur, quo Reges tres verū adorāt Regē, periclitādus es igitur, nū tui Rex sis. Nā parū est te ipsū vt regas, & vincas dum per sēsū deuotionis iuxta Christū es positus, qui solet nostra bella regere, quoad nos Reges effecerit. Aschafemburgi vt super narratum est, operabatur aliquādo saceris in Antistitis Mogūtini sacello, tum exornato solito luculentius, plurimo accēso lumine, oculisq; sacrorū cinerū ad venerationē decore prolatis: Nec tñ externa illa species interiora pectoris permulcebat.

Algebat Dei Secerdos tota procuratione
 myſterij, vt numquam ſibi videretur fuiſ-
 ſe frigidior, & talis exiret è ſacello illo,
 qualis intrarat: facile vt intelligeret deuo-
 tionis gratiam, non tam foris petendam
 eſſe, quàm intus: nec ex externis modò
 pēdere cauſis, ſed diuinitùs inſtillari. Quo-
 circa ſtudio in eo conquirendi tot ex-
 ternas, & aduētitiās deuotionis illecebras
 ex eo die planè refrixit, & fugam medita-
 tus eſt quandam omnis gratiæ, & fauoris
 humani: quòd animaduerneret vſu ple-
 rumque fieri, vt quo plus inueneris apud
 homines gratiæ, eo paſcaris in animo mi-
 nus apud Chriſtum, & ſanctum eius Spiri-
 tum. Ad augendam verò, cumulatidamq;
 Dei gratiam nihil eſſe tam efficax, quàm
 ſi quis rebus omnibus ſpoliatus, atque or-
 batus, æmuletur in patibulo Chriſtū, cuius
 virtus crucifixi quærenda ſit prius, quàm
 glorioſi, non contra atque præpoſterè mo-
 re multorum. Nec deerant viro ſancto in-
 teriores moleſtiarum aculei, cruceſ, atque
 triſtitix, non quidem ex amore ferum ca-
 ducarum atque fluxarum, quibus vri, tor-
 querique ſolent plerique mortalium, ſed
 ex flagrantiffima Dei, & hominum chari-
 tate, & ex amore virtutis, quibus niſi per-
 feſti

*Humani
 fauores
 fieri ad-
 uerſi con-
 ſolationi-
 bus ſpiri-
 tus.*

*Vtiles
 Dei fa-
 mulis cru-
 ces, & mo-
 leſtia.*

*Tribus
 ex cauſis
 omnes Fa-
 bri mæro-
 res.*

fecti viri, Paulique similes non tanguntur. Omnis quippe crux eius, & omnis tristitię morsus tribus oriebatur ex causis. Primū, quod illustriores diuini amoris erga se notas in suo pectore non agnosceret. Deinde quia plura adhuc veteris Adę signa, quàm vellet, in se ipse deprehenderet, & obseruaret. Denique quia non satis magnus sui laboris, & operę fructus in proximis appareret. Nihil enim, quod ipse moliretur, summę illi modestiæ, & inexplebili charitati videbatur magnum. His rebus finiebatur omnis eius tristitię crux, his erat inclusa cæcellis. Quam cum aliquādo paschalibus feriis haud sine doloris morsu recoleret, responsū accepit intus huiusmodi. Tu quidē semper optasti deponi de cruce, antequā sis mortuus. Christus autem in cruce mortuus est. Quin igitur & tu in hac cruce tua velle incipis mori? Nam si verē intueris, hactenus vitam spiritus tui in consistam putasti, quod dulci erga Deū pietatis gustu permulcereris: quod non ita malē propensus esses secundū veteris Adę condiciones: quod videres aliquē fructū manuum tuarum, vnde vesceris tu, & videres opera tuā bona. Nimis incōstās, & mutabilis hæc vita est: moriāris igitur illi ne-

*Egregia
cōsolatio-
nis ratio.*

cesse est, & per mortē crucis planē illi cō-
 trariam. Primū quidem, vt nullam prorsus
 redeūte ē rerū diuinarū vsu iucunditatem
 priuatim expetas. Deinde, vt quamuis vni-
 uersus reuiuisceret homo vetus, modo ci-
 tra culpā vel tenuissimam, ab omni animi
 perturbatione caueas. Postremo vt ne tu
 quidē angori tristitiæq; te dedas, cū ex tuis
 laboribus nulla tu sentias lucra animarū,
 nulla videant alij, siue qui te ad gratulādū,
 & imitādū, siue qui ad calūniādū, & cōtē-
 nēdū obseruāt. Hāc mortem vbi in cruce
 palā, ac publice, quātū in tui præparatione
 animi est obieris, proculq; velut in sepul-
 crū cōdēs, ab omni te tuimet, humanarūq;
 suspicionū, expectationum, ac despectio-
 nū cura, memoriaq; seiūxeris, tū poteris in
 nouā quādā corporis, animæ, ac spiritus vi-
 tā existere suauē ac permanētē. Quāquam
 autem non ignorabat, nec ad dexterā nec
 ad sinistrā ex diuino præcepto declinādū
 esse, tutiūs tamen existimabat, si ad alter-
 utrā flectēdū esset, magis ad sp̄c nimiam
 atq; lætitiā, quā ad tristitiā, desperationēq;
 deflectere: quòd in hac sexcenti lateāt er-
 rores, & multū amaroris, in illa tutiora sint
 omnia. Vtramq; tamen vt grauitati cōtra-
 riā, atq; cōstatiæ amādabat ab se se procul,
 &

*Magis pro-
 bat ni-
 miam in
 spiritu la-
 etiam,
 quā spi-
 rudinem.*

& abigebat. Nunquam autem in maiore aliqua animi molestia fuit, quam non continuò subsequeretur Dei lætificans consolatio. Quin ex ipso tristitiæ genere colligebat argumenta lætitiæ: nam cum illa nec opinâti obreperet aliquandò, & ex sacro carmine illud sibi ipse tristis, mœrensque succineret, quare tristis incedo dum affligit me inimicus, interiorē quasi vocem monentis audit. Nihil esse causæ, cur ita tristis, ac mœstus incederet cū se affligeret inimicus: imo eo potius fuisse lætādum, quod idcirco invidus ille nos petat, vexet & affligat, quod inimicus sit, quod eius volūtati nostra non obsequitur, & obsecundat voluntas. Tum autem fuisse mœrendum cum affligeret, vexaretque nos Deus, à quo nos ideo suspicaremur affligi, quod eius voluntati, nutibusque nequaquam satis obsequeremur.

CAPUT XI.

Sollicitudo & ratio proficiendi.

QUæ cum sint documenta non lævia incitatissimi cursus ad sanctitatem, non erit alienum quibus ille ad eam se stimulis incitaret, breuiter indicare veniebat in men

*Inciatnr
ad priua-
rum suũ
profectũ
ex silẽtio
Christi
per annos
triginta.*

in mentẽ vnicus Dei filius, splendor æter-
ni Patris, & sapientia; qui cùm ad osten-
dendum salutis iter hominibus, hominum
se natura vestisset, non prius eos docere
verbis instituit, quàm triginta ipsos annos
factis, moribusque doceret; vt tam diutur-
na reticentia eorũ posset admonere su-
perbiam, qui prius ad magisterium arro-
ganter, stultẽque prosiliunt, quàm ad di-
sciplinæ descendant humilitatem. Quæ
cogitatio in Fabri quidem pectore tantam
vim habuit; vt accuratiũs sibi vacandum
sentiret in dies, & suis progressibus insi-
stendum, studeretque nullũ omnino dieni
ducere sine insigni aliqua progressionẽ
virtutis: quod qui ad operandam, procu-
curandamque salutem, vitam nobis largi-
tur, ac tempus, is omnem diem numeret,
& obseruet nostri progressus. Quo loco
illustrior eius in animo notitia facta est,
quanta à Deo collati temporis exigenda
sit ratio, qui solus tempora, & momenta
partitur. Homines enim ceterarum dun-
taxat rerum, quas ipsi commodarint, ra-
tionẽ à nobis posse repetere; Deum autem
etiam temporis, qui spatia temporis solus
largitur, & prorogat. Proxus fortunatum
vocabat, qui posset cognoscere, quid quo-
que

*Singulis
diebus
aliquid
addendũ
ad pro-
gressum.*

que die ex ipso Deus requirat. Acuebat se ad omnem laudem: & septem præcipuè rerum genera, quorum se studio, atque exercitatione poliret, quorumque priuatim esset reddenda ratio, ei semper ante oculos versabatur. Primùm quotidiana singularum actionum conformatio, compositioque. Deinde sui pectoris accurata discussio. Postea diligens & perattenta psalmodia. Tum tristis peccatorum, & plena dolore confessio. Ad hæc piè sacrificandi, libandique Dominici corporis sollicitudo. Præterea Sacramentorum considerata & prudens administratio. Denique perutilis ac frugifera usquequaque diuini verbi tractatio, cum publicè in Templis, cœtuque forensi, tum priuatim in circulis, congressuque familiari. Hæc sibi nauus Christi discipulus ante oculos subiiciebat; his studiis alebat suæ incrementa pietatis; hæc meditabatur, hæc elaborabat assidue; atque ut ad plenum, perfectumque daretur perducere, perpetuis à Deo sacrificiis, ac precibus supplicabat. Studiosè tenebat, quod initio didicerat ab Ignatio, ut se identidem obseruaret, & in mores suos & suas noxas inquireret, & progressionem recognosceret, vniusque temporis fructus

Septem generib. rerum vitur ad profectum,

cum

*Cōpara-
bat suos
etiusan-
ni profe-
ctus sub
festum
sanctissi-
ma Tri-
nitatis.*

cum alijs temporibus compararet. Quod precipuè curandum censebat sub diuinissimæ Trinitatis solemnia. Ad eam enim referri omnes mysteriorum Christi celebritates, in ea concludi. Initium igitur annui profectus inde sumendum: ibidem reponendos euoluti anni fructus: præsertim quod labores Dei seruorum eò tendant, vt seipsos ædificent in habitaculum ac templum sanctum, vbi sanctissima ipsa Trinitas æternam faciat mansionem. Nouo item ineunte anno, dieque concepti Verbi æterni, quod fuerat initium redemptionis humanæ, ac cæteris sanctioribus diebus incitabat se se, & novos capiebat impetus, maxime autem vbi anniuersarius religiosæ suæ professionis redibat dies: ita recens semper, & integer, sed tantò robustior, quantò virtus exercendo fit fortior ad propositū sibi virtutis apicem contendebat. Et tamen non cessabat deplorare suas, vt appellat retrocessionem, atque regressus, quos numquam satis deploraturum se esse commemorat. Et quāquam eorum frequēti recordatione commouebatur nec deerant permolestæ illæ, (quas suprà commoueraui) conscientiæ formidines, & angores: mirabatur ta-
men

men ipse diuinam siue clementiam, siue iustitiam, quod numquam, aut rarò spiritum eius exaudierit minitantem debitas pœnas, & exprobrantem sibi peccata. Studebat ipse diligenter ei, quam tanto-perè sanctorum omnium commendabat vsus, animi permolestæ compunctioni, & iter ad eam dicebat esse voluntariam corporis afflictationem. Multos enim sæpè angere, quod numquam animo compungantur, cum tamen compungi corpore rarò velint: & multos expetere tormenta animæ suæ, qui nunquam velint torquere carnem suam. Deum autem, cuius est totum, quod est optimum, maiora sæpe homini dona differre: ut dum minoribus comparandis inuigilat, quasi quibusdam gradibus ad ea maiora perueniat. Malebat tamen propter virtutum inopiam, quam propter noxas quotidianas, minimasque compungi. Quo in errore hi plerumque versantur, qui sanctitati præ cæteris student, ut ad errata quotidiana magis intendant aciem, quàm ad lucra virtutis. Cuius & aliquando fraudis Fabrum piguit, studiùs forsitan persequutum artes errandi atque cadendi, ut ipse loquitur, quam ipsa decora & ornamenta virtutum. Quam

*Studio
compun-
ctionis
quàm
uteretur
& quid
de eo sen-
tiret.*

quam enim virtus est vitium fugere, ut præstans Poëta ipse dixit: tamen in vniis deplorandis, contemplandisque peccatis, perpetuo hære defixum, nec ad maiora, & potiora suspicere, id animi retardat impetum grandia molientis, & ipsa infringit, atque hebetat incrementa virtutis, quæ denique ipsa esse non possunt sine fuga, & diminutione vitiorum. Quin idem animaduertit vnicum sibi ad imbecillitates humanæ naturæ superandas præsidium, mentem ad supera habere conuersam, ac penitus in iis occupatam: quod monere videtur Apostolus dum ait; Spiritu ambulare, & desideria carnis non perficietis. Sæpè enim ipsa imbecillitatum eiusmodi retractatio, refricat, exacerbatq; plagas. Occupandam igitur memoriam, mentemq; ita censebat superis, & sequentibus, ut locus non restaret eorum recordationi, quæ deorsum, aut retro sunt. Necessarium autem ad profectum existimabat habere animo comprehensos varios gradus cognitionis, aut voluntatis rerum ad Deum spectantium: ad quos vel adipiscēdos, vel confirmandos perpetuo gressu, certaque intentione tendamus.

*Vnicum
præsidium
cōtra om-
nium
imbecil-
litates,
cor iursū
habere.*

CAPVT. XII.

Humilitas Fabri.

Sed de præstanti aduersus Deum pietate; deque proficiendi solitudine tatis. sequitur huic affinis, nec admiranda minus in Fabro virtus, laus humilitatis, atque modestiæ, eo admirabilior atq; præstantior, quo maiore cum sapientiâ, & interiore eruditione coniuncta: Hæc enim vndique elucebat in Fabro: hæc ei omne genus adiungebat: hæc omnes aditus ad Principes viros, amplissimosque Præfules aperiebat: hæc apud omnes gentes, quocumque pergeret, summis, mediis, infimis amabilem simul, admirabilemque reddebat. Quem nulla vnquam sui ipsius inflauit opinio, tot licet bonis, & Dei donis ornatum, nullæ literæ extulerunt, nulla hominum admiratio inaniter excitauit. Qui tam modestè sentiebat, & loquebatur ipse de se, vt, cum absolutæ, perfectæq; iustitiæ metam iam propè contingeret, tamen velut è carceribus nondum egressus tarditatem sui cursus lamentaretur, ac fleret. Cùm enim inter orandum illud forte caneret, Ideò conuerteretur populus meus hic, & dies pleni inuenientur in eis: *Ps 71.*

vicem suam repētē doluit, quod nondum satis ad diuina conuersus, nec ad id tempus non modo diem, sed ne horam quidem satis sibi videretur impleſſe: anxie à Deo subinde precatus, ne qui dies amplius in se se vacui, ne qua actio inueniretur inanis. Vt autem tam demisse de se, maleque sentiebat, & suos omnes, vt ipse appellabat à sanctitate recessus, atque defectus, accerime perpendebat, ita suspicabatur eos in alienos etiā oculos facile posse incurrere: rogabatque ea de causa Deū, ne spiritus improbi vllam in eis, qui ea cernerent, vim haberent: quorum ex obseruatione, contemplationeque minor aut ad Deum ipsum gloria, aut ad proximos rediret vtilitas. Agebatque insuper gratias ei, quod cum tam multa, vt sibi videbatur, tot in locis, ac circulis deliquisset, nihil tamen à quoquam, quātum ipse nosset, animaduersum, notatumque esset vnde posset ostendi: sed nimirum vt in artibus multa peccantur, quæ nisi valdè periti non satis cernunt, sic in vita multa delinquimus, quæ nisi perfecti, qualis erat Faber, videre non possunt. Itaq; ea ipse accusabat, & notabat in se, quæ ne peccata quidem ceteri numerabant. Vt enim in sole multa cernimus,

*Zeniffi-
ma qua-
dam in se
viri san-
cti notat
ac dānat*

mus, quæ fugiunt aspectum, sic cui verè deus illuxit multa perspicit quæ ceteros latet. Eodem humilitatis spiritu elatas animi cogitationes, si quādo nec sentienti obreperent, castigabat, & in ipso suo ortu necabat. Distinebatur in Hispania quondam puerorū cōfessionibus audiēdis ex infima Dynastæ familia. Quo in munere cū cogitatio illa pulsaret animū, Quid tu hic agis? Nūquid hic ades, vt in his paruulis tēpus teras? Quanto fatiūs foret si viris grauioribus aures dares? Non tulit eius modestia nascētem spiritū elationis, sed antiqui sui recordatione decreti: quo statuerat, in omni vita, si è re diuina foret, abiectis hominū opinione muneribus distineri duntaxat: animum pressit, & intra cancellos humilitatis arctè cōtinuit. Hic noua quædā mēti eius oborta lux est lōgè solito clarior, quāta eorum officiorum apud Deū vis, & magnitudo sit, quæ bono animō in tenuissimū quemq; & in eius minimos conferuntur: vt nouo quodam, & acriore studio exarscit, ad complectendos præcipuè pauperes, rusticos, pueros & indoctos, nauandamq;, quantum in se esset eis potissimū operā, quos ab hominibus maximè derelictos, & destitutos animaduertet. Quāquam enim

Quam accepti sint Deo labores pro tenuissimis hominibus suscepti.

interdū apud nobiles opera collocetur vtilius, quod ex eorū auctoritate atq; imitatione virtus exoriat̃ur multorū: tamē siue quod his Doctores si libeat vti minimē defint: siue quod non rarō humani quippiam, minusque sinceri studii officiis aduersus eos admiscebatur, Deum aiebat ampliorem consueuisse benedictionem, & incrementa vberiora largiri laboribus illis, quos in homines tenuissimos, & egenos, quam quos in Reges, diuitēsque conferimus. Nam qui dicit, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis; eum vtique semper esse paratum pluris facere collata in pauperem, & obscurum, quā in diuitem, nobilemque nostri laboris Officia. Quocirca studendum pro viribus esse, vt quemadmodum Deo derelictus est pauper, ita nobis eum relictum, ac commendatum putemus: &, quem desertum ab omnibus, non sine quadam commiseratione conspiciamus, ei saltem prompta officij nostri sedulitas, & viscera nostra non defint. Nec modō in suis ipse reprehendendis, & castigandis erratis frequens, & multus erat, quod paucorum admodum est; sed, quod longē paucissimorū, ea quoq; reprehendi, & carpi volebat ab aliis, omni

non

Reprehensionem aliorum, expetit.

non modo personarum, ac temporum, verumetiam modi, ac rerum quæ in reprehensionem caderent, definitione sublata: non solum ut superiorum, aut æqualium, verum etiam ut inferiorum reprehensiones sibi duceret expetendas: nec solum certi cuiuspiam errati, vel noxæ, sed errorum omnium, atque noxarum, siue ex veræ essent, siue confictæ: nec tum modò cum in lætitia, & vbertate spiritus animus esset, verumetiam tum, cum esset in tristitia, atque egestate. Quin ipsum quoque reprehendendi modum in reprehendentis potestate volebat esse positum, ut eum potissimum adhiberet, si collibitum esset, qui maximè vreret, & incenderet. Tantum in reprehensionibus latere boni bonus, & sui boni cupidus intellexit. Optabat autem ut in eis ferēdis, & admitendis, nō tam modum rephensoris, ac verba, quæ deiiciendi animi vim habent, attenderet, quam reprehensionis utilitatē, ac fructum, quæ mores corrigit, & emendat. Neque censebat oculos ad reprehensionis modum retorquendos, sed in emendationis curam figendos. Multos enim existimabat dum modum spectant, nec in se habent, vnde animum in reprehensio-

*Quomodo
reprehen-
siones ac-
cipienda.*

nibus solentur, ac mitigent, oneri obiurationis succumbere; quī verò aut habent, aut habere se putant, vnde animum cōsolentur ac placent, eos ferre sedatiùs, placidiùsque castigationis aculeos. Ex quo vir prudēs efficiebat, cautè reprehēdēdos esse qui sibi ipsi nimium displicent, & quibus non est ad ferendum vitium satis: sibi autem placentes, viribusque paulò firmiores multo lenius, moderatiùsq; reprehensionis tolerare conuiciū. Erat tam nulla apud se Faber existimatione; adeoq; sibi ipse vilis, & in oculis suis paruus: vt cum multa, & magna faceret in rem diuinam, atque cōmunem, tamen perinde quasi nihil ageret, angeretur: in eoq; se se infeliciore suis sodalibus prædicaret, quòd nihil præ illis amplum, nihil magnū gereret. Quāquam ex altera parte non poterat non admirari, & dignis efferre laudibus summam Dei bonitatem, quæ vulgaribus etiam nostris, & perexiguīs officiis, cū ei perfecte adhæsimus, addit etiā aliquid de suo: vt, quæ ex se videntur humilia, eo gloria cumulatione donētur, quo abundantiore charitate sunt gesta. Quocirca præcipiebat spectandum nobis esse, non quid, & quantum pro Deo, hominibusque geramus, sed qua virtute

*Prudentissima
admonitio Euan-
gelicis o-
porariis.*

tute, & quanta geramus. Optandumq; magis esse, ut parua magno, quam ut magna paruo, tenuiq; modo geramus. Magis enim & ad diuturnitatē, & ad Ecclesiæ bonum exilia facta cū magna gratiæ largitate valere, quàm cum exili permagna. Atq; adeo magis cuiq; enitendum, ut repleatur ipse gratia, quam ut sine virtutis suæ incremento grandia moliat. Et tamen speciosis muneribus student omnes, & nisi ampliora tractēt, ac splendidioribus occupentur, grandes sibi satis non vidētur, nec vllō inter homines numero. Quasi laborandum Dei famulis magis sit quo loco, numeroq; apud homines, quàm quo sint apud Deū: aut Deus nostrorum indigeat effectu laborū, non pia animorū reposcat obsequia. Tam demissē suis de rebus, ac laboribus sentienti præsto erat illa consolatio, plena & ipsa summissionis, atq; modestiæ, cum se ipse consolans, atque confirmans ita dicebat. Si minùs dignus es, qui Domino dominantium, & Regi Regum in animarū messe deseruias, certē poteris eius nomine tanquam minoris Domini famulus, vel alicuius sancti ex Cœlitum numero cultor esse, vel mortuorum animis, qui apud inferos igne purgātur, sollicita prece seruire:

*Capit. vn.
dique Fa-
ber humi-
litate oc-
casiones.*

CAPVT XIII.

Charitas Fabri.

Comitabatur altissimam humilitatē præstâtissima Charitas, qua Deū, & homines intimis sensibus diligebat: cuius gemini amoris indicium ingens fuit, cū diuinæ gloriæ studium, tum salutis humanæ. Nam si animæ Deum amantis est, ut ait Beatus Diadochus, gloriam Dei semper quærere in omnibus mandatis, quæ facit; quanto Faber amore dilexisse putandus est Deum, qui iam inde à principio non spe vllijs honoris, aut emolumenti, sed Dei gloria dūtaxat adductus, sic enim in suis ipse commentariis edidit, Sacerdotem initiari se voluit? Qui suis in factis, dictis, & cogitatis doctore Ignatio perdidit, maxima Dei gloria semper duci? Hanc nimirum spectabant acres illæ studiorum curæ, quas suprà significauī: hanc contemptio rerum humanarum: hanc tam variæ, tam longæ peregrinationis errores: hanc in omni congressu iucunda comitas, affabilitasque sermonis: hanc continens illa tristitia animi, atque defectio, quæ tangebatur pro peccatoribus

6. 12.

*Indicia
maxima
charita-
tis Fabri.*

derelinquentibus legem Dei:huc denique
 omnis eius actio,& cogitatio referebatur.
 Existimabat se non satis piè in Deum fa-
 cere,nec è re diuina, gloriaque satis,si stu-
 deret magis à Deo diligi, quàm Deum di-
 ligere. Adeo cunctis in rebus quærebat,&
 spectabat optimum. Quin antiqui pigebat
 errati (si tamen in eo errati potuit esse sus-
 picio) quod maluerit Ioannes esse, quàm
 Petrus: quorum ille diligebatur, hic dili-
 gebat. Quanquam enim quòd Beatus
 Augustinus verè docet, vir doctissimus
 non ignorabat, præstantius esse à Deo di-
 ligi, quàm diligere; amari, quàm amare:
 cum ex amore, quo nos diligit Deus, gi-
 gnatur in nobis amor, quo diligimus
 Deum: tamen, vt inter homines loqui-
 mur, videbatur ei nimium, se ipsum
 amantis, nec tam vtile sibi, si studeret
 magis amari, quàm amare: cum contra
 sibi faciendum esse sentiret, si sincerissi-
 mam Dei gloriam quæreretur, vt magis
 in se Petrum exprimeret, quàm Ioan-
 nem: cuius luculentissimum indicium
 esset, si quòd ab amante Petro Chri-
 stus exegit, vt suas oves pasceret, id ipse
 sine vlla operæ intermissione præstaret.
 Ad eam cupiebat sinceræ charitatis alti-
 tudinem

*Malebat
 in amore
 Dei Pe-
 trus, quàm
 Ioannes
 esse.*

*Gratus
 altissi-
 mus cha-
 ritatis.*

tudinem peruenire, ut animæ suæ exitium non sua timeret causa, sed Christi. Considerans enim magnitudinem pretij, quo emptæ est, cupiebat ingenerari sibi eum sensû, ut magis timeret, ne in se immensum illud Redemptoris amantissimi pretium deperiret, quàm ut ipse gehennæ tormenta perferret. Sanè quo Christi magis in amore crescebat, eò ad tuèdos homines acriùs exardescibat. Obuerfabatur, ut ipse de se scribit, ante oculos mentis nimia illa, & nullis circûscripta finibus Christi charitas, qua se tam variis tamque multis modis totum dedit, & effudit hominibus, æquis pariter & iniquis, probis & improbis, & admonebatur, quodammodo graui voce, ut & ipse totum se impertiret hominibus, alloquendo, docendo, benignè facièdo, laborando eorum causa, & aspera tollerando; & quacunque denique posset ope, totum se, ac sua omnia omnibus tribuendo.

Ex amore suo erga Christum. & Christi ipsius erga homines exardescit in studium iuuandi proximos. Vide.

CAPVT XIII.

Patientia Fabri.

Sed quanta fuerit, & quàm præstans in eo charitas, vel ex patiètia & benignitate

*Peregrina-
tiones
Fabri, &
in ijs
arumna.*

nignitate quę sūt Apostoli sentētia, primæ
soboles charitatis facilè queat intelli-
gi. Patiētia indicarunt variæ peregrinationis
incōmoda, frēquētes, diuturniq; morbi ex
assidua contentione laborum, anxia desi-
deria, & depascens præcordia zelus ob af-
fectas in Germania, & propèmodum in-
sanabiles Christianæ reipublicæ partes.
Quoties huc, illuc sine recusatione cucur-
rit? Quoties commeabat, & remeabat
semper expeditus, & calceatus in præpa-
rationem Euangelij pacis, obiit præcipuas
Europæ partes, atque Prouincias, concur-
savit Italiam, Galliam peragrauit, Ger-
maniam celebravit, Belgas adiit, lustravit
Hispaniam, penetrauit in Lusitaniā: qua-
rum singulæ multi eius sudoris, ac laboris
etiamnum testes sunt fœtæ frugibus fru-
ctibusque, quos ille sæuit. Sæpè etiam fie-
bat, vt peregrinus, & exul permutaret
hospitia; quia cum certas sedes, stabilef-
que nusquam haberet, erat ei plerumque
vel pauperum ad hospitia sanè sordida, &
inquinata, vel si illa decssent, aliò nihillo
commodiùs diuertendum. Sæpè etiam
domicilia subeunda infida, ac ruinosa; Sæ-
pè ea, quæ in regione, ac tempestate per-
frigida vndique frigus peruaderet; nec ra-
rò

ro cò succedendum , vbi præter tectum,
 & aliquid palcæ , aut scœni nulla ad diuer-
 sandum opportunitas erat , nec denique
 semel quies fuit captanda sub dio: sed inci-
 tabat seipsum ad itinerum patientiam, at-
 que laborum, miserabili illa Christi specie
 duro in stipite perpetientis extrema , &
 acerbissima illa perforatione manuum at-
 que pedum, se identidem admonebat, ne-
 quaquam suis vel in operis labore mani-
 bus , vel in itineris defatigatione pedibus
 parcendum esse. Quin etiam ita sibi vidē-
 dum , vt in his tandem apparerent sui Re-
 demptoris insignia , & laborum impressa
 vestigia : vt cum Apostolo posset dicere,
 Ego autem Stigmata Domini in corpore *Qualia*
 meo porto. Nec exiguum illud erat pa- *Domini*
 tientis animi documentum , quod cū in *Stigmata*
 Dei , vel animarum causis expectandus *Faber ex-*
 forsitan quispiam esset , ferebat omnem *peterat.*
 moram , omnēque expectandi molestiam
 patientissimè deuorabat. Quoties collo-
 quiij causa ad viros Principes , nobilesque
 se contulit ? Quoties ijt , rediitque viam ?
 Quoties pro foribus excubauit ? Quam-
 quam quid mirū tanta eum constantia
 aditus obsedisse Magnorum , qui tenuio-
 rum quoque moras tranquillissimè fere-
 bat?

*Patiētia
dum ex-
pectati-
uē ad
confessio-
nem ex
condictō
venturū.*

bat? expectauerat aliquando iuuenem ex
condictō sex horas , dum ad confitenda
peccata se sisteret, eumque non tam cun-
ctantis perfidiam (semel enim iterumque
fefellerat expectantem) quam tantam ia-
cturam temporis ægrè ferret , confirmari
mirificè à Deo , cuius gratia tempus illud
duceret , cœptus est. Deinde secum ipse
si tu tot horas , inquit , propter Deum ad
fores Principum sæpè collocas minimè
turbulenter , propterea quod morarum
tædia spes leuat Diuinæ mercedis , cur
cunctantem, morantemque te Christi mi-
nimum non item boni consulas , sedateq;
feras; num censes minus hinc, quam illinc
tibi repositum coronarum , ac præmij?
Quoties tu ad ostium tui pectoris pulsā-
tem Iesum surdis auribus detines? nec ta-
men vis, ut ille tædio victus irritetur, tibi-
que succenseat : sed potiùs vis nihil vn-
quam ut eius defatigeretur patientia , nihil
commoueatur suauitas. Esto igitur & tu
talis in eius minimos ; esto talis , qualem
ipsummet in eos fore crederes, si corpore
palàm spectabili præsens adesset. Interim
recurrerat affectus ille animi, quo sæpè fe-
rebatur in homines , ut non pro vniuersis
modo , id quod minùs laboriosum est , &
specio

speciosum magis, verumetiam pro singulis hominibus, & vnaquaque anima, omnia laborum genera, omnia poenarum peteret: posito sibi ante oculos Redemptoris amore, qui cuiusvis hominis totus est, & pro quavis animula, eò usque sollicitus, ut hanc refertam ærumnis vitam ingressus, omnes eius causa dolores, ac cruciatus, omnem acerbicatem, dedecusque pertulerit. Nec verò prorsus irrita eius vota fuerunt, si continentes laborum molestias, & morborum, quos frequenter incurrit, cruciamenta perpendas. Erat in eo insatiabilis quædam laboris fames, ut cum omnino nulli in eo subeundo esset inferior, sæpè queratur tamen & gemat, quod pauca pro animis gerat, ne consætanea viribus actio respondeat. Quin etiam superiorem accusat ætatem, quod plus nimio suis commodis otioque concesserit, minimum autem animorum. Sed nimirum voluntatis ardori virium in agendo tenuitas par esse non poterat: & ut satis pro re publica laboraret, nunquam tamen sibi ipse faciebat satis. Declabat morborum crebitas quantum molestiarum, atque laborum, pro animarum salute susceperet, quibus dum indulget, parum autem valetudini, diu solitus est ægrotare: ut fidē faciunt

Frequenter ex laboribus ægrotat, nec tam interitus cessat à laboribus

faciunt ciuitates illæ, quæ cum sæpè videre iacentem, Parma, Louanium, Vallisoleum, Barcino, & Olyssippo. Quibus tamen temporibus numquam cessabat, nec à labore feriabatur ægrotus: quin etiã in mediis interdum æstibus, consultores vt de officio responderet, auscultabat: nec vnquam aut vocem sitientibus Dei verbum, aut autem peccata confitentibus denegabat. Morbi autem difficultates, quanta animi æquitate susciperet, inuictum ab oratione spiritum numquam relaxans, quoque plus hauriret dolorum, eò plus sitiens, abundè ex supra dictis apparet. Quin etiam cum aliquando attentius reputaret angores, ærumnasque tot genera calamitatum, quibus obsita est vita Mortalium: eaque ferre plerosque terrenarum causa rerum, ad lacrymas vsque commouebatur, quod vt sibi videbatur, vita sibi fluere omnis expers calamitatis. Et quamquam considerabat, qui nec habeat, quæ videntur, nec appetat: sed solum æterna extra mundi procellas, maxima ex parte positum, dolebat tamen quod pro his bonis, quæ non videntur non plura, ac duriora experiretur. Nam sicut sæculi homines in bonis quærendis, & con-

fer

seruandis hisce , quæ sub oculos cadunt multa ferunt ex aduersariis item aspectabilibus , similiter oportere, qui in bonorū spiritualium cura elaborant: ad quærenda ea, conseruanda, amplificanda, graua perpeti multa, & varia spirituales per hostes. Sed tamen illa erat tristitia magna, & continuus dolor cordi eius assidua in animarum aperta perniciæ commiseratio , quæ maiores ei cruciatus, quàm morborum inferebant aculei. Veniebant in mentem cōtumax Angliæ Rex Henricus Octauus, & deuotus iam gehennæ Lutherus, aliæque id genus perditæ, deploratæque, iam animæ. Nec finem faciebat diuinæ admirandæ clementiæ, quæ tam diuturnam eis vitam daret, siue vt resipiscerent, & ad saniora consilia redirent , siue vt iustus aliquis pro eorum sibi reditu supplicaret, & suam ad id operam, studiumque conuerteret. Ex quo efficiebat , videndum etiam atque etiam iis, quibus docendi, prædicandique Dei verbi potestas fieret, ne multi, qui cohiberi à lapsu possent , ipsorum perirent, ac perderentur incuria. Hinc & ille tam anxius, totasque animi medullas excedens Dei zelus, cū præcipitantis in omne exitium Germaniæ labes, atque ruinas, despe-

*Maxima
eius agri-
tudo ex
zelo do-
mus Dei.*

ratis cunctis penè remediis identidem reputabat. Id erat illi tormentum, vt ipsemet affirmat, & instar crucis, ex quo Prouinciam illam omni quondam religione florentem, sed tùm vndique collabentem, & tot in ea vel cadentes, vel iam planè prostratas hæresum vastitate, & quidem sine

*Quæ pia
tristitia,
& beata
miseria
dicitur.
epi. 141.*

Sacerdotum adminiculis ciuitates inspe-
xit. Illo quippe spiritu viuebat, quo dictum
est. Vidi præuaricantes, & tabescebam. Sed
pia tristitia vt Augustinus ait, & si dici po-
test beata miseria vitiis alienis tribulari,
« non implicari, mœrore, non herere: dolore
« contrahi, non amore attrahi: hæc est in-
« quit S. Doctor, persecutio, quam pa-
« tiuntur omnes, qui volunt in Christo piè
« viuere secundum apostolicam veram,
« mordacemque sententiam. Quid enim
« hic magis persequitur vitam bonorum,
« quàm vita iniquorum, nō cum cogit imi-
« tari, quòd displicet, sed cùm cogit dolere,
« quòd videt? Quoniam coram pio viuens
« impiè, & si non obligat consentientem,
« cruciat sentientem. Et quidem hic cru-
« ciatus eo vsque adegerat Fabrum, vt iam
« arriperet in animo fugam, & prouinciæ,
« quam fors dederat, pœniteret. Tanta in-
« terdum desperatio rerum animum occu-
pabat.

bat. Ex altera parte reuocabat se ad spem nimio pereuntium amore: nec eum putabat audiendum, qui semper adducit incommoda, & perdifficiles, atque inexplicabiles res omnes antè oculos ponit; sed potiùs eum, qui spem, & animos magnos facit, omniâque pollicetur se duce, & adiutore facilia.

CAPUT XV.

Benignitas Fabri.

HEc verò patientiæ laude minor benignitas fuit proles altera charitatis. Hâc frequens in egentissimum quemque misericordia declarabat, non quidem ea, quæ à diuitibus huius seculi diuidendis opibus; sed ea, quæ à pauperibus Christi famulis opera diuidenda; nec tam ea, quæ corporibus, quàm quæ animis solet impendi: quanquam & corporibus propter animas frequens aderat, seu publici Valetudinarij subleuandis ægrotis, seu reliquis egentibus quacumque posset ope iuuandis. Tametsi in hoc genere suis ille non contentus officiis, suam

*Aggrote.
infernè
studiosa
ximo.*

quodammodo accusat ignauiam, quòd ad eorum leuationem non sit plura, & maiora conatus. Potuisssem inquit, pro eis stipẽdium ostiatim emendicare, potuisssem Præsules, & opulentos, chirurgos, & Medicos, Ciuitatum Præsfectos, ac Magistratus adire, vt per eos eis vberiora subsidia compararem. Ea de causa ægrotorum omnium custodes Angelos; & eorum, qui aliquandò malè habuissent in hac vita, implorare consueuerat, vt laborantium ipsi curam, ac patrocinium suis precibus, suffragiisque susciperent: sibi verò nouam aliquam vim exorarent, facultatemque consulendi in posterum accuratiùs eorum solitudini, & indigentia. Quare & Moguntia dedit operam, vt ægrotorum vaga mendicitas in vnũ coacta loco lecto, lectoque exciperetur, & diligentius solito curaretur. Cùm autem sua ægrotis præberet obsequia, ad vincendum inter eorum pedores, atque contagia naturæ repugnantis horrorem, animaduertit nihil tam valere, quàm inductionem quandam animi perpeti cupientis vltima quæque, & in eo ipso munere, si vsus esset, se offerentis ad mortem. Elaborabat in his officiis eo contentione maiore, quo pulchriore à Deo corona donatur, præsertim

*Mendicos
subleuat,*

præsertim in iis, quæ conferuntur in animos: quibus quo plus misericordiæ, officii-
que tribuimus, eò plus nostris animis mi-
sericordiæ Dominus impartitur. Certò
enim dicebat experimento constare, &
Euangelica doctrina liquere, quo quis in
proximos benignior fuerit, eò largiorem
ei occurrere solitam misericordiam Dei,
nullis sæpè votis, ac precibus euocatam:
minimique mirum esse, si quis inter oran-
dum eam animo delectationem non per-
cipit, quam affectat, quia variis huius vitæ
distentus occupationibus, atque distra-
ctus, his colendis misericordiæ spiritualis
officiis non studet satis: in quibus, quo plus
studij, curæq; locaueris, eò plus Deum tuis
in precibus degustabis. Viam quippe ad
orationem, & flagrantis animi vota bene-
factorum studio plerumque muniri: vicif-
simque precationem & vota per expedi-
tum esse, & satis exploratum iter ad illa:
ut quo propensior ad vnum fueris, eò pa-
rator reperiaris ad alterum. Varia autem
& multiplex eius erat in animos miseri-
cordia. Nam delinquentibus ignoscebat,
& condolebat afflictis, & solatia tristibus
afferebat: egentesque re, verbo supplica-
tione iuuabat: Conniuebat in eorum casi-

*Opera mi-
sericordia
spiritua-
lia ad spi-
rituales
consolatio-
nes præpa-
rant.*

*Coniun-
tionem
animorū,
quāti fa-
ceret. p.*

bus, & erratis : & ab eo , quod vel minue-
re opinionem cuiuspiam posset , vel con-
iunctionem dirimere , aspectum auerte-
bat , & mentem : ad eāque rem crebras
preces adhibebat, & sacra. Nec aliò no-
mine cogitationes illas , quæ disiunctio-
nem animorum facerent appellabat , nisi
frigora quædam maleuolorum Dæmo-
num : eos etiam atque etiam admonens,
qui tuendis animis se dedissent , ne abiis,
quas dixi, cogitationibus , veluti frigidis
quibusdam ventis se impelli , perflarique
finerent : quos utique ventos aliena sæpè
commouent acrius inspecta , & obseruata
vitia. Hinc sæpè fieri , vt vel bona de pro-
ximis abiiciatur opinio , vel spes eorum
salutis infringatur , & cura languescat.
Quapropter studendum esse pro viribus
non modo , vt omnis in proximos com-
mota suspicio , copiosæ nostræ charitatis
ardore , verumetiam quicquid in aliena
vita vitij, turpitudinisque deprehenditur,
obruatur ; vt vincas in bono malum : nec
inspectis malis ab hominum congressione,
curaque discedas. Plurimum autem ad
id valere , si in hominum vitiis , atque
peccatis non spectes res in seipsis , sed po-
tius ea, quæ Dei sunt in signis benè placiti
eius.

*Quibus
præsidij
conseruā
dam in
omnes be-
neuolen-
tia.*

eius. Nam si res in se ipsis vitiorum scilicet plenas, malorumque perpendas, præterquam quòd in errorem facilè incides, & te ipse decipies, citò etiam perturbaberis, & in amore frigesces, citò suspicionibus, tristitiaque repleberis: & prosperos rerum desperans euentus, peiorem semper in partem rapies omnia. Cùm inter Misæ sacrum aliquando, & angustissima illa pacis mysteria metu quodam corripere-
tur, ne charitate coarctaretur, & quibusdam quasi tenebris pectus eius offunderetur aduersus homines quosdam, quorum in animo vitia recurrebant, tulit protinus id responsi, Caue potius ne tibi Deus, quem antè oculos vides, cor suæ hilaritatis occludat: neve cor tuum erga ipsum, & ea, quæ Dei sunt, contrahatur, & deducatur in angustum. Nam si id dilatetur, & explicetur in Deum, vicissimque Deus in te, facilè fiet, vt cetera omnia erga te aperta tibi, & explicata videantur. Vide igitur vt tota animi deuotione feraris in Deum, & Sanctos eius, & tum denique quid ad proximum quemque pertineat, siue amicum, siue non amicum, nullo negotio reperies. Hæc & alia id genus ipse secum. Monebatque vt

*In offen-
sionibus
quarenda
victoria
non fuga
sed acces-
su.*

in his cōtractionibus, & acerbitatibus variisq; offensionibus animi, victoria, non fuga, & referēdo pede, declinādis videlicet hominibus illis, quorū causa tales in animo motus, & perturbationes existunt; sed accessu potiùs, & ad eos adiunctione quæ-
ratur: quòd fecit Christus, qui tam malè de se meritis ita se adiunxit, vt post mortem etiam hasta transfixus in eum ipsum, qui transfixerat, cruorem effunderet: quòd luculētissimum constantis eius charitatis in inimicos indicium fuit: vt quo longius odio prouheretur impius dum Christum abigit & interficit, eo maiore Christus prouheretur amore, dum non modo non fugit inimicum, nec eum corpore, animoq; declinat, sed totum se se ei tradit, & percussori corpus obiiicit, vt eum non modò viuus, verū etiam mortuus noua sanguinis effusione curaret. Atque hunc in modum suis inimicis penitùs se aperuit, & amplissimæ suæ Charitatis præcordia dilatauit.

CAP.

CAPVT XVI.

Consolandi proximos studium.

HAud minor in consolando, condolendoque, & pro omni hominum genere supplicando Fabri benignitas fuit. flebat cum flentibus, & alienos mœrores mœerebat ut suos, nullo discrimine personarum, nullo delectu. Cumque ad consolandum res nulla suppeteret, verborum certè officio, & oratione non deerat. Hoc autem magis alienis angoribus angebatur, & dolentibus condolebat, quòd bonum sui mali pauci perpenderent, nec calamitatem à Deo sentirent inuectam boni sui causa. Totam autem lugentiũ fraudem, atque metum scilicet in eo versari, quod Christi sortem reformidant, ac paueant, veriti ne statum eum, quem in Cruce sortitus est ille, sortiantur & ipsi: vel certè ne latronis boni, aut Beatissimæ Dei Parentis, aut Ioannis Euangelistæ similes fiant. Omnes enim omnium timores, angoresque indè existere, quòd nolint vel sibi, vel suis aduersi quippiam euenire siue iure, siue iniuria. Qui recusant calamitates quas commeriti sunt, boni latronis, qui quas se meritos non arbierantur, Christi

Dolet maxime in proximorum malis, quòd illi boni sui mali non sentiant.

Domini conditionem refugere: qui verò non suis, sed vel amicorum doloribus, vel propinquorum miserè angūtur, eos Ioannis & Mariæ sortem horrere. Verùm tamen, quæ est mortalium cæcitas: illud potissimùm omnibus vitari modis, ne quando ad statum redigantur ei similem, ad quem Christus in cruce redactus est. Itaq; ad consolationem hæc considerata monebat: & illam antè oculos habendam Caluarij speciem, in qua Christus, & latro bonus è cruce pendentes. Mater autem sanctissima, & dilectus discipulus propè Crucem stantes assiduè spectarentur. Augebat autem dolorem, mœroremque commiserantis Fabri, quòd de suis rebus, atque miseriis referre ad Deum pleriq; nescirent: & humanis freti præsidis diuina negligerēt.

Dolet nescire homines ad Deum in aduersis persugere seque ipse quasi omnium vicariū & interprete gerit.

Quæ res pietatem hominis acriter stimulabat, ut alienas ipse Deo clades, & ærumnas exponeret; eique pro omnibus omnium angustis, perturbationibus, calamitatibus, egestatibus se supplicem exhiberet: ut vehementer cuperet, velut alter Moyses posse omni tempore sustinere manus elatas, ut hominibus tot inter prælia cōstitutis, totque inter dolores, siue viuis, siue mortuis, auxiliū, ac leuamētum afferret.

afferret. Descripserat sibi in animo varias
 hominum vexationes , & calamitates ,
 morbos, perturbationes, angores , fames,
 desperationes , egestates , & alia id genus
 innumera, vt tanquam bonus sedulusque
 Sacerdos, qui, vt ait Chrysost. quasi cōmu- *In p. ad*
 nis quidam totius terrarum orbis Pater, *Tim. he.*
 6.
 singulorum causas ageret apud Deum. Et
 studio ardebat incredibili , vt ministrum
 sibi esse liceret liberatoris , & vindicis
 Christi , per eumque in suis cuique peri-
 culis , & ærumnis opitulari , etiam in his
 si audere fas est , quæ cū sint extra fines,
 terminosque naturæ , corrigi , sanarique
 sine vi diuina , miraculoque non possent.
 Reponit hoc in Dei beneficia vir gratus,
 ac pius, quod charitate impellente dunta-
 xat, & sine vlla animi elatione percuperet
 morbos diuturnos, & insanabiles, & vitia
 ipsa emendare naturæ , si ita præstaret, & è
 diuina re foret. Non enim , quo se immis-
 ceat vanitas , vt Bernardus ait , vbi totum *ser. 18. in*
 occupat charitas. Itaque & cæcis videndi *Cant.*
 facultatem & surdis audiendi , & claudis
 ingrediendi, & desperatam salutem ægro-
 tis , & vitam ipsam iam vita functis red-
 dere commiseratione quadam ardentis-
 simæ charitatis auebat: monebatque fidē,
 quæ

quæ in proximis patratur sit magna charitate potissimum excitādam: ex hac enim vna cum fide, eaque vel tenui oriri solitam, quasi quandam ad ea patranda fiduciam sine vlla temeritate, vel fastu: charitatem enim non inflari, non ventosam esse, non ambitiosam. Utinam quæ in hoc genere ab eo vi diuina sunt facta, ea vel suis ipse commentariis addere, vel aliis ex æqualibus mandare litteris voluisset: sed nec sancti viri singularis modestia tulit, ut hæc adiungeret, nec intenta rebus gerendis antiquitas, ut illa scriberet. Memini tamen ego, ab annis amplius triginta hanc in Societate fuisse famam, ex antiquitate profectam gratiam sanitatum Fabro fuisse collatā: id quod etiam in Ignatio Ribadeneira meminit, cum ornatum illum dono sanitatis fuisse testatur. Confirmat famam veterem, testimonium recentissimum, quod ex Oliuerio Manarço qui multa ad historiam Societatis, ut me leuaret onere, studiosè collegit, nuper accepi. Brugis erat non ita multò ante Maria quædam Vandonem ex Cœnobio, quod Carmelitissarum vulgò appellant, sanctimonialis octogenaria, quæ multis coram testibus affirmauit, se Louanij cu-

jas ipsa erat , annos natam vndeiginti,
 grauiſſimo fuiſſe morbo à Petro Fabro di-
 uinitùs liberatam. Redundabat in ea bilis
 atra tam pernicioſa , tam noxia , vt veluti
 innato quodam , domeſticoque veneno
 totum corpus inficeret , ac perturbaret.
 Linquebatur interdum animo ex alta no-
 cte triſtitia, & redigebatur ad vltima tan-
 quam mox è corpore migratura , deficie-
 bat ad defectionem animi , pariter aſpe-
 ctus, & quendam ad horrorem veluti ſuis
 emota ſedibus lumina condebantur. Exi-
 bat de poteſtate mentis , & tanquam ar-
 denti feбри delira loquebatur aliena: acce-
 debat etiam dæmonis vexatio quædam,
 qui cum ad arbitrium Virginem exerce-
 ret, ſatis indicabat , quis eſſet tantæ peſtis
 machinator , & author. Fœminam ſic af-
 fectam Fabri miſericordiæ reſeruauerat
 Deus. Is indignè ferēs Dei Templum fie-
 ri Sathanæ domicilium , cum inter æſtus
 muliebres acceſſiſſet , ſemel atque iterum
 Ieſu Nazareni nomen inclamat. Ad eam
 vocem Virgo reſipuit, & in ſeiſa reuerſa
 quaſi pulſa extemplò caliginæ , videre ſi-
 bi viſa eſt nequiſſimos ex ſe ſe ſpiritus
 auolare : quibus eiectis, fugatiſque, vt eam
 Faber ad meliora traduceret, & quo vellet
 fleſceret

flecteret, ac torqueret eius archana pectoris, quæ mulier ad eam diem nulli prodiderat, clàm illi aperit: deinde spondet si Deo confidat, nono eam die ab omni prorsus malo liberam fore. Interea ex intervallo reuiscbat ægrotam, & piè Ioannis Euangelium, manu capiti imposita, recitabat: denique expleto, quem predixerat orbe dierum, tot malis cumulatam fœminam reduxit ad salutem. Quàm multa in vno prodigio prodigia! oppressam inusitato morbo fœminam restituit valetudini, lymphatam fugato dæmone, & penè fanaticam sanat, interiora pectoris perspicit, futura prædicit. Tantum eius singularis integritas, & fides accensa, & misericors charitas apud Deū valuit. Habemus apud nos tanti miraculi testimonium, & piæ mulieris syngrapham à Manatæo missam muliebri chyrographo, & grauiū testium quibus hæc affirmasse dicitur, consignatā. Qui & illud addunt alia huiusmodi mirabilia supra naturæ vires à Fabro gesta, & morbos similes profligatos: quorum tamē benè, ac sigillatim commemorasse temporis diuturnitate non possunt. Urgeamus misericordiam hominis, & cætera benignitatis argumenta promamus.

CAPVT. XII.

*Studium in Fabro proximorum calamitates,
orationibus leuandi.*

QUAM res deerat, unde hominibus benignè faceret, & suo more cuique seruiret, ipse tamen sibi non deerat quominus inflammatis votis, & ut dudum dicere institueram, sedula supplicatione prodesset. Quam aptè in hominè misericordem, & tantis visceribus predictum Sacerdotis persona quadrabat; prorsus ut electus videretur à Deo, ut repropitiaret peccata populi, & misericors fieret, & fidelis Sacerdos ad eum, à quo & viscera erga mundum vniuersum sibi data commemorat. Ut verè videatur illud scripsisse Macarius. Qui gratia ducuntur, ad eam interdum exultationem, ac dilectionem accendi à spiritu, ut si fieri posset, omnes homines in sua viscera mitterent, nullo discrimine habito bonorum, vel malorum. Ita & Faber sine vlllo discrimine sinus suos erga omne genus hominum explicabat, & pro omnibus satagebat ante Deum, & quò quis perditus magis ac profligatus, eò illū
miser

*Pro scele-
ratissimis*

miseriordia maiore complectebatur, vt Lutherum, vt Bucerum, & Melanctonem & cæteram hæreticorum faccē, atque colluiem: quos cum passim audiret multorum per ora traduci, gignebatur in eius animo miseratio quædam, studiumque orandi, & supplicandi pro eis. Statuerat & hæreticos, aut abhorrentes à Christi fide ciuitates septem suo penitens animo, mentique mandare, quarum pro salute diuino Numini vota faceret. Danimarchiæ Metropolim Vitembergem in Saxonia, Geneuam in Sabaudia, Antiochiam, & Constantinopolim, Hierosolimam, & Alexandriam, in quibus non desperabat aliquem aliquando de Societate fore, qui Christiano ritu institutoque sacrificia faceret. Quodd & in his plerisque factum magna nostra cū voluptate iam vidimus. Quo verò precum esset vis acrior, erigebat eas, excitabatque, & inflammabat cogitationibus altissimis. Quorum causa instituerat preces, eos proponebat sibi, vt pretioso redēptos Christi sāguine, vt eiusdem hæreditatē ac regnū. Nominatim autem Romanum Pontificem sic intuebatur vt Christi Vicarium, & sancti Petri successorem, Episcopos, vt aliorum successores

*Pro septē
precipuis
ciuitati-
bus.*

*Qua ra-
tione pre-
ces suas
altissimè
extolle-
ret.*

res Apostolorum : Sacerdotes, vt Christi Discipulos : ceteros è clero, vt Discipulos Apostolorum : Generales Præpositos religiosorum Ordinum, vt Vicarios eorum, qui ordines ipsos fundassent, Benedicti, Bernardi, Brunonis, Dominici, Francisci, aliorum: reliquos verò Religiosos, vt sanctorum eorundem discipulos: seculares denique potestates, vt potestatis iustitiæque Dei ministros : vnde fiebat vt simul excitaret studium suum, personarum dignitatem, ac pretium intuens, simul optimo Deo, Christi, sanctorumque eius merita sensu maiore proponeret; ac demum assuesceret ipse magnificam devotio- quoque opinionem animo gerere. Haud minor in mortuos, qui non dum expiatis vitæ maculas acerbis infrà terras luunt ignibus: miseratio erat: quorum multi longiores in iis moras trahunt, leuissimasque retinentur ob noxas, quo minus omni ex parte beati sint. Pro his igitur singulares ipse Deo preces, & hostias sollicitus offerēbat, & quidem tanto animi sensu, tanta commiseratione, vt interdum perpetua liturgia lacrymæ vbertim flucrent. Optabat aliquando vim sentire dolorum, quos Passionis suæ tempore pro sua misericor-

*Oratio
pro Mortuis.*

*Miseretur
intimis
sensibus
animarum
pauperum
gasterij.*

dia Christus Iesus ex tot animarum cruciatibus antè oculos iam tum propositis sentiebat. Ergo ipsiusmet Christi filij cruciatus ad Patrem pro earum cruciatibus, angores pro angoribus, dolores pro doloribus allegabat. Et ipsi nominatim Christo Domino supplicabat per illam eius charitatem, atque misericordiam, qua latroni in cruce pendenti dixit, hodie mecum eris in Paradiso: neque enim minore illas animas necessitate vrgeri. Et mos ei erat ad leniēdos illos ignes, ijs potissimum vti formulis supplicandi, quas in curandis funeribus, mandandisque sepulturæ corporibus Catholica vsurpat Ecclesia quòd iis quoque delectari Deum diceret, & præ ceteris precibus approbare, quamuis mortuorum iam animi nobis nescientibus, & adhuc pro eorum liberatione precantibus in cœlo viuerēt. Quippe valere etiam ad corporum anastasiā, cuius pariter mentio in illis precationibus vsurpatur. His præterea officiis exerceri augerique fidem eius articuli, qui est de anastasi carnis; excitari memoriā animarū, ad agendas Deo grates pro illis, si iam gloriā possiderent, & ad exorandam veniam, si expiandæ retardarentur. Visis item cadaueribus,

*Magnificat
est infirmitas
ab
Ecclesia
pro mor-
tuis pre-
cationes.*

ribus, ac sepulchris, non modo memoriam subire mortis, sed admirationem æternæ sapientiæ, quæ ex vilissima pulvere speciosissimum corpus restituere destinasset: simul agi gratias Deo debere, quòd per talia adminicula dignatus esset præclara multa ad sui commendationem nominis perpetrare. Ipse autem in animis prece iuvandis ad indigentiam cuiusque accom-

modabat precandi rationem: ut veniam à Deo cuique peteret, pro eis maximè rebus, in quibus quisque habita personarum, munerumque ratione potuisset aliquādo peccare, vel ab officij perfectione discedere: ut, cum Theologi Parisiensis doctoris de Comibus sibi familiaris ex familia Sancti Francisci nuntiata mors esset, is pro eo fusus in preces benignitatē diuini numinis implorabat, faciliē ut mortuo veniā, & pacē daret: ignosceretq; si quid in obtēperādo, seruādisq; suæ disciplinæ legibus deliquisset: si quid in paupertate, & castitate colenda peccasset: si superuacaneæ literarum scientiæ rerumque cognitioni dedisset operam: si in ea percipiēda, & communicanda cum proximis suæ gloriæ, non diuinæ seruisset: si quid denique toto suo munere obeundo, gerendoque

Accommodabat precationem ad eum, pro quo orabat, conditionem.

maculæ cōtraxisset, quòd illis esset ignib.
 expiandum. Ex altera parte precabatur ei
 consentaneam personæ, virtutique mer-
 cedem, & lauream illam decusque singu-
 lare, quo affici apud superos ornarique
 Doctores hominum, ac magistri solent.
 Quoniam qui docti fuerint, & ad iustitiam
 erudierint multos, fulgebunt quasi stellæ
 in perpetuas æternitates. Danti aliquan-
 do, & pio iis, qui mortui purgantur suppli-
 canti lux quædam de illarum acerbitate
 pœnarum solito maior, quo maiore mise-
 ricordia caperetur, affulsit. Versabantur
 antè oculos mentis animæ illæ simplices,
 & à corporis concreione seiunctæ, quas
 longè acriore cruciata mala omnia, pœ-
 næve peruaderent, quàm si suis essent præ-
 ditæ & vestitæ corporibus. Longè quippe
 interiorem, profundiorēque putabat esse
 dolorem, qui animo sine corpore, quàm
 qui per corpus inuritur: quòd mortali cor-
 pore intermedio distrahitur quodammo-
 dò dolor, atque diuiditur, ne totus pene-
 tret, & feratur in animum. Animus autem
 ipse nudus, ac simplex tanquam veste de-
 tracta, omnem doloris ictum, omnem sen-
 sum pœnarum excipiat. Quamuis enim
 post nouissimum iudicij diem nihil illi ex
 corporis

Dan. 12.

*Pia cogi-
 tatio de
 pœnis ani-
 marum.*

corporis Societate de dolore decedat, quin etiam augeatur, & duplicatus accedat, tamen hoc quòd gerimus corpus longè aliter affectum, non parum eleuat, & obtundit dolores, qui animum tangunt. Nec dissimilè est, quod sanctus Abbas Ser. 12. Dorotheus in suis sermonibus docuit, Animam vitiosis affectibus, quos hinc deportat obnoxiam vehementius solutam corpore, quàm cõiunctam ab iis vri, atque incendi, Quia sola est, inquit, cum cupiditatibus suis, à quibus inflammatur, & ardet: ne est aliquid intermedium, quo retardetur, ac veluti retusus hebescat dolor. Atque hæc Fabro cogitatio & misericordiam acuebat, & preces: quas alia insuper cogitatio nõ mediocriter incitabat, quanti demùm interesset & ad honorem, gloriamq; Dei, & ad commune Ecclesiæ bonum, subsidiumque viuorum vel vnius animæ missio ex illis ignibus peruolantis in cælum. Quandiu enim in iis est, eam vt in compedibus vinctam esse, ne aspirare possit illuc, vbi vel dei gloriam tam amanter, & auidè curèt, vel nostras agiter apud Deum causas, atque rationes: quorum vtrumque sanctæ animæ simul in cælum euolant, intenta mente procurant. Voluif-

*Incitatur
ad orādū
pro mor-
tuis, ex bo-
no quod
inde re-
dit etiam
ad viuos.*

set tantum sibi adesse studium, atque sensum in offerendis Deo ad animarum liberationem meritis Christi, quantum ipsæ animæ, quanquam nihil sibi proficientem, haberent: deq; beneficiis Dei & gravitate peccatorum eam habere notitiam, quam eadem in eo loco percepissent. Rogabatq; ut illos dolores ad vberiore gloriam promerendam sibi inutiles pro nobis Deo ipsæ dicaret: ut intelligeremus quantopere vitanda peccata sint: quantumq; curæ, ac diligentiæ sit in virtutis studio, ac diuino cultu ponendum, ac priuatim notitiam, & odium nancisceremur earum culparum, propter quas ipse purgatricibus flammis exureretur. Detestabatur vel eo nomine Hæreticorum insaniam, quod tantum animis quoq; illis superba eorum impietas dñum afferret.

S. Gregorium præcipue contabatur in orationibus pro mortuis.

Contra verò summum Dei Sacerdotem B. Gregorium multis amandum nominibus, sed hoc præcipue quòd ignis Purgatorii doctrinam tam luculenter, dilucideq; tradiderit, præcipuo studio sibi colendum putavit. Existimabat nisi tam multa pius ille Doctor de mortuorum animis, qui deportatas hinc maculas igne purgant, tam disertis verbis, atq; dilucidis disputasset, futurum fuisse, ut minus adhuc multi sua reperirentur

æetate,

ætate, quos mortuorum vlla tangeret miseratio. Quocirca maiore in posterū studio apud se statuit in eorum commemorationibus, atque suffragiis eius meminisse doctoris: atque id ipsum prædicare vbique, & commendare, vt qui in hunc pij esse velent, eadem opera officiosi essent in mortuos: & qui in hos essent officiosi, eodē vicissim pietatis officio tanti Pontificis vota & piam eius apud Deum commendationem expeterent. Vt autem ipse mortuorū patrociniū accuratè susceperat, ita suscipi volebat à nostris: cupiebatq; vt vbi voce, ac deprecatione non satis possent, tot impediti curis, tot imperatis distenti muneribus; saltem ex his officiis, ac benefactis, quæ sunt tacitæ quædam postulationes, ac preces, eorum animis impertirent: & vbi linguæ deesset officium, manuum sedulitas non deesset. Nullus sit dicendi modus si de charitate pergā longius cum ipsa non habeat modum.

CAPVT XVIII.

Prudentia Fabri.

PRodeat illa, quæ ceterarum & augustinæ virtutum! singularis Prudentia,

seu in suæ moderatione vitæ, seu in aliorum informandis moribus, animisque tractandis. Atque in suis quidem Faber actionibus, quatuor illa sibi arctè tenēda, & ob-

*Quatuor
in actionibus suis
spectabat.*

seruanda constituit. Primùm vt vnāquamque rem gerendam prudenter inspiceret, an ea esset eiusmodi, vt sua spontè referretur ad Deum: & cū suo esset animo salutaris, tū vtilis alienis. Deinde qua mente, quove animo ea fieret, vt ab

*Serm. 40.
in Cant.*

vtraque gena, quemadmodum Bernardus ait, commendaretur eius animæ facies, eique iure dici posset à sponso, Quam pulchræ sunt genæ tuæ? Tum quo ductus spiritu vnāquamque rem gereret, ne quòd amanter, & filiorum more gerendū esset, id ab eo seruiliter gereretur. Deniq; perpenderet ipse secum quanta sit facilitas Dei, quanta clementia in eo accipiendo, quòd damus, admittendisque laboribus, ac contentionibus nostris, cum solus ipse laborem, doloremque consideret. Nec

*Vesper
actiones
ordinabat
diei sequentis.*

minor illa prudentia, quam à R. N. Patre quondam hauserat, vt exacto die quotidie, priusquam iret ad quietem ea sigillatim componeret, & ordinaret, quæ sibi essent gerenda postridie: credo ad obtinendam animi tranquillitatem, vt supra signi-

ficatum

,, maximè dissentire videbantur , quantum
 ,, ad ea quæ fidei sunt , videntes conuersa-
 ,, tionem nostram, & animos, hi inquam, be-
 ,, neuoli erant omninò; ita vt cum dolore re-
 cesserimus quantum ad spiritum , sed
 semper Spiræ futuri sumus. hæc ille. Ad
 hanc morum facilitatem conciliatricem
 animorum , ac voluntatum adiungebat
 Angelorum implorata præsidia , conciliā-
 dis sibi custodibus singulorum , quorum
 consultum animis vellet. In iis ille mul-
 tum ponebat , siue ad præparandas sibi
 multifariam , multisque modis hominum
 voluntates, siue ad debilitandas vires Dæ-
 monū, frænandamque licentiam. Quem-
 admodū autem quod priore etiā libro si-
 gnificauimus inter homines fit, vt ad quē
 aditum captant, per eius coniunctissimos
 irrepere, ac munire sibi viam conentur ;
 Patrem inprimis , Matrem , Magistrum,
 fratres , sorores : ita in concilianda gratia
 eius, cui per exercitationes spiritus, aliter-
 ne ipse prodesse cuperet, adhibebat pre-
 ces ad Patrem cælestem , vt ad Patrem
 illius : & ad sanctissimam Virginem , vt
 ad Matrē: & ad Angelum eius custodem,
 vt ad Magistrū, & quasi pædagogū , & ad
 sanctos Viros sanctasq; feminas quib. ille
 esset

Deinde
 adhibitis
 sanctorū.
 hominū.
 & Ange-
 lorum pæ-
 trocinis.

esset præcipuè carus, vt ad eiusdem fratres ac sorores. Præclarum hoc ambitionis, & commodissimum genus putabat. Ad capiendam verò multitudinem, totosque cœtus, præter aduocata de cælo præsidia, consueuerat sibi primos aditus aperire per proceres, ac Dynastas: quorum *Tua gra-*
 autoritate permoti, reliqui faciliè & ipsi *tin etiam*
 manus darent: vt in Germania Spiræ, atq; *Potesta-*
 Moguntix, aliisque nobilibus in vrbibus: *tum.*
 & in Belgio Louanij, & in Hispania Val-
 lisoleti: & in Lusitania Olysippone, Co-
 nimbricæq;. Quibus locis quantum Fabri
 virtus, & industria profecerit, ipsimet te-
 stes sunt, & superior nostra omnis declarat
 historia. Indagabat vias omnes omnibus
 consulendi, & quocumque ingrediebatur
 omnem pij sermonis occasionem intenta
 mente captabat. Quin intempestiuæ se nō
 nunquam taciturnitatis accusans, cuius *Addibe-*
 vitio plurima saltem bona fieri desinerēt, *bat etiā*
 quæ facta ab hominibus salutem parerent; *assiduum*
 statuit in posterum accuratiùs interiori *studium*
 patere voci, & monentem spiritum ex- *sermoni-*
 audire, nunquam vt verbo parceret; sed *nandi de*
 in omni congressu, atque conuictu, in *Deo.*
 circulis, ac cōuentibus, in Templis, ac fo-
 ris, in domibus, atque viis, in conuiujs, &
 itineribus

itineribus ex Gregorij Magni præcepto
 curaret, quæ singulis diceret, & quemad-
 modum vnumquemque moneret: vt quis-
 quis ei se iungeret, aut quo ille se adiun-
 geret, quasi è salis tactu æternæ vitæ sapo-
 re condiretur. Sanè Maximilianus Capel-
 la Louanienſis, cuius ſuprà facta eſt men-
 tio, cum ab eo in Luſitaniam vna cum alia
 multa ſuæ ciuitatis ſobole, quæ ſe ei ad-
 iunxerat, mitteretur, ſequē Fabro ad ali-
 quod ſpatium comitem præbuiſſet, narra-
 bat, tanto ardore flagrantem illum toto
 illo itinere ſe vidiſſe, cum in omnibus ho-
 ſpitiis, ac diuerſoriis, in viis, in naui, cun-
 ctisq; locis de diuinis rebus ſermocina-
 retur, vt ad ſe audiendū cunctos traheret,
 & in admirationē ſui raperet. De eodem-
 que ad amicum ſcribit ita Caniſius. Illi
 » nihil æque in votis eſt, ac Chriſto coope-
 » rari in ſalutem animarum. Nullum ex il-
 » lius ore verbum, ſiue in vſu, familiarique
 » congreſſione, ſiue dum menſæ accumbit
 » prodire audio, niſi quod Dei honorem, &
 » pietatem ſonet, neque tamē ob facun-
 » diam audientibus grauis, ac moleſtus eſt.
 » Hæc de Fabro Caniſius adoleſcens cum
 » primum virum Dei nouit Moguntia; quæ
 » iam ſenior, dum Procuratoris animarum
 absolutam

absolutam formam describit, affirmavit «
 his verbis. Talis utique Procurator fuisse «
 videtur P. Petrus Faber, qui per varias na- «
 tiones obedientia duce sic est peregrina- «
 tus, ut Christi bonus odor esset in omni «
 loco, & secundum Apostolicam regulam «
 proximo suo in bonum ubique placeret «
 ad ædificationem. Hanc enim illi gratiam «
 contulerat Deus, ut in omni conuersatio- «
 ne, adeoque in conuiuiis, atque diuerso- «
 riis, & aulis Principum bonus ille homo «
 de bono thesauro cordis sui bona profer- «
 ret: & cum de rebus piis more suo differe- «
 ret, profanos etiam auditores sanctè re- «
 crearet, Christi que negotium, sine cuius- «
 quam tædio, & modestia iucundè ageret, «
 ac promoueret. Didicerat videlicet ab ip- «
 so Christo sanctis epulas condire collo- «
 quiis: nec, ut plerique, pōitis ante oculos «
 cibi suauitatibus fallebatur, sed ventrem, «
 ac palato superior statuerat oportere sibi «
 esse conuiuium, ubi lectio sacra non sup- «
 petat, diuini sermonis escam, non blandæ «
 voluptatis illecebram. Bellissimum duce- «
 bat esse, & nostri ordinis proprium relin- «
 quere in omnibus domibus, & hospitibus, «
 quo diuertimus, vestigium aliquod sancti- «
 tatis. Vbi que enim consulendum homini- «
 bus esse,

*Capran-
 de unde
 que occa-
 siones in-
 uandipro-
 ximos.*

bus esse, ubique plantandum, ubique colligendum, cum debitores simus omnibus: & ubique nos spectet Deus, cuius famulos & ministros esse nos voluit. Ideo committendum non esse, ut frustra aliquid ad noritiam nostram, conspectumque perveniat, quia Christus quem sequimur, nihil in se frustra, & inane permisit; non rei cuiusquam aspectum, nū vocis auditionem, non iter ullum, non ingressum, nō statum: eundemque cum copiam diuerteret, non temerè, ac frustra, sed consilio, ac ratione ad hos potiùs, quàm ad illos & oculos, & itinera direxisse: nec frustra, ac sine causa modo maritimū, modo terrestre tenuisse iter, modo foris, modo domi, modo solum & secum ipso: modo inter homines, & cū hominibus voluisse versari. Nihil enim in eius actionibus inane fuisse, nihil superuacuum, nihil redundans: non cessionem, aut incessum, non statū, aut quietem, nihil denique temerè, & sine causa, ut suo nos erudiret, & informaret exemplo, nihil ut in nobis deprehendatur inane, nihil sine causa, nihil inutile. Hoc re Faber, exēploque docuit, ut quocumque pedē inferret, non sine fructu referret, præsertim in itineribus, ac diuersoriis. Qui cum in Hetruriam,

*Nihil à
famulis
Christi
debet frustra
fieri, Christi
ubique
imitantibus.*

*Quosdam
exules
gravis sermone red-
dit meliores.*

riam, ut ex Manaræo nuper accepi per Senarum, Florentiæq; fines haberet iter, hyeme sæuiente, & ingruente nocte, rusticum diuertit ad hospitium, quò & grassatores ex inopinato mox sexdecim, exulésque facinorosi dum nocturnam ad quietem tecti aliquid vagi perquirunt, tumultuosè succedunt. Accúbunt vna omnes, & ut genus hominum solet, dum ventrem farciunt, eructabant sermonibus suis obscœnitatem omnem, cum interim Faber ut pauper, cōtemptusq; Sacerdos tacitus sederet ad focum. Quem ex ea turba conuiuia procax, & ceteris petulantior, animi causa verborum obscœnitate lacescēs, quid tu, inquit, de nostris his colloquiis, ac sermonibus sentis? Cui Faber, ego vero dudū mecum ipse recolo formidabile Dei iudiciū, peccati turpitudinē, proposita impiis exquisita, & peracerba supplicia, denique statum omni miseratione dignum, in quo vos esse magno meo dolore contemplor. Ab hoc exordio verba facere de his ipsis rebus tam ardentem instituit, tamque ad viuum periculi magnitudinem, horrendum Dei Numen, impendentem singulas in horas mortem, gehennæ sempiternos ardores exprimere, & oratione depingere; ut homi

vt homines procacissimi maleficiis affue-
ti, & omni vitiorum dedecore infames
animum extemplò mutarint, nec prius
inde recesserint, quàm apud Virum san-
ctum eo ipso loco magno animi sensu sua
confessi, & detestati peccata nouæ vitæ
inchoarint initiū. Ita omnes incensi Deo,
ab igne Fabri, & è latronibus in Angelos
versi longè alij atque accesserant, ab eo
hospitio recesserunt. Tulit & piæ colloca-
tionis fructum cùm per Galliam in Hispa-
niam Hortisij comes, vt suprà demon-
strauimus, mitteretur. Quo tempore com-
prehensus à Gallis vna cum Comitibus,
& coniectus in carcerem, ipsum Arcis cu-
stodem ad reconciliandum, placandumq;
sibi Deum, & confitenda sibimet peccata
conuertit.

C A P V T X I X.

*Fabri prudentia in iuuandis proximis concio-
ne, & exercitiis spiritualibus.*

Dicebat & interdum ad populum:
sed in congressu, colloquioque fa-
miliari vis maior: in hoc ille ponebat om-
nia, in hoc hærebat, & habitabat: in hoc
præcipua pollebat gratia. Obseruabat in
prædica

prædicatione verbi Dei præstantissimum, & maximè tenendum oratori Christiano præceptum, vt is inter dicendum daret operam, vt idem esset spiritus in partu, qui fuerat in conceptu: hoc est, vt eodem animi sensu, eodemque affectu dicendo, agendoque pareret illa, quæ diceret, quo commentando, cogitandoque conceperat. Sæpè enim fieri, vt læto iucundoque animo pronuntiemus ea, quæ tristi, ac dolenti concepimus. Ex quo etiam illud efficitur, vt ea quæ dicimus minus interdum audientibus prosint, quia non eodem animi sensu eodemque spiritu, quo cogitata sunt, efferruntur. Quocirca audiendum esse Doctorem optimum sanctum spiritum: & eius imitandam in nos docendo rationem; vt, quemadmodum ille antè dicendi tempus nos intus docet, ad eundem ipsi modum, cum ad dicendum accessimus, hoc est eodẽ animi compuncti dolore, ijsdem gemitibus, eos, qui nos audierint, doceamus, si eorum animis, ac saluti, verè prospectum, ac consultum volumus. Hanc aiebat illorũ verborum sibi videri sententiã, Venit Iesus in spiritu in Templũ: propterea quod Spiritus Dei, qui ad agendum nos impellit, nostro non finit sensu duci: nec sequi, &

*Præceptũ
prædicantibus Dei
verbum.*

audire nos ipsos. Quod præceptum hominibus conuenit Fabri similibus, qui recto se ad dicendum studio comparant: tantoq; interdum sensu, vt defatigati, effusoq; imperu, postremo in actione languescant. Nam qui ita dictionem adornant, vt futilles sententiolas, ac verborum inanes flosculos consecantur; iis nullo negotio, sed malo ipsorum euenit, vt quo concepérunt spiritu pariant: leuitatisque fundant spiritum, qui præpararunt spiritum leuitatis. Quos autem Faber siue publicis, siue priuatis sermonibus incitasset, talesq; sensisset, non modo volúntatis ardore, sed magis etiam intelligentiæ præstantia, vnde certior operæ fructus, & minimè dubia speraretur utilitas, hos ad vsitata Societatis exercitia blandè, ac prudenter alliciebat. Idcirco sapientissimum, & aptissimū quæque, cuius deinde perspecta progressio, & huius præsidij tueretur authoritatem, & ad eius vsum ceteros incitaret, his telis inuadebat: & ea extemplò de his exercitationibus fama surgebat, vt eas nec inuitati cōplures expeterent & sibi vltro deposcerēt.

„ Vnde Canisio oblata occasio, quæ supra
 „ protulimus ad amicum scribendi authori-
 „ tatis tantum habet, vt ei se spiritualiter in-
 forman

*De exer-
 citiorum
 spiritalium vfu
 Canisij
 sententia.*

lib. I. c. 13

formandos, multi Religiosi, multi Episco-
 pi, Doctores multi tradiderint. Et mox
 de se. Quod ad me attinet dici non potest,
 quemadmodum exercitationibus illis spi-
 ritualibus animum meum, ac sensus im-
 mutari, mentem nouis cœlestis gratiæ ra-
 diis collustrari, & nouo quodam vigore
 me affici senserim: sic vt etiam in corpus
 redundâte diuinæ beneficentiæ copia, to-
 tus corroborari, atq; in alium prorsus ho-
 minē transformari viderer. Erat Vallisole-
 ti vir honoratus, ac diues, qui Fabri fama,
 & opinione permotus supplex ad eum
 venit, vt precandi sibi viam, & certos lo-
 cos ad commentandum traderet. Cui Fa-
 ber, priusquam illum ad vsitatas exerci-
 tationes admitteret, satis habuit contem-
 plationis loco quatuor hæc contrariis con-
 traria relata ex sua & Christi collatione
 præscribere. Christus inops, & ego diues:
 Christus famelicus, & ego satur, ac be-
 nè pastus: Christus nudus, & ego benè, ac
 decore vestitus: Christus fessus, ac defa-
 tigatus; ego laboris, & defatigationis
 expers. Quæ cum ille quatuor accepis-
 set, ab eo digressus, velut ante pedes posi-
 ta, & sæpè decantata contempsit. Expecta-
 bat videlicet aliquid reconditum magis.

*Insignis
 conuersio
 viri
 honorati
 ex sim-
 plici ac
 breui cõ-
 mentatio-
 ne à Fa-
 bro propo-
 sita.*

pec eum forsitā Fabrum, quem apud animum suum sibi iam formarat, inuenit. Verū diebus aliquot interiectis, cum esset à propinquis ad cōuiuium inuitatus, inter lances, & pocula occurrerunt animò contraria illa relata, & in corū sensum, mentemq; penitus intrauit, tam aperta earum rerum intelligentia, tãq; illustri noticia, vt præ suavi commiseratione Christi, cuius forsitā famen cum variis illis iucundisq; dapibus conferebat, conuiuiis inspectantibus erumperet fletus: tātus autem lacrymarum impetus fuit, vt ex epulis in conclauē discedere; & singultibus, ac ploratibus cedere sit coactus: vt satiare se pane lacrymarum, & vino compunctionis se potaret: longè vtique iucūdioribus, quam quæ gustauerat in humano illo, vanoque conuiuiō. Tum demū sensit, non fuisse ridenda, quæ suggererat seruus Dei, quæ tantos motus, ac ploratus cierent. Ea est enim diuini verbi vis in ore Sanctorum, vt quamuis trita, & antè oculos posita videantur effari, relinquant tamen in animis infixos aculeos, & instar generosi seminis, quamuis pusilli, & perexigui suo tempore vim suam prōdant. Redit igitur confestim ad Fabrū, & repentinos suos inter epulas motus,

motus, lacrymasque commemorat. Sensus Faber paratum iam pectus ad accipiendos maiores satus, & ab humanarum rerū strepitu, curarūque tumultu vocat hominem ad vsitatum cōtemplationis secessum. Hic ille nouis lacrymis se ipsum luget, & vitam deplorat antea actam, hic accurata, & humilī cōfessione repetitis à prima pueritia peccatis animam lauat, & vitæ alterius orditur initia. Denique duce Fabro, atque Magistro, multum postea processit ad virtutis aditum, vt principiis reliqua consentirent.

Nec mirum tantos ab eo fructus ex Ignatij meditationibus Fabro præceptore perceptos, cum in eis ritè, atque vtiliter suggerendis Fabro ipsi primas B. Pater ex iis, quos in Societate tum nosset, Ludouico Consaluo teste, deferret.

B. Ignatius primas Fabro in tradendis exercitiis tribuebat

CAPVT. XX.

Discretio Spirituum in Fabro, & peritiacurandorum animorum.

Porro in tractandis animis, eorumq; non modò cognoscendis, verū etiam curandis, sanandisque morbis, eximiam quandam suo vsu prudentiam comparauit. Etenim prætendit numquam se acerbiorē ægritudine animive morbo fuisse

*Nulla Faber ani-
mi morbo
tentatus
est, quia
eius pro-
pria cu-
rationem
inuenit*

tentatum, quin eodem tempore veram, & propriam eius curandi rationem, suppeditante Deo vim petendi, quærendi, atque pulsandi repererit. In diiudicandis autem animi motibus, siue de rebus suis, siue de alienis, & in pernoscendis spiritibus, artibusque satanæ, numquam se quantum, iudicare potuerit, aberrasse: Nec diuina vnamquam voluntate permissum, ut falleretur, præferentibus Deo, & Angelis, quos crebris precibus inuocabat, opportunissimū, & gratissimum menti lumen. Ergo ex usu suo laborantibus ceterorum animis facilè medebatur: & habebat prompta cuique morbo remedia. Nemo enim melius alterum curat, quàm qui se ipsum curare didicerit: nemo rectius docet, quàm qui bene se ipse docuerit. Nouerat uti naturis hominum & ingeniis: & ex pericilitatis multorum motibus, atq; naturis, artem tenebat agendi cum vno quoque propriam. Nam & cum iis, qui toti hærent in corpore dediti vitiis, & cooperti flagitiis; & cum iis, qui sedis Apostolicæ autoritate contempta praua dogmata tuerentur; & cum iis, qui cum emerisissent ad frugem, studerent benefactis, & vitam cum virtute iam colerent, & cum iis denique qui ad

amorem

amorem Christi totis animis, curisque
 conuersis. Euangelicæ perfectionis cul-
 men expeterent: cum his, inquam, generi-
 bus omnibus pro cuiusque moribus, ac
 conditione propriè, ac sigillatim Faber
 agebat. Ac vitiosis quidem & facinorosis
 ad sua deploranda, & aperienda peccata
 comiter adductis multas, & varias in ipso
 Pœnitentiæ Sacramento, ne redirent ad
 ingenium, curationes admouebat. Norat
 quippe quantum in eo animorum præsidio
 si ritè, & accuratè tractetur, efficacitatis,
 ac viriû insit. Norat hanc vnâ omnium,
 & præstantissimam esse Medicinam ad
 perdenda, & euellenda vitia radicitus. Et
 extant eius de ea ritè admouenda Corne-
 lio Vishauæo tradita præcepta saluberri-
 ma: &, si tempora illa non tam limatæ
 sanctitatis spectes, haud in vulgari sita
 prudentia: ceterum limatioribus his-
 ce temporibus, cum alij alia ea de re
 non minus piè, quàm doctè, pruden-
 terque conscripserint, vulgaria forsitan,
 & iam vsu contrita. Ex quibus tamen
 paucula delibare non pigebit, quæ
 vsum eius ostendant & gratiora fiant
 tanti autoritate Viri, atque iudicio. Fue-
 rit ex vsu inquit, confirmare pœnitentes,

*Vitiosorum
 curando-
 rum ratio*

*Tradita
 Cornelio
 Vishau-
 æo præ-
 cepta an-
 timones
 a vitiis
 abstrahē-
 do.*

vt quæ maximè eorum onerant conscientiam, ea primùm expromant: vtque explicatum quodque erit opportunis interrogationibus te iuante ad necessarias conditiones aperiendas, ad aliud item è grauioribus, tum ad aliud, gradus fiet. Vbi autem quæ succurrebant, omnia confitens aperuerit, tum licebit Præceptorum, aut quo alio malueris ordine, ne quid prætereatur, cetera percunctari. Providebis tamen, ne te interrogante, quisquam vitia, quæ ignorat, ediscat. Statim vt crimen audieris, ex quo satis faciendum cuipiam sit, vt in re, fama ve reponēda, antequam vltra progrediaris, ne surrepat obliuio, satisfactionis statue & iniunge modum. Apprimè necessarium est interrogari homines de vitæ suæ, studiorumque consilio, ac fine: quorsum viuant, quorsum literas, negotia, aulas sectētur, quorsum faciant rem, & similia, ne scilicet in rei totius summa erretur. Traducendus quisque est ad virtutes vitis quibus irretitur, contrarias: beneque animatus suppeditatis auxiliis dimittendus. Quod si id recta via effici nequeat velut in amorib. fœdis, & grauib. inimicitis, auerte inde, & auoca hominis cogitationem, loquere de morte de beneficiis

ficiis Dei, mone ut gratias agat, Deumque collaudet, quod ei illa, atque illa dona tribuerit. Vbi enim per hæc ad timorem Dei, vel amorem euexeris, per se se excident, quæ quasi magna acte tenebat. In remediis prima sunt frequens Eucharistia, atque confessio apud vnum, eundemque Sacerdotem. Summo studio curabis, ut ad maiorem virtutem, qui emersere è cæno lætaliū criminum per assidua incrementa ducas. Quæ bona quidam faciunt, velut orationes, eleemosinas instituēdi sunt, ut faciant benè. Docebis itaque orare triplici illa via, per Christi Domini mysteria, & capita Christianæ doctrinæ, & litanias: in hisque tum gratias agere, tum veniam petere, tum necessaria dona poscere sibi aliisque viuis, ac mortuis. Interim tamen exiguum ne putes pretium operæ, quem nequeas altiùs attollere, intra præceptorum diuinorum cancellos cohibere. super omnia caue ne tædium capiat te tam sancto in opere, in quo Christum repræsentas peccatū mundi tollentem. Supercilium quoque detestare pharisaicum, qui mansueti Christi locū tenes. Erit quidem interdum agēdum duriter, sed videndum est, ut exitus dulcis sit. Ac fermè nisi forte

234 PETRI FABRI VITÆ
cum obstinato, qui nequaquam absoluen-
dus sit, agas: nemo ita dimittendus, quin li-
benter sit rediturus.

C A P V T X X I.

Hæreticorum sanandorum ratio.

E Am sanandis Hæreticorum men-
tibus, & obstinatis mitigandis inge-
niis habebat suas itē reconditas, artes quas
cum vsus esset, vtiliter, & fructuosè pro-
ferret. In primis vrebatur dolore, voluens
animo calamitatem, ac pestem animarum
immanem, quæ ex errorum tartareis his-
ce venenis latissimè grassabatur. Reputa-
bat quæ inferrentur damna animis sese
purgantibus, quorum suffragia impugna-
rentur: quot, quantaque sacrilegia susci-
perentur sacrarum contemptu rerum,
contra quas bella impia gerebantur: quan-
tam per contumeliam Ecclesiæ Antisti-
tum protereretur autoritas: quam ferax
illud odiosum, rixarum, maledictorum
inter populos inter ciues, inter domesti-
cos seminarium esset: quam ingens porta
licentiæ imprudentiæque agendi, & di-
cendi, quicquid libido suggereret, pande-
retur. Quæ & alia assiduè secum reputās,
opis ferendæ ardens studio, incitabatur
ad

ad labores, confirmabatur ad constantiam
 exacuebatur ad industriam. Incidi ego in
 eius præcepta quædam de agendi ratione
 cum hoc hominum genere, quæ rogatu
 Lainij occupata Faber opera, & cursim
 edidit: quibus tamen nihil in eam senten-
 tiam videtur scribi potuisse prudentius.
 Ea continentur epistola quadam ad Lai-
 nium ipsum, cuius exemplar ex hispano,
 quàm fidelissimè redditū, huc adscribam.

Gratia & pax Redemptoris nostri sit
 semper in cordibus nostris.

Quod a me sæpius per literas postula-
 sti, ut vias aliquas iis traderem, qui velint
 inter Hæreticos alienæ prodesse saluti,
 nec suæ tamen obesse, iustis ego de causis
 necdum respondi: tum quia nondum sa-
 tis ad cogitandum spatij datum est, tum
 quia à rebus domesticis nulla quies: acce-
 dit etiam, quod ex imbecillitate præterita
 minus adhuc est firma manus, ut ea ad
 scribendum commodè uti queam: &
 quod caput est, nihil in mentem venit,
 quod ad rem faciat. Scribam igitur ea
 duntaxat, quæ succurrunt extempore.
 Ac primum quidem iis, qui prodesse
 velint huius ætatis hæreticis, videndum
 est, ut magna aduersus eos charitate
 præstent,

*Epistola
 Fabri ad
 Lainium
 de modo
 agendi cū
 Hæreticis*

*Cœcilian-
de volū-
tates.*

præstent, eosque verè diligant, pulsus ex animo cogitationibus illis, quæ quoquo modo illorum apud nos existimationem imminuant. Proximum est, ut eorum nobis adiungamus animos, voluntatesque captemus, sic ut ij vicissim nos ament, & de nobis optimè sentiant: id autem facile consequemur, si eos comiter alloquamur, & in familiari sermone de iis rebus duntaxat agamus, de quibus inter utrosque conveniat, omni altercatione sublata, ubi pars videlicet altera alteram videatur abjicere, vel deprimere. Agendum quippe iis de rebus est prius, quæ voluntates conglutinent, atque coniungant, quam de iis, ubi sententiarum inter se pugnantium dissimilitudo nascatur. Quoniam autem hæc Lutheranorum secta filiorum est subtractionis in perditionem, & prius in eis rectè agendi pietas, quam recta fides extinguitur, faciendus est gradus ab iis, quæ pertinent ad rectè sentiendum secundum affectum ad ea, quæ faciunt ad rectè credendum: secus utique ac olim in Ecclesiæ nascentis exordio, cum primum homines conuertebantur ad fidem. Quo sanè tempore fide primum, quæ est ex auditu, mentes erant imbuendæ mortalium, & ab erroribus

*Incipien-
da com-
versio hæ-
reticorū à
correctio-
ne morū.*

roribus reuocandæ, deinde sensim deducendæ ad rectè sentiendum de moribus, operibusque susceptæ fidei consentaneis. Si quem igitur suscipiamus curādum, qui non modo prauitatis erroribus, verum etiam perditis moribus sit imbutus, omni insinuatione vtendum erit, vt eum auocemus à vitiis, priusquam verbum vllum de prauis eius opinionibus faciamus. Ac mihi quidem vsu venit aliquando, vt ad me Sacerdos accederet rogans, atque obsecrans, vt suas opiniones de Sacerdotum cōiugio sanè falsas, si qua esset, ratione conuellerem. Ego verò cū familiariter in eius me sermonem insinuassem, dedissemque; ille mihi se totum aperuit. Deprehendit cum vitam agere in morte peccati multos iam annos meretriciis amoribus irritum: perfecit tamen disputationis pugnam remota, vt vita priore damnata ad frugem sua voluntate rediret. Is simul à peccando discessit, Deoque adiuuante, muliercula tandem caruit, continuò sua sponte nulla illata Catholicæ doctrinæ mentione, con-
ciderunt errores omnes, vt qui ex inquina-
tæ illius vitæ sordibus & ortum habue-
rant, & progressus. Quoniam autem in
ceteris Lutheranorum erroribus is est fer-
mè com

*It à bo-
ni operi-
bus pro-
gredien-
dum ad
fidem.*

mè cōmunis, vthumanas actiones, ac facta
suis meritis spolient, contemptisque rectè
factis omnia in fide reponant; id circo fa-
ciendum nobis est, vt in eorum congres-
sibus, atque Colloquiis ab operibus, ac re-
ctè factis progrediamur ad fidem, iis per-
petuo sermonibus inferendis, quibus eo-
rum ad amorem ac studium excitentur.
Vt, cum negat hæreticus Ecclesiæ licere
proposita capitalis peccati pœna quēquam
alligare psalmodiæ, vel liturgiæ; tum isti
adhibenda est cohortatio peracris, qua cū
ad orationis, ac Missæ, tum ad alia huius-
modi incitetur officia: quoniam iste ab au-
diendi ritè sacri, psallendive pietate cer-
tis, statutisque temporibus priùs excidit,
quam à fide. Obseruādum est autem sanè
diligenrer id, in quo Lutheranorum Du-
ces Ministrique niti solent, cum aduer-
sus Ecclesiæ præcepta sanctionesque san-
ctorum Patrum suos tuentur errores: id
autem est nimia imbecillitas virium ad
obtemperandum, ac tolerandum aliquid
propter Deum: ita vt eis Ecclesiæ leges,
atque præcepta supra vires, minimèque fe-
renda videantur. Quocirca ad istos eri-
gendos, & animādos plena spiritu cohör-
tatione opus est, vt in spem redeant, & cō-
fidere

fidere incipiant, fore ut & ipsi queant non modo quicquid imperatur, verum etiam longè maiora, Deo adiuuante, præstare. Atque hic ego sic existimo, si qui efficacitate doctrinæ, aut ardore spiritus persuadere Luthero posset, ut excussis ex animo prauis suis opinionibus, & recepto religionis ornatu se se alacri quadam parendi voluntate ad ea, quæ imperantur explenda, & facienda conuerteret, fore ut eo ipso nulla adhibita cōcertatione hereticus esse desineret. Quanquam istuc quidem maiorem quandam vim spiritus, copiamque desiderat: & multo igne diuino opus esset, ut ad hanc ille submissionem animi, ac tolerantiam, consimilesque virtutes, quas tanta hominis mutatio postulat, perueniret. Quod quoniam sine præcipua quadam Dei ope, perditis in hominibus, & iam prorsus euersis fieri nullo pacto potest, idcirco perexigua spes est ac penè nulla reducendi id hæreticorum genus ad sanam mentem. Quisquis autem nullis aliis sermonibus, atque colloquiis nisi de instituenda rectè vita de virtutum pulchritudine, de orationis studio, de supremo vitæ die, de æternitate gehennæ, deque aliis huiusmodi rebus,

*Magis
proficias
cum hæ-
reticis
acri ser-
mone de
rebus mo-
ralibus,
quàm sub-
tilis dispu-
tatione.*

quæ

quæ vel ad emendandam ethnicorum vitam pertinent, cum hæreticis cōgredere-
tur, ne ille multo magis eorum animis
ac saluti consuleret, quàm si eos authori-
tatum vi, & rationum copia conaretur
obruere. Denique summatim vt dicam,
id hominum genus cohortationibus, &
opportunitis monitis eget ad componēdos
mores suos, & ad suscipiendum metum
pariter, & amorem Dei, amoremque be-
nefactorum, vt hac veluti medicina suis
illi imbecillitatibus medeantur: fastidioq;
rerum diuinarum, & euagationibus men-
tis innumeris, quibus inter cætera mala,
morboſque laborant: quæ non continuò
mentis apicem, intelligentiamque, sed
prius pedes, manusque cum animi, tum
corporis petūt. Iesus Christus redemptor
vniuerſorum diuino ſuo ſpiritu eorum fe-
riat, leniatque præcordia, qui videt verbū
ſuum in chartis ſcriptam nequaquam eſſe
ad permouendas hominum mentes ſatis.
Non dilatabo orationem meam. Tantum
rogabo, animum vt ſpectes meum obſe-
quendi cupidum optimo tuæ mētis ſtu-
dio, quo adductus hoc me rogasti. Cum
plus otij nactus ero, plura forſitan in hanc
ſententiam. Quamquam haud ſcio, an
huc

huc etiam reuocari possint omnia.

His prudentiæ præsiidiis & si Germaniam Faber pro derelicta, ac propè deposita iam habebat, eam tamen vt curaret, recrearetque plurimùm laborabat:& sanè per eum vel maximè stetit, vt suprà demonstrauimus, quo minus religio iam Coloniz nutans collaberetur. Eodemque impulsore, & auctore Viri principes excitantur ad Spem totius restituendæ Germaniæ:quàm cum in Lusitaniam migraturus Ignatij iussu relinqueret, quanto cum illius incommodo, damnoque reliquerit grauiissimis ad eundem Ignatium literis testatus est, Iaius. Coniiciebat acutissimè morborum naturas ad eam curandam, iuuandamque Nationem:& hæreticorum tenebat artes, atque fallacias, aperiebat fraudes, redarguebat insidias. Obseruabat eos, qui ab Ecclesia desciscunt, consueuisse primum in iis officiis, muneribusque torpere, quæ sunt secundum gratias Dei, & differentes eius donationes, ac proinde paruipendere, in minimisque ducere quicquid non suo ipsi iudicio, ductuque repererint. Ita fieri vt suæ fidei, suæque spæ rationes, causasque requirant, omnia in dubium, incertumq; reuocâtes, istoque mo-

Quibus gradibus in Hæresim homines ruant.

Q

do effundant quicquid in eis à Spiritu sancto infusum est muneris; atque doni, & Veram fidem, quæ fide Catholica, & sanctorum Patrum auctoritate nitebatur, abijciant. Quibus Dei donis effusis, tum demum suum quemque dogma procudere, & ex suo sensu, iudicioque sibi fidem fingere: cōquirere enim per seipsos rationes, atque argumenta complura: eaque item per se discutere, atque expendere: scrutari curiosè locos diuinorum codicum, & eorum enudare sententias, vt propriam, priuatamque fidem, hoc est omnem errorum prauitatem, faciemque colligant. Eodem modo vbi quempiam ad sua dogmata, opinionesque pellicrent, ante omnia dare operam, vt eum diuino fidei lumine, ac donis cælestibus spolient. Quippe ab eorum tamquam principiuin, & fundamētum hoc primū astutē poscere, vt omnem animi affectum, perturbationemque (sic enim impij interpretantur Catholicæ fidei constantiam) tantisper exuar, & se quadam in æquitate constituat. Quid est autem affectum animi ad eorum normam, regulamque deponere nisi fidem Catholicam ponere, atque abiicere? simplicitatem exuere, deferere humilitatem deditę, capriuaq; iam

*Fallacia,
quibus
Hæretici
simplices
in fran-
dem in-
ducunt.*

iam mentis in obsequiū sanctæ fidei? Qua ex captiuitate simul ac isti quēpiā abduxerint, tum ab eo insuper petunt, vt ex sacris literis oraculisque, & inuētis (quamuis hebes, & imperitus sit) ab se se rationibus, fidē quærat, nullo adhibito iudice præter se. Vbi verò in eum iam locū quispiam venit, vt veram Catholicamque fidem perdere, vel perdidisse se sentiat, tum suadent etiam atque etiam (ad maiorem scilicet dei, quē tentāt, iniuriā, & suas fraudes speciosius obtegēdas) fidem à Deo poscat, & vim rectē iudicādi de diuinis oraculis, expendendiq; sapienter pondera, ac momenta rationum: cum fides sit munus Dei, nec omnibus impertiatur. Atq; in hunc modū miseri isti falluntur, & fallunt. Errantes vt *1. Tim. 3.* Paulus ait, & in errorem mittētes. Quamquam autem in pertractādis hæreticorum mētibus lenissimus Faber erat, & tanta in eos charitate quātam supra meminimus, tenebatur; tamen, vt olim B. Antonius, & eos & eorū omnia sic abhorrenda piis, Catholicisq; censebat, vt ne tum quidem audiendos esse diceret, cū recta præciperent: negaretq; diuinæ satis Maiestati gratū, vt eorū ad nutū, voluntatemq; vel institueretur aliquid in Ecclesia boni, vel meliorē

ad formam reuocaretur. Vt enim multa vera interdum dæmones, non tamen veritatis ex spiritu confitentur, sic illos, & si multa interdum bona & salutaria præcipiant: ea tamen, quoniam non bono præcipiuntur spiritu, minimè grata, & accepta esse Deo. Hæc erat Fabro agendi ratio cum hæreticis, atq; hæc ad eos noscendos atque sanandos præcepta tradebat.

CAPVT XXII.

*Proveha-
bat ido-
neos ad
perfectio-
nem.*

Agendi ratio cum iis, qui emerfissent è vitiis.

l. i. c. 15

QVI verò timorem Domini iam edo-
cti, pietatis studiis, & rectè factis in-
fiterent, ij non modò, vt in susceptis vitæ
rationibus permanerent, verùm etiam vt
& ipsi meliores euaderent, & aliis essent
ad Salutem Duces elaborabat. Hos præ-
parabat ad maiora, hos ad Euangelicam
perfectiõnem excolebat. Cuius vis tanta
erat, vt interdum ad Dei famulatum vel
cunctantes, ac tergiuersantes, quemadmo-
dum in Maximiliano Capella supra de-
monstratum est, verbo duntaxat impelle-
ret: aliique ad eum in Societate sequendũ,
vt Ioannes Nunnius, nocturnis incitati
sint visis. Quo autem facilius, qui semel
cœperant è virtute vitam fingere, ad per-
catus

l. i. c. 18.

fectionem vocaret officij, sodalitates, ac cætus excitabat, quos suis muniebat legibus ad diuturnitatem pariter, & disciplinam: vt suprà de sodalitate illa Parmensi narrauimus. Quæ verò necessaria cuique putaret ad vitam rectè instituendam, quinque complectebatur hisce capitibus. Antè omnia recogitandos in amaritudine animæ cunctos exactæ ætatis annos, expiandosque generali confessione apud peritum, prudentemque Sacerdotem. Quod quo melius fiet, eò plus conducet ad nouæ vitæ rationem, vt vinum nouum mittatur in vtres novos. Deinde singulis diebus vespèri, ante quietem saltem dimidiatam horam conscientiæ recognoscendæ tribuendam vbi non modo diei commissa, ac prætermissa inquiras, teque coram Deo tuo reprehendas: & emendationem in diē insequentem proponas, sed etiam desiderium excites ad progressum in calle iustitiæ, nouas assumendo, vel interiores pietatis, vel exteriores exercitationes: aut, si tam multæ susceptæ sint, vt multiplicari minimè oporteat, in vfitatis obeundis instaurando spiritum, & augendo. Sub hac componi negotia, ac digereri poterunt, quæ potestridiè siue diuina, siue humana sis tracta-

*Cōdebat
sodalitates.*

*Post confessionem
generalem
docebat
examen
conscientiæ.*

*Et usum
frequentem
sacramentorum.*

turus. Tertio loco statuendum dicebat
 tempus , quo sacrosanctum Altaris sacra-
 mentū repeteretur : quod ipse octauo fer-
 mē quoq; die faciēdum putabat. Simulq;
 habenda in libello discripta tum cōmunia
 Dei , atq; Ecclesiæ præcepta : tum quæ ad
 quemq; pro sui officij ratione pertineāt:
 singulisq; diebus ea omnia perlegenda. Ad
 hæc quotidie certa aliqua pietatis obeun-
 da munera , siue ad corpus, siue ad animū
 spectantia: suumq; impendendum oratio-
 ni spatium , quæ per Christi mysteria , &
 litaniarum seriem fiat. Extremum caput
 erat inæstimabilis momenti. Figenda ani-
 mo, & habenda ante oculos, & quasi sem-
 per ad manum decreta quædam philoso-
 phiæ Euangelicæ , ex quibus consilia , &
 actiones cunctæ regantur , vt enitendum
 cuique ad sui victoriam, conseruandā no-
 uissimorū memoriā : tollendam quotidie
 crucē: esuriendam, sitiendamq; iustitiam,
 id est , excitandam virtutis auiditatem.
 Gaudendum cū varix in nos tentatio-
 nes inciderint. Retro numquam respicien-
 dum, & alia modi eiusdem. Inituris autem
 cætum aliquem , Societatemq; præcipie-
 bat, vt primum illum initiorum spiritum,
 bonamque opinionem , quàm de singulis
 Sodalibus

*Habenda
 in prom-
 ptu decre-
 ta, & axi-
 omata
 Euan-
 gelica.*

*Præcepta
 inuentib;
 Sodalita-
 tem quā-
 piam.*

Sodalibus animo imbibissent, omni ope, studioque retinerent. Quod si quando ita accideret, ut vel hanc, vel illum amitterent, nunquam conquiescerent, quoad ea recuperarent: persuasumque penitus haberent, vitio suo fieri, quominus bene sentire de vnoquoque pergerent: Eosdem enim Sodales esse, & fortasse meliores, quos in eo cœtu reperissent initio; se autem potius cōmutatos, & deteriores effectos. Eademque ratione si quem forte nœuum, culpamque grauiorem in eorum quopiam animaduertent, non idcirco voluntatem illam, quam erga eum habebant, abiicerent: nec in animum amari aliquid, vel peturbationis admitterēt, quod fraternæ charitati, & tranquillitati mentis officeret. Cauentque ne quem non modo lingua, sed ne mente quidem temere iudicarent, memores illius Christi vocis, Homo quis me constituit iudicem inter vos? se seque identidem sic admonerent. Quid tu vitam iudicas alienam, cum Præpositorum istuc sit, non tuum? Tuum autem non nisi tuorum esse iudicem delictorum: quibus iudicandis ne tu satis habebis negotij, si nihil tibi indulgere, nihil

volueris assentari: Senecęque vocem illam propositam semper habueris, Aliis parce tibi nunquam.

CAPVT XXIII.

Cum imperfectiorib. qua agēdi ratione vteretur

Restat iam illud quartum, qua significatione prudentiæ se gereret aduersus eos, qui religiosæ vitæ meditari-
tur exordium. Atque vt de Societate propriè loquar, quàm peregrè versanti com-
mendarat Ignatius; quotquot in eam co-
optabat, & multo ad scribebat, delectu, &
inter initia quam primum, tum videlicet,
cum calebant, ad susceptæ vitæ rationes
instituebat. Ignatium in Fabio aspiceres,
cum tyrones instituendi, tentandique ar-
tes animaduertes. Omnia autem tenta-
tionum genera ad effingendam in iis præ-
stantis cuiusdam obedientiæ formam re-
ferebantur. Norat enim & iam persuasum
penitus habebat, frustra omnem laborem
suscipi, nec ex Societatis spiritu fingi mo-
res, nisi in obedientia diu, multumque
elaboratum esset. Huc igitur pedestrium
itinerum, huc longæ peregrinationis in-
commoda, vt in Ioanne Aragonio, & Al-
uaro Alfonso supra demonstrauius, huc

*In formã
dis Tyro-
nibus præ-
cipuè ad
obediētiã
perficien-
dam spe-
ctabat.*

Nosoco

Nosocomiorum Nauseæ, pedoresque, huc intempestiua & inopinata reprehensio reuocabantur: vt, quo duriora nouissimus quisque perpeti consuesceret, eo firmiora religiosæ obedientiæ fundamenta statueret. Louanij quidē Cornelij Vishauæi qui illustrior, totaque vrbe nobilior pietas virtusque iam erat, cō illam Faber pluribus tentandam experimentis & priuatis putauit, & publicis. Cū in ipsiusmet Cornelij diuersaretur ædibus, exercebat eum per Stradam lōgè ætate posteriorem, nec dum sacris initiatum, & adiungebat concionaturo pedissequum Sacerdotem, vt clepsydra in manus sumpta de suggesti gradibus coram populo dicendi spatia metiretur. Sæpe etiam hominem increpabat iure, iniuria: Sæpe domesticorum in auribus, oculisque, quo maiore illum rubore perfunderet, accusabat. Quibus in tentationibus quanto erat ille sedatior, tanto hic in periclitando constantior. Diuerterant apud Cornelium Negotiatores honesti Fabri causa; quos cum Cornelius conuiuio exciperet, & vna omnes accumberent, vnus ipse non accumbebat: quod demiratus ex hospitibus quidam, percunctari cum ceteris cœpit, cur non accumberet herus. Cui

*Corneliū
Vishauū
quā se-
uerè exer-
uerit.*

Faber, sinamus inquit, mensæ ministret, hospes enim noster est. Alias etiam ad explorandam in omnem partem æquitatem animi eius, atque constantiam, mutabat ea, quæ deprimebant, cum iis quæ tollebant animos, & augebant, & probra vertebat in laudes, dedecora in reuerentiam. Interdum verò iubebat eum aliquid exscribere; quod cum ille, vt poterat, exscripsisset, Faber eo conscisso, tanquam male, vitioseque descripto, iubebat eadem iterum, sæpiusque describi: & quo plures haberet ansas ad reprehendendum, modo literarum apices inuenustos, modo crebras lituras, quæ scripturæ speciem obtererent, vitio dabat; nunc obliquos linearum ductus, nunc asperfas papyro maculas, & atramenti labes vituperabat. Obseruans interim velut ex insidiis, non quod impotentis animi verbum ex ore excideret: nūquid ab eo fieret turbulenter, & iracundè. Consueuerat secundum cænam ei præscribere, quæ postridiè ab eo geri vellet: & ad periclitandam accuratiùs obedientiam, plurima ei in eum diem, quæ certo ordine, & ratione digereret, imperabat. Iubebat verbi causa, iter aliquod ab eo suscipi, & simul viarum numerum & ordinem

nem perturbatissimum describebat, quem in eo itinere conficiendo seruaret : mandabatque negotium aliquod, & quibus simul id verbis gereret, peruersis scilicet, ac præposteris, imperabat. Exaëto die rationem mandatorum, & præscripti simul ordinis reposcebat : utrùm in conficiendis negotiis viciniora prius loca, quam remotiora suo arbitratu , an prius se in hæc, quam in illa præscripto ex ordine contulisset. Similique ratione , utrùm hæc & illa verba , quemadmodum à se acceperat, eodem ordine reddidisset, an commutato ordine suum ad arbitrium exposuisset. Pugnancia quoque, & quæ fieri vno eodemque tempore , ab eo nullo modo possent , imperare consueuerat , vt quem afferret diuersa inter imperia conatum, ad parendum , & obtemperandum ex ipsa animi pugna, atque ancipiti cura perspiceret. Ita quotidianis hisce periculationibus præcipuam in eo Societatis laudem, & explorabat pariter & incitabat. Quanquam hæc non eodem cum quouis tenore , sed apte pro cuiusq; vñu gerebat : sed vt à præstigiis quibusdam meridiani Dæmonij Cornelium liberaret, egit cum eo morosius. Apprimè salutaria sunt religiose

252 PETRI FABRI VITÆ
giosæ vitæ communitatem incuntibus,
quæ Aluaro Alfonso monita dedit.

*Monita
Aluaro
Alfonso
dita.*

Si vis inquit, in cætu multorum viuere,
cum quibus cor vnum animamque vnā
& reliqua omnia, æquum est habere com-
munia, habeas persuasum necesse est te
eius cætus, & corporis membrum esse,
quod in his, quæ Dei vel Ecclesiæ præce-
ptis non imperantur, vitam, actionesque
non habeat nisi ex corde, animaque cætus
eiusdem. Proinde hoc tanquam fundame-
tum pone, enitendum tibi esse, vt ita com-
ponas te, ita alios, vbi opus sit, vt commu-
nis consensio semper adaugeatur. Quod
perinde est, ac si dicas corpore vti volenti,
incolumitati corporis consulendum. Sed
aduersus satanam, qui pacem vt præciosis-
simam nouit, ita pessimè odit, & insecta-
tur, his armare præsidii. Inductio primum
animi necessaria est, qua planè statuas vel-
le semper defendere, excusare, fouere, tui
fratris voluntatem, atque sententiam, con-
traque premere, & infringere tuam. Dein-
de quantumuis rationi consentanea vi-
deantur, quæ tu vis, aut loqueris, vbi fra-
tris voluntas, ratione dissentit, noli con-
tendere. Sique succurrat, à te stare ratio-
nem; responde, fortasse à Deo non esse, vt
de

de opinione tua benè sentias, malè de aliena. Item nullam esse rationem minuendæ charitatis, & pacis: quam haud dubiè tueri magis, quam tuam debes rationem. Præterea, vbi ad te emendare non pertinet, conuerte oculos ad ea solum, quæ socij habent laudabilia; in te autem solum contraria inspicere. Quod si non solum tibi, sed etiam externis videatur quispiam fratrum ineptus, imprudens molestus, vel inde suspectum habere iudicium tuum quod cum iis consentiat, qui pleraque mundi oculis intuentur. Denique quicquid absurdum apparet in fratre, & ab eo se iungit, cogita absurdius esse in anima tua iudicium, quo absurda illa iudicas: ac recordare qui tales ineptias, vel imbecillitates obseruat, ipsum fieri ineptum, ac nihili: vt contra, qui erigit ad diuina mentem, in iis que habitat creatus ipse & excelsus euadit: Offensiunculas statim elide ex illoque Apostolorum monitu, sol non occidat super iracundiam vestram: ne quieti te des antequam fratri reconcilieris, eique ipsi simpliciter animi tui commotionem aperias. Id est colaphum Cacodæmoni impingere, cui reconciliatio, & demissio illa acerrimum dolorem, ac probrum inurit. Iam verò ad ceteram

ram disciplinæ custodiam, quemadmodū te habeas primū tecum dein cum superioribus, & paribus, & inferioribus, & externis breuiter accipe. Primū persuasum habeto, in perpetua tibi pugna versandum cōtra procliuitates carnis tuæ, & sensuum externorum; contraque prudentiam propriam tuam, & memoriam, & voluntatem. Propria hæc voco, cum è tuo spiritu, nō alieno, idest Dei, & communis existunt. In perpetuo igitur perseuera conflictu, ad victoriam enitens tui, conculcans te, abiectēque & contemptim accipiens, & includens te intra te, & transiliens te, & erigens suprà te : Cū superioribus frages, vt semper in tui demissione, & illorum veneratione proficias. Æqualibus tuum præbe dexterum latus, & ab eorum nunquam sinistro recede : hoc & tua cum illis læta ex æquo partire, in duris verò eorum, & asperis, vel potio rem partem assume. Si quibus præponeris, memento eorum rationem tibi esse reddendam; & hoc stude, vt patientia antecellas, & auctoritate, quæ ex sapientia tua vera, & virtute nascatur. In iuandis proximis, id specta potius, vt labores, quam vt tuorum videas fructum laborum. Tuum est colere, serere,

rigare,

rigare, cetera Christo permittite, ut fructus quos, & quando velit decerpatis: tum solum angare, si quando labori peperceris. Alium quendam, qui magno cum doctrinae nomine ad Societatem accesserat, his ad perfectum erudit, & adhortatur. Age in Christo, carissime, pergas confortari in eo, quod tam feliciter coepisse diceris. Hactenus ipsum incipere propositum tibi ac destinatum erat: Posthac in finem laborum oculus intendendus erit. Quandiu non incaperas, frustra quis te perseverandi labore terruisset: & vana nunc spe lactareris, si quis coronam tuis quamvis optimis deberi coeptis diceret: quæ nisi in fine nulli unquam data est. Finis autem, & perfectum in quodam significato idem sunt. Proface igitur ad perfectum in omnibus. Si quid iam reliquisti, perfecte relinquito: si cui rei oculos claudere coepisti, vel aures, aut quempiam aliorum sensuum, perfecte claudito, numquam postea rebus eiusmodi aperturus. Si qua in re te submisisti, submitte in omnibus Patientia quoque perducatur ad opus perfectum, ut dilateris in Domino non solum à dextris, sed & à sinistris. Nec solum modis dilateris omnibus, sed pariter

*Monita
docto ho-
mini So-
cietatis
Tyroni
tradita.*

ter extendaris in omnem partem sanctæ acquisitionis diuitiarum spiritualium. Paulus, quæ retro sunt obliuiscens, adea sola, quæ priora sunt, se videtur extendere. Nos qui nondum quicquam perfecte inœcepimus, debemus quadam ratione etiam ad ea, quæ retro sunt extendi, vt ex omni parte perficiatur opus nostrum. Acquirenda enim nobis est illa ipsa, quæ dicitur compunctio, atque detestatio eorum, quæ retro sunt. Crescendum est in peccati, inanitatique rerum mortalium, ac demum nostri cognitione, vnde suo tēpore nascatur rerum spiritualium, & cælestium conspectus, pretium, atque comprehensio, studium virtutum, & Dei amor. Hos quidem te inter fratres infima querere, & vltima atque minima consecrari libentissimè audimus. Nam magnitudo humanæ mentis non in eo est, vt magna ex suo sensu amet, atque amplectatur, magna, inquam, huius mundi, sed vt ad minima se se extendat. Amor crucis, ac vilitatis, spiritum hominis fortem ostendit, non autem amor potentiæ, aut magnitudinis. Perge itaque exerceri in minimis, vt maxima æternæ vitæ promerearis. Non ignoras apud Arithmeticos notam, quæ
Cyfra

Cyfra dicitur, nihil per se valere, verum subiunctam numeris, incrementum iis tanto maius afferre, quanto post plures ponatur. Quidni ergo nos omnes gaudeamus, qui nouimus te, qui numero nostro accessisti, de vilibus vitæ huius tuum colligere pretiū, ac valorem? Ama minimo nomine appellari ab omnibus, si nomen bonū velis tibi comparare. Sta in ultimo loco quantum poteris. Sectare vilissima, & abiectissima officia: ex his enim gradum optimum in Christo Crucifixo tibi acquisieris; Christus Dominus qui factus est obediens usque ad mortem Crucis, humiliatus primum usque ad carnem est, quam sibi coniunxit. Utinam nos quoque sic descendamus, ut vilissima quæque huius vitæ ministeria copulemus nobis ad fouendam eam, cui nos deuouimus humilitatem. Utinam simul obediamus Præsidibus nostris usque ad mortem crucis. Hoc fortasse fiet, si exularit de finibus nostris, ut verbis tuis utar, Tuum, & Meum: & non hæc solum; sed si insuper exulauerimus Ego, & Tu. Et Iesus Christus Creator, ac Redemptor noster apud nos, & in nobis, & per nos in ceteris regnet, qui regnat in semetipso cum Patre, & Spiritu sancto in secula seculorum

CAPVT XXIIII.

Scholasticos Societatis quales expeteret & quales operarios.

*Volabat
omni ope
in studia
incubere.*

His Faber tyrones monitis informabat. Vbi autem Societate dignam cuiusque virtutem idoneis comperisset indiciis, tum remissis aliquantulum, nunquam tamē intermissis superioribus exercitationibus totos neruos, atque vigilias in literarum studio iubebat intendi: intelligebat enim quanti ad Ordinis eius referret existimationem, ac bonum, qui se totum animorum commodis dedicasset, vt medios inter homines singulari eruditione floreret. Proinde Aluarum & Canisium quod literarum studio neglecto, totos sese in leuandos pauperes, & officia charitatis effunderent merito per literas reprehendit. Non mihi, inquit, admodum probatur, quòd studiis vestris omissis, vos totos detis operibus charitatis. Res quidem sancta est, quòd pauperes excipiatis hospitio, sed danda vobis est opera, vt aliquos habeatis, quos tali ministerio substituat. Ea de causâ Francisco Stradæ, quem Louanij Philosophiæ inter studia conciones habere iusserat, ne qua studiorum

suarum

suorum in comparanda rerum, ac sententiarum sylua iacturam faceret, ipsemet ea, quæ pro concione diceret, suggerebat. Et Oliuerium Manaræum in mediis itē Philosophiæ spatiis, stadioque versantem, ne quid eius studiis ea officeret interpellatio, recipere intra domesticos parietes prius noluit, quàm vniuersæ Philosophiæ curriculum cōfecisset. Quocūque habebat iter, discendi ardorē in suis fratribus incitabat, acriter simul adhortans vt suis in studiis rectam mentem gererent, & gratiā sancti Spiritus idemtidem implorarēt. Quæ duo iis, qui versabantur de Societate Lutetiæ adeò per literas commendabat, vt deesse mihi non possim, quominus literarum eius particulam, quæ ad manus peruenerunt, hic attexam. Sic enim scribit.

*Literarū
pars ad
Socios,
qui Parisiis
sude-
bant.*

Largiatur Christus Iesus vberem vobis gratiam, vt quo spectatis recto cursu, velut arcu mentis semper intento studia
“
vestra referatis, & gaudere quasi quodam
“
triūpho possitis, quem ad extremū depor-
“
tabitis, si cū sciētix Spiritu, sanctè quoq;
“
sentiendi Spiritum cōiunxeritis. Quæ qui-
“
dē expectatio desiderij mei, totiusq; Socie-
“
tatis tum demū explebitur, Christo duce,
“
cum summus ille Magister, qui literarum
“

disciplinas, postremus infundit, perpetuus vobis quasi quidam præfectus affuerit, magistrorum dictata reddentibus. Is est Spiritus sanctus: quo doctore, atque magistro quicquid tenetur, ac scitur, optimè scitur: sine quo quisquis aliquid scire se putat, nondum nouit quemadmodum eum scire oporteat: Vt ipsa quoque Christi Iesu præstantissimi Magistri verba, eius ore prolata, tanti Doctoris opera quo melius recolantur, & memoria repetantur, indigeant. Quid enim ille dixit discipulis suis? Spiritus, inquit, sanctus suggeret vobis omnia quæcumque dixerò vobis. Nec modo suggeret dixit, sed priùs docebit, ut Magisteriũ sancti Spiritus indicaret, cuius munus est hominibus quæcumque ille dixerit non modo suggerere, verùm etiam explanatiùs, vberiusque docere. Ergo si Christus Magister noster, via, veritas, & vita nostra, suo vti spiritu, non modo ad sensum voluntatis ac cordis, verùm etiam ad scientiam mentis, & intelligentiæ nos voluit, quanto magis in percipiendis ab homine disciplinis necessarius eius putandus est vsus? Notum vobis B. Thomæ Aquinatis exemplum est, qui consueuerat secũ ipse non modò, quæ à Doctorib. au-

disset

diffet adhibita precatone recolere, verū
 etiam quæ nōdum ab iis acceperat coram
 hoc cælesti Doctore prius mente, ac cogi-
 tatione versare. Ergo & vos etiā atq; etiā
 monitos velim vt scholas à Doctolib. ex-
 plicandas tāto & ipsi cum Magistro prius
 animo percurratis: dein ab ijs explicatas
 coram eodem perfectō reddatis, & me-
 moria repetatis. Sanè vobis in Domino
 gratulor, quod hac re longè nobis antecel-
 litis, mihi, inquam, & similibus mei: quo-
 niam prius quàm ad literarum studium
 vos tradatis propositum iam habetis, quo
 cursum studij vestri tanquam rectis lineis
 dirigere vos oporteat. Quare cum & prin-
 cipium, vnde omnis sapientia manat, &
 cursum rectissimum teneatis, haud igno-
 tus vobis esse poterit vestrorum exitus
 studiorum. Licebit igitur non modo tum,
 cum finis studiorum erit impositus, verum
 etiam in ipso studiorum cursu, vt fecistis
 in ingressu, animo esse quieto, atque tran-
 quillo, cuius tanti boni fons, ipsa videlicet
 est recta mentis intentio, quoniam ad eum
 recta contenditis, qui vita est; & in quo
 tandem est vera quies. Quando autem re-
 cta ingredi via, quæ Christus est, iam cœ-
 pistis, necesse est, vt in ea quoque tenenda

*Schola-
 sticorum
 religioso-
 rum felici-
 tas, ex
 recto prin-
 cipio, &
 fine.*

acquiescatis; suscipiendis videlicet studiorum laboribus in eodē Mediatore nostro Christo, qui idem & via, & veritas est, quæ à Patre exiuit, & ad Patrē rectissimis quodammodo lineis, cursuq; rediit. Est igitur, fratres mei, quod & à vobis Deo grates agantur, nec minores exigantur à nobis: quanquā vt dicere instituerā defuit nobis talis, ac tāta componēdi, ordinandiq; studij nostri facultas. Quippe existimabamus nos, in literis sitū esse, vt ex nobis satis, superq; suum & principiū, & finē ostēderent cumq; ignoraremus eum, qui & verē principium, vt benè ponerentur initia, & verē finis est, vt in eo velut anchora cōsiliorum nostrorum, atque mētium iactāta consisteret; fieri non poterat, quin perturbato ordine, & sine pace animi progredieremur. Itaque nesciebamus vti bono literarum, & bonum quòd illæ docent, arripere, perturbatione finis, atque viarum: dum vias pro fine vicissimque finem pro viis adhibebamus.

Hæc ad Socios Parisienses Faber. Idem solebat dicere, nemini debere videri molestū Dei causa descendere ad ediscēdum latinā linguam, & spinosiores alias disciplinas. Nam Christus ad linguam quoque
mater

maternam ediscēdam, notitia vtriq; quam experimenti vocant, descendit: Neque eo solū, sed etiam ad infantilis corporis imbecillitatē: vt paulatim augescerent pedes, manus, & cetera corporis mēbra. Quod si rectē consideretur etiam in nobis magnū videri possit, quanto igitur maius in Deo.

Æstimabat per magni confessionum audiendarum strenuam soleremque patientiam: auebatque, vt supra dixi, vigere in fociis studium illud humilitatis, & charitatis, vt vellent haberi, & esse in Domo Domini vice scoparū. Existimabat autem *Quid requireret ex confessionibus Fabricii* confessario enitendum non modo, vt eos, qui se illi permittunt regendos, magis, magisque semper ad sanctitatē prouehat, sed per eos pariter quāmplurimos iuuet. Instituedos enim esse, vt animab. quę post hāc vitam purgantur, succurrant: vt sceleratos conentur ad bonam reuocare frugem, vt opera pietatis tum quę ad corpus, tū quę ad animum spectant, exerceant. Itaq; animaduernerent quantam sibi facultatem Deus offerret benignē multis faciendi, dum tam prōptas, ac diuites pœnitentium subiicit voluntates: sapienterque velut boni dispensatores multiformis gratiæ.

Dei, quod cuiq; aptum fit studentes, operam suam, & charitatem per alienas quoq; manus lōgè, lateq; spargerent. Et sane præclarū est operæ cōpēdium, quod mirificè in Fabro eluxit, quos habeas discipulos, formare magistros; Et vt quemque ad Deū vocaueris, amore incendere alios eodem trahendi, vt gloriosa cathena fiat, tanquam vi Magnetis imbuti annuli, & sequuntur, & trahunt. Omnibus, qui se dediderunt Euangelisandi muneri, & animos quocumque modo sanandi, metuendum aiebat, ac prouidendum, ne qua per ipsorum periret incuriam. Namque Dei patientiam multis impiorum vsuram vitæ ad id reseruare, vt expectet num quis eorum, qui animarum prouinciam susceperet, illos conueniat, & curare nitatur. Itaque gestiebat animo ad felices nūtiōs rerum, quas B. Xauerus, alique socij gerebant in India: magnopere cupiens Societatem in omnes tandem infidelium terras, & maxime in Africā penetrare. Amabat suauissimè nouellam hanc Christi Iesu cohortem, titulumque Iesu nominis, quo tegitur, & ornatur, plurimi faciebat. Assiduis pro ea votis, ac precibus, frequentibus, sacrificiis excubabat. Per sanctissima quæ

Quid censeret metuendum Euangelis operari.

Amabat suauissimè Societatem.

quæque solennia eius primo loco meminerat : item ferè in sanctorum anniuersariis , qui religiosas familias condidissent : illud inter cætera orans , vt Societas secundum voluntatem Dei, & Christi Iesu ipsis benè iuuantibus Religionum Parentibus sic virtute , numeroque augesceret, vt aliquid laboris, opisque ad omnes ordines vel restituendos, vel conseruandos cōferre posset: quos quidem sic reparari omnes, ac florere ipse cupiebat , vt cunctis sedibus, cænobiis , & Monasteriis prisca sua dignitas , ac celebritas redderetur. Subiit aliquādo timor , ne qua cuiuspiā in seculo præsertim grauia admissa scelera toti obessent corpori, vt propter ea quicquam Societati calamitatis accideret. Itaque clamare cœpit, Cedant, Domine, cedant non prosperè quæcumque honori tuo, & animarum saluti contraria vnquam attentauerimus: in his autem , quæ bona fuerint, & ad pietatis ædificationem , ô Deus ne quæso memineris iniquitatum nostrarum antiquarum. Tam timida seu potiùs. tam prouida mater est charitas.

CAPVT. XXV.

Religiosæ disciplinæ custodia qualis in Fabro.

HActenus de prudentia. Restat religiosæ disciplinæ custodia, quod erat postremo loco positum, non minore admiratione digna, quàm enumeratæ iam laudes. Habet enim admirationem, cum, qui semper sit versatus in aulis, semper in cætibus liberæ multitudinis, religiosæ tamen vitæ mores, & instituta perinde coluisse, quasi nūquàm è domestica disciplinam pedem è claustris extulisset. Omnis autem disciplinæ ratio, soluendis, quæ nuncupata sunt, votis, maximè continetur. Huc leges vniuersæ; huc mores spectant: vt tripartita illa votorum varietas semper intacta, & illibata seruetur. Quæ quanta fide reddiderit Faber cum breuitate iam sequar. Ac Paupertatem quidem habuit in amoribus, & in thesauris multo magis, quàm aurum, & Topazion plerique mortalium. Sanè ea fuit patientia paupertatis ornatus, vt, cum pro more Societatis loco nullo cōsisteret; nec certas initio sedes Societas, vsquam haberet, numquam tamen aut valetudinis, aut maioris

Paupertatis studium.

maioris sui commodi causa mutarit hospitium: cum tamen in plerisque quippe ruinosis, minusque salubribus valetudo cuiusque periclitari posset, ut interdum necesse esset ibi capere de nocte quietem, unde siderum spectacula, & nocturni cœli pateret iniuriæ. Nunquam ne in egestate quidem oblata munera pro suis laboribus, ac vigiliis admisit; cum tamen id temporis passim id à Sacerdotibus iure fieret; non quàm nisi in egenos aliquid ab aliquo postulauit. Imo inter initia simul ad animarum, & Ecclesiæ causas egredi, cepit, quàmquàm nòdum erat palam aliquid à Societate decretum, nec dum ab ea lex vlla per scripta proprio tamen se Deo voto deuinxit, numquam se vel pro Euangelio, Missæue sacrificio, vel pro cognoscendis, laxandisque peccatis aliquid accepturum: ac ne annuis quidem fructibus liberaliter oblatis se se usurum, nisi ab eo forte coactum, cui repugnare saluo officio, ac religione non posset. Hoc ille votum inter insignia Dei dona connumerat, qui tales ei vias aperiret conseruandæ, tuendæque paupertatis. Itaque in Castellum à Lusitania profectus in aulam Mariæ Lusitani Regis filia, quam Hispaniarum Principi Philippo in
matri

*Votum peculiaris
de paupertate
concepit*

in matrimonio collocatam supra diximus, sui voti memor, quamquam & sibi, & sociis quotidianus ex curia commeatus mitteretur, eo tamen recusato, non nisi tenui, eoque pauperum ritu quæsito se aluit. Obrepserat aliquando repentina quædam animo cogitatio instantis sibi rerum, quæ necessitas vitæ requireret, egestatis: ea verò specie magnanimus vir, non sicut quidam, qui laudant absentem, præsentem horrent paupertatem, deterritus est, sed tanquam amantissimæ sponsæ delectatus aspectu, magno studio induxit in animum se quotânis rebus omnib. quæ præsentem ad victum, & cultum pertinet, prorsus exuere: nihil vt se spoliatus, nihil esset egentius. Itaque rogauit ex animo Christum, quem suis in altari præsentem intuebatur oculis, vt quandiu vita suppedicaret, nullus abiret, aut recurreret annus, quo mens illa pariter non minimum semel rediret: vt se, ac suos rebus planè cunctis ad cultum victumq; spectantibus nudaret, perfectissimæque expoliationis eius vsurparet experimentum. Illud simul Dominum orans, vt lumen aliquod suæ mēti præferret, quo intelligeret ei ne gratum, & è re diuina foret, si id spōsione voti,

*Quotânis omni-
bus se om-
nino reb.
spoliare
decernit.*

ti, & promissi religione sanciret; hoc est ut se quotannis cunctis rebus præsentibus, spoliaret, & Deo decretam paupertatem ad actionem, & usum, ea quoque ratione reuocaret. Omnino agnoscebat iam pridem hoc Dei munus, & hanc ei mentem ferebat acceptam, ut ubicumque terrarum esset, ostiatim sibi, quæ ad singulas refectio- *Dono Dei adscribe- bas ut cu peres mē- diaato vi here.* nes necessarias forent emēdicare per- cuperet: studebatque sollicitus eandem mentem alere, & has salubres cogitationes fouere, quibus perinde vteretur, ac rebus ipsis cum re ipsa non posset. Cuius actio, exercitatioque adhiberi cum desinit, sensim minui eius putabat amorem, & elanguescere tantæ virtutis affectum, quia quantum de exercitatione detrahitur, tantum remittitur de amore. Ideo voluntatem, affectumque animi, cum facultas non suppeteret, excitabat: bonasque ut dixi, cogitationes aduocabat, quæ instar essent actionis, & votæ paupertatis quodammodo pabulum.

CAPVT XXVI.

Castitatis studium.

Castitatem verò, quàm iam inde à puero Deo consecrassè narrauimus, quanto

quanto studio coluerit, declarat in eius cōmentariis gratiarum apud Deum actio pro flagrantissimo eius virtutis amore, & pro eius igniculis puero adhuc iniectis. Quorum eo erat vis acrior in dies, quo magis feruor intendebatur ætatis. Intelli-

*Coll. 12.
c. 4.*

gebat nimirum quod in Collationibus Patrum præcipit Abbas Chæræmon. Vt tanto erga acquisitionem Castimonix desiderio, atque amore flammemur, quanto

*Volebat
non modo
animum
sed & cor
pus suum
fieri Spi-
ritus san-
cti domi-
cilium.*

quis pecuniarum cupidissimus appetitor, vel qui summa bonorum ambitione distenditur, vel qui intolerabili pulchræ mulieris amore raptatur, desiderium suum impatientissimo ardore optat expleri: & ita fieri, vt dum pro integritatis perpetuitate insatiabili cupiditate succendimur, desiderabilis despiciatur cibus, necessarius horreat potus, somnus denique ipse naturæ debitus respuatur. Auebat prorsus non animam modo, sed & corpus suum fieri sancti Spiritus domicilium, vt in eo, sicut in Tēplo suo, diuina bonitas habitaret, & in ipso corpore gratam sibi, & conuenientem sedem boni Angeli inuenirent. Itaq; orabat, vt boni Spiritus penitus permearent, ac possiderent animales, vitalesque Spiritus corporis sui: mali verò ac rebelles

Angeli

Angeli facefferent : nec quicquam in iis locis sibi vendicarent. Declarabant item castitatis studium Angelorum implorata præsidia, præsertim eius, cuius custodiæ creditum se credebat : adhibereque crebro preces ad obtinendam sanctimoniam, & cohibendum Angelum satanæ, quem perpetuam ad pugnam sibi datum, facultatemque virtutis, & ad obtundendos potissimum gloriæ stimulos iam pridem sengerat. In hospitiiis, domibusque recentibus vicinorum omnium Angelos inuocabat, ut omnes veluti facta manu contra salaces Spiritus opem ferrent. Noctu cubitum cum discederet armabat se perattentè sanctæ crucis insignibus, pieque ad Deum verba illa fundebat. Hostem repellas longius, pacemque dones protinus. Et illa, Procul recedant somnia. Hostemque nostrum comprime. Et ad Deiparam item illa. Da mihi virtutem contra hostes tuos. Sentiebat enim principes tenebrarum in tenebris maximè dominari. Quodd etiam observatum videmus à Climaco, qui hinc *gr. 15.* efficit oportere cum sopori nos damus, tum maximè sobrios esse, animoque per- uigiles. Sanè Faber cum in hospitio garrientes aliquos aliquando, dum se quieti traderent,

*Implora-
bat Ange-
lorum pa-
trocinia.*

traderent, audisset, indoluit, quod animis
 sic affecti proficiscerentur ad somnum;
 nec solita sese in hostes precatione muni-
 rent; qui cum omni tempore nos oppu-
 gnent ac petant, tum eo maximè, cum
 ipsi nos tutari aduersus eos somno oppres-
 si, & custodia destituti non possumus. Eo-
 dem castimonix studio induxit in ani-
 mum temperatissimis escis, & potioni-
 bus uti, ne quis aditus in corpus suum
 malis Angelis patefieret, si immoderato
 raro potu, atque pastu obstupefactam de-
 prehenderent mentē. Venit in manus epi-
 stola quædā Carthusiani cuiusdam Prioris
 Treuirēsis ad Coloniensem ex eadem fa-
 milia Priorem, in qua cum aliàs Fabri lau-
 des breuiter attingit, tum in capiendo ci-
 bo potioneque moderationem. sed ad hāc
 temperantiam non sine extrema peruenit
 inedia. Ut enim apud eum scriptum est,
 nimias gutturis, ac ventris appetitiones
 perpetua illa sex dierum inedia, quam su-
 præ memorauimus, Deo adiuvante, sic ob-
 tudit, ut non multum ei negotij domita-
 iam gula facefferet. Sed non victus modo
 tenuitate postea, moderatisque ieiuniis,
 sed multo etiam magis laboribus, ac vigi-
 liis corpus suum strenuus athleta subegit:

inhu

*Temperā-
 tia & so-
 brietas.*

lib. I. c. 3.

inhumanus prorsus aduersus illud, adeoq;
 non obsequens, nec indulgens, vt id fre-
 quenter in morbum nimio labore deflu-
 xerit; cumq; veniret in mentem nostros
 animos multo citius, quàm corpora suam
 beatitudinem adepturos, & illos esse posse
 sine horum Societate beatos, imo tales ci-
 tò re ipsa fore, iacentibus adhuc sua in hu-
 militate corporibus, spernebat eo magis
 corpusculum suum, & ab eius indulgentia,
 obsequioq; discedebat. Quid de cōtinen-
 dis in officio suis sensibus dicam, quæ qua-
 si fenestræ sunt animi, per quas mors in-
 trat? Ille verò eos ita regebat, ac guber-
 nabat, nihil vt in eo fluxum, nihil solutum
 nihil non ad modestiam, disciplinamque
 compositum cerni possit. Nam vt de eo
 Canisius loquitur, in more habuit modeste
 ambulare per vicos, & ad præsentium ædi-
 ficationem se diligenter componere. Age-
 batur dies Præsentationis Deiparæ facer,
 cum ille in gratiam tantæ Virginis hanc
 suis oculis legem indixit, vt non ab ætate
 grandiore modo, verumetiam à pusioni-
 bus, ac puellulis aspectû omnem, tametsi
 spectandi mens esset optima, cohiberet:
 gnarus nempe illius præcepti, sententiæq;
 Gregorij. Vnum illum turpes in actiones,

*Sensuum
custodia.*

prauasque non labi, qui sibi & in rectis, honestisque didicerit temperare, quamquam oculus eius nusquam auolans: & quod non mediocri laudi inter sapientes ducitur, teste D. Bernardo, studio cohibitus intra se, virtuti, non leuitati, necessitati non curiositati parens. Nā cum incidisset occasio Nobiliū quandā spectādi pōpam, vt suprà retulimus vt ad Christi domini in cruce pendentis lōgè melius, nobiliusque spectaculum oculos suos, mentemq; transfulerit. Sed ad tuendum Castitatis decus, nihil tam proderat Fabro, quàm assiduæ precationis studium, & pietatis ardor: vt vsu suo didicisse videretur, quod ex præceptis sanctorum Patrum memoriæ prodidit Cassianus. Circumcisionem nostram quæ in spiritu est (hoc enim nomine castitatem autor ille describit) his inesse duntaxat, qui Deo tota spiritus deuotione deferuiunt. Atque haud scio an ex ipso castimonix certamine, atque pugna tanto acrius in Fabro pietas, & flagrans Dei cultus exarserit. Essemus enim absque remedio tepidi, vt apud eūdem Cassianū disputat Abbas Daniel, vt pote non habētes indicem negligentix nostræ, vel in corpore nostro, aut in conscientijs propriis insi-

dentem

*In Vita
Mal.*

*lib. p. c.
18.*

*Coll. 13.
c. 5.*

*Coll. 4.
c. 16.*

dentem: nec studeremus ad perfectionis
 peruenire feruorem, nisi nos titillatio car-
 nis increfcens humiliaret, atque retunde-
 ret. Sed, vt cetera silentio præteream aureū *Singulare*
 certè ad tenendam castitatis gloriā Fabri *castitatis*
 præceptum omni commemoratione di- *præcepti.*
 gnū non præteribo, quod eo magis in no-
 stris efflagitur hominib. quo crebriores
 illi, longioresque toto terrarum orbe pere-
 grinationes animorum causa suscipiunt.
 Id autē est cunctis vt in hospitiiis, ac diuer-
 foriis, vbi nulla non pericula ex omni ho-
 minum genere, sexuque struuntur pudicis
 ac castis: simul ex Christi præcepto pacem
 hospiti dederint, profiteantur liberè pieta-
 tem, profiteantur veritatem, tum piis de
 Deo sermonibus inferendis, tum religio-
 nis colendis officiis: vt dum famæ seruiūt,
 ceterosq; à flagitio suæ probitatis opinio-
 ne coërcent, vna, eademq; opera, & pudori
 suo cōsulant, & alieno. Nihil enim ita nos
 continet in officio, vt edita iam virtutis
 exempla: nihil ita petulantiam hominum
 frangit, reprimit impudentiam, cupidita-
 tes imminuit, vt sobrij hominis, & tempe-
 rantis aspectus. Ea de causa Faber iure
 quosdam non tam re, quàm nomine reli-
 giosos accusat, quod non sine Diaboli

fraude in hunc rapiantur errorem, vt pudeat coram iis, quibus cum agunt liberè profiteri, quod sunt: quo liberius illi quicquid collibitum fuerit, in aures castas eructent. Ipse verò iam inde à principio imperauerat sibi, ne quid in conuentu hominum coniueret, ne quid dissimularet: sed perpetuis de Deo, deque virtute colloquiis, quid profiteretur, ostenderet: vt nemo se præsentē auderet, aut minus aliquid pudenter facere, aut mollem aliquē, & delicatum inferre sermonem.

C A P V T XXVII.

Obedientia studium.

ATque hæc in Fabro vt pauca de multis veræ castitatis indicia. Sequuntur obedientiæ, qua vel maximè religiosæ vitæ ratio, & disciplina perficitur. Cuius laudis gloriæque singularis quamquam multa illa quidem documenta non extant, cum domo Faber semper abfuerit, & omne eius industriæ curriculum in imperatis itineribus elaboratum sit; nonnulla tamen, ex quibus inflammata eius in obtemperando voluntas perspicui potest, Sanè luculenta non desunt. Quamquam satis in tali viro, cuius præbant vocibus facta,

facta, quæ interdum de obedientia dispu-
tat, qualis ipse esset ostendunt. Eius quo-
dam loco nobile hoc præceptum est. Qui,
inquit, aliena sub potestate militare obe-
dienter velit, is totum se, cunctasque suas
actiones, atque omnem agendi viam, mo-
dumque suum ad voluntatem, ac iudiciũ
imperantis accommodet: ad illam se exigat
formam: ex eo se, cui iudicandum & eru-
diendum tradidit, metiatur. Pro nihilo pu-
tet ceteris placere vniuersis hominibus,
atque in pretio esse: nisi & Patri suo, arbi-
troque in Christo Iesu probetur. Confide-
rans idem Apostoli vocem, qua thesauri-
zare filiis parentes affirmat, ex hoc quoq;
capite consolabatur obedientes, qui inter-
dum ministeriis addicuntur, in quibus
non magna datur facultas rerum spiritua-
lium tractatione thesauros opimos quæ-
rendi. Iubebat enim id curare modo, vt se
bonos ipsi, obsequentesq; præstaret filios,
de cetero scirent, thesauros, quos ordinum
parentes, alique conguessissent patres, sibi
esse repositos. Qui verò præessent, eos vo-
lebat ea simul ad omnem proficiendi co-
natum extimulari cura, quod ipsorum
esset officij, non sibi tantum, sed & filiis,
alumnisque suis conflare thesauros, ac re-

ponere. Quicumque autem alienæ subiacent potestati, cupiebat humilitatis, & patientiæ, & charitatis eò proficere ad ferendos, honorandosque ex animo Præsides, ut in iis quamquam improbis, non nisi ad bona, si quæ haberent, oculos, ac studium aduerterent. Quoque longiùs viderentur, qui imperant, à virtute abesse loco suo cõsentanea, hoc parètibz acrius enitendum censebat, ut ipsi se diuini amoris, timorisque respectu in statu suo perficerent, diligentia, fidelitate, alacritate obsequij. Nam ita demùm, ubi se gratos ipsi Deo efficerèt, dignos fore, quibus & Præsides boni concederentur. Quod si secus fiat, dum neque superiores cõmuni, summoque Domino, neque inferiores rectè subduntur, neque illos subiectis, neque hos præfectis melioribus esse dignos. Atque hunc animi sui sensum non modo cæcibus religiosis, sed etiam populari multitudini inculcandum de suggestis magnopere existimabat, ut Deus mitteret Pastores secundum cor suum, ubi populi se obseruantia, submissione, & obedientia debita dignos eò bono reddidissent. Paucos autem aiebat esse, qui quotidianis in obsequiis, totoque obedientiæ munere verè,

& ex animo Præpositos suos vererentur, ac colerent : quod ut admodum rarum, sic ei maximè cordi fuit. Palàm profitebatur, & prædicabat, se quicquid esset, esse opus Ignatij : & Deo grates agebat, quod singularem quandam sibi fiduciam in precibus eius dedisset reponere, ut per eum, à quo informatus esset, adiiciendam sibi & perfectionem crederet. Declarabat hunc animi sensum, & summæ reuerentiæ cultum acris eius in obseruandis Ignatij nutibus vigilantia, & admirabilis quædam in obtemperando celeritas. Vix enim aut suo aut Põtificis nomine B. Pater iter aliquod imperauerat, cum Faber sine vlla recusatione parebat etiam tum, cum recusandi locus esset: siue quia repentinus ex aliqua regione discessus spem omnem fructus, & factæ iam sementis extingueret : siue quia præteritis iam morbis valetudo tentata vocaretur in apertum, nouumque discrimen, si laboriosis ac longis itineribus se committeret. Strenuè tum Coloniae pro re Catholica laborabat, cum iussus est in Lusitaniam, ut suprà demonstrauimus, proficisci. Nauabat Ecclesiæ illi iam propè nutanti studium suum magna cum spe; metuebat, si discederet suorum reliquiis,

Fabri aduersus Patre Ignatium obseruatiæ, & obsequium.

lib. 1. c. 14. & 17

ne dilaberentur in dies, & quæ præclare iam cœperāt, euanescerent. Et tamen is ad Ignatij nutum semel atque iterum alieno tempore Coloniam deseruit, & velut oblitus præsentissimi fructus Lusitanæ peregrinationi se dedit: Vt torqueretur dolore Iaius, cum de eius profectioe cognouit: nec continere se posset, quin Ignatium per literas admoneret, quanta cum Germaniæ plaga homo tam frugifer inde recederet. Quin & Apostolicus nūtius Pogius, illius Ecclesiæ tempora miseratus datis ad Pontificem maximum literis, cum ex itinere longo interuallo reuocauit: adeo necessariam in ea vrbe Fabri operam existimauit. Et tamen in tanta necessitate Faber ipse nullum ea de re verbum, nisi quod Pogij consilia Ignatio nuntiauit. Non enumerauit sui discessus ineommoda, non apertas ruinas Antistitis, non præsentissimam religionis labem, non perspicua tot animarum pericula, nihil denique se interposuit, ne quid de obsequendi studio, & obedientiæ perfectione decederet. Negabat enim ei, qui obedientiæ gloria studet excellere expectandum esse, dum ad id, quod imperatur, caritate, aut fructu aliquo maiore ducatur, sed quacumque in re, quæ legi diuinae

*Quanti
faceres
Faber o-
bedien-
tiam ca-
cam.*

næ non aduersetur, cæco quodam impetu æquè parendum. Quod si eius, qui parer animus charitate incensus ad rem aliquam rapiatur insignis vtilitatis, æ fructus, tum reputandum cum animo suo esse, non idcirco votum obedientiæ suscipi, vt bonum illud, fructusque gignatur, sed vt obtemperetur homini propter Deum: neque nos voto vlllo adstringi, vt ad salutē multos arbitrati nostro, & pro voluntate vocemus, sed vt dicto simus audiētes, & imperata faciamus. Quoties ciuitates, & Magistratus, quoties earum Præsules, atque Proceres & ad Ignatium, & ad Pontificem ardentes literas, ne Faber ab se recederet, Fabro tacēte, dederunt! Alij Romam vsq; mittebant voces, & res ipsæ sæpè clamabant, & vnus tacebat ipse. Nouerat quippe quas partes ageret: meminerat quam sustineret personam obtemperantis, non imperantis, manus suas vertentis ad opus, non genus operis expendentis. Malebatq; quod suum erat, cæco quodam obedientiæ impetu eo ferri, quo vocabatur, quam sua interponenda sententia. Præposito-

*Maiorū
obediētia
in insci-
piēdis iū-
moribus
imperat*

causæ, fieretque causas ipsas exponendi potestas, quicquid tamen imperatum esset, sine reculatione perficeretur. Nec mihi vnquam societatis in actis, literisque me legere, ne apud Polancum quidem religiosissimum nostrarum rerum authorem, ex iis veteribus quicquam, cui, cum esset imperata profectio, excusationibus uteretur. Et tamen iter pedites faciebant Apostolorum more, per loca sæpè inimica virtuti, & qua rara veniebat obuiam misericordia Viatori. Nec deerant, inquam, sæpè causæ, exque iustissimæ cur imperatum iter abnuerent, si eas liberet afferre. Sed videlicet intelligebat in iis afferendis, exponendisq; maximas plerumq; latere fraudes: sæpè diuini obsequij nomine obsequium nostrum: Sæpè animas quærendi specie, commodum nostrum, otiumque prætexi: omninoque causas habere semper in promptu, cur loco ne te moueas, id suspicionem magnam facere, aut inertis cuiusdam languoris, aut acrioris alicuius cupiditatis, qua tenearis obstrictus. Nam qui auulsus est à rebus humanis, nullo loco affixus est: quocumque mittas euolat, quocumque ducas sequitur. Cupiditatem si exemeris, omnis mutatio loci iucunda fiet, omnis
pere

peregrinatio suavis. Itaque tergiuersationes excusationesque, si verum quærimus, nihil aliud esse censebant, nisi religiosæ obedientiæ venenum, & iis obedientiæ vires, & artus ipsos elidi. Redeo ad Fabrum, quem ad urbem ex Hispania vocatum, ne fractæ quidem superiore morbo vires ab imperato itinere detertere potuerunt. Ægrotauerat ex curiæ laboribus grauiter Barcinone, nec dum vires confirmauerat: ac ne reliquias quidem morbi satis absterferat, cum æstiuos inter ardores longum iter ad Urbem aggreditur. Exquireret hic alius, vt humanæ prudentiæ satisfaceret, Medicorum fortasse consilium: vires suas etiam atque etiam expenderet: in dubium vocaret iter, ne vocaret salutem. At ille magis obedientiæ periculum, quam valetudinis reformidans Medicis non adhibitis, nec suæ memor infirmitatis, imbecillitatisque nihil hæsitans, nihil dubitans, sed prudenter imprudens, & sapienter insipiens itineri se committit. Agebat cum Spiritus Dei cum flaccesceret Spiritus carnis, & infesti sideris inter ardores traherat intra urbem, quo id temporis funestissimus est ingressus, suum penè cadauer: dulcissimos fratres, & amantissimum

*Obedienti-
tiæ Faber
saluti cor-
poris an-
teponit.*

partem

284 PETRI FABRI VITÆ
parentem Ignatium longo interuallo , sed
breui gaudio reuifurus. Quippè paucos
intra dies,acerbo funere,de quo plura nos
supra , elatus est. Cuius vitæ breuitas po-
sterorum vtrique studia defraudauit , ad
quos multo auctior , locupletiorque per-
uenire diuturnitate poterat viri virtus.
Nam si modicæ vitæ finibus annorum
quadraginta tanta se vbertate profudit,
quāta tandem ad eam accessio facta esset,
si vitæ diuturnitas accessisset.

CAPVT XXVIII.

*Opinio virtutis Fabri & summa rerum ab
eo gestarum.*

Eius obe-
dientia
præmium
diuinitus
reuelat-
ur.

Mortui merita, ingens haud dubiè in
peramœna illa regione viuorum
insequutum est gloriæ pondus. Testaban-
tur sincerissimæ Andreæ Ouiedī literæ vi-
ri grauissimi , atque sanctissimi , qui ad
Ignatium scripsit Gandiæ personam ap-
primè sanctum , & Dei Spiritu mirè præ-
ditam, Fabri post obitum confirmasse, in-
dicatam sibi fuisse diuinitus admirabilem
eius gloriam , ab eoque se audiuisse , cum
lætissimus sæpius diceret , se obedientiæ
nomine mortem oppetiuisse , ac multa
narraret de gaudio , quo propter genus
mortis

mortis in beatis illis sedibus frueretur. Gandienses autem nuntio migrationis accepto, publica gratulatione, lætitiaque diē illum, tanquam eius celebrasse natalem; & tanti viri patrocínio nixos mirificos in pietate fructus, & progressiones deinceps expertos. Socios autem de eius tutela proprio illo spem nomine hausisse, quod ipse Collegij illius fundamenta possuisset. Et Ouiedus quidem ita in posterum, cum coluit, ut in Urbem quorannis, nouo incunte anno ad B. Ignatium mittere, dum Gandiæ fuit, cereum consueuerit, rogans ut tumulo Fabri, quem Beatum appellabat, imponeretur ardens, lumen ut ille sibi diuinum à Patre luminum impetraret. Quanto vero & domesticorum, & eorum omnium, qui eum nouerant desiderio, moeroreque decesserit, facile coniiciat quisquis ea, quæ & hoc, & superiore de eo scripta sunt libro memoria repetat, Quamquam enim lenire luctum, moeroremque poterat proposita antè oculos mortui quies, æternitas præmiorum, patrocínium supplicantis, spes similis gloriæ; tamen domesticis quidem, & iis, qui familiam hanc cum Fabro fundarunt, tanti viri obitus, quem secundum Ignatium plurimi faciebant, quem

Ignatio

Domesticorum dolor ex morte Fabri.

Ignatio ipsi præ ceteris carum, & ab eo primum in Domino genitum non ignorabant, quem eo in Hispanias ad sua, suorumque conficienda negotia profectò, Patrem suum olim, custodemque meminerant; cui denique secundas, & proximas in comitiis Generaliis præpositi detulerant, non poterat non acerbus, & immaturus videri. Amiserant iam Codurium aliquot annis antè, & hunc insuper de suo numero tolli, id eis duplicabat mœrorem, luctum cumulabat; Sentiebant quem socium amitterent, quàm nauum, quàm industrium, quàm & in re tuenda Catholica, & in propaganda Societate solertem. Audierant quæ, & quanta in Germania, Belgio, Hispania, aliisque Europæ partibus, quo primus Societatem intulerat, pro re diuina gessisset: veniebat in mentem, quàm adhuc multa per ætatem posset gerere. Quantum Oecumenico Concilio, quò mittebatur, utilitatis, ac boni, quantum vnâ cum ceteris Patribus sodalibus suis, Societati decoris, ac splendoris afferre. Nec minor vis mœroris exterarum gentes, ac Ciuitates apud quas in animorum causa laborauerat, occupauit. Meminerat Parma, qualem se Fabri quondam deprehendisset

hendisset aduentus, qualem discessus reli-
quisset: hoc est quam sui dissimilem, quàm
mutatis in melius moribus, quàm alia fa-
cie atque forma, & iure luctum eo sibi
erepto, suscipiebat. Recordabatur Vvor-
matia, Spira, Ratisbona, & tota Cæsaris
curia, quantum ille sibi gloriæ rebus pro
religione gestis. & animorum defensione
comparasset. Quanta ad eum nationum
varietas, velut ad Patrem vniuersorum,
doctoremque concurreret. Degustauerat
mores eius suauissimos aliquando Mo-
guntia, cuius Antistes, & Cardinalis am-
plissimus virtutem, & eruditionem homi-
nis vnicè diligebat. Senserat eius opem
propè iam deficiens, & nutabunda turpis-
sima defectione Pastoris Colonia. Deti-
nuerat prætereuntem ad Hispanos, Lusit-
anosque Louanium, & inter morbi curas,
quo multos ad menses conflictatus est,
præstantes ab eo curationes animorum,
& medicinas accepit. Habuerat illum
apud se magno suo commodo bis Hispa-
nia. Gaudebāt eius fructu laborum Barci-
no, Cæsaraugusta, Mediolum, Siguntum,
Complutum, Madritum, Vallisoletum,
denique, & ipsa Principis aula, cui fuerat
& agendi prudentia, & vitæ sanctitate, &
morum

morum .comitate percarus. Acceperat
 cum Lusitania summa omnium ordinum
 omniumque procerum voluntate: nec ni-
 si diu post ægra, & inuita demisit. Postu-
 lauerat cum Rex, vt suprà demonstraui-
 mus in Aethiopicam expeditionem. Iure
 igitur tot Ciuitates; atque nationes dole-
 bant, iure querebantur, iure tantam virtu-
 tem, quàm dudum incolumem viderant,
 ereptam ex oculis, requirebant. Sed dolo-
 rem perspecta viri merita mitigabant, quæ
 humili excitatum è terra sideribus intulif-
 sent. Memorabant vrbes singulæ, quam
 multis ille apud se promeritis viam ad ea
 sibi gaudia muniisset, quantam vim ani-
 marum Deo peperisset, quam multis cæ-
 lum recuperasset amissum, quam sæpè sua
 præda Tartarum, suis rapinis satanam spo-
 liaffet. Quanta cum cum hæresum imma-
 nitate pugna, quanta cum vitiorum mon-
 stris dimicatio fuisset. Quot facinorosos
 ad frugem, quot impudicos ad verecun-
 diam, quot iratos ad pacē, quot corruptis
 moribus Sacerdotes ad sanctimoniam,
 quot Collegia, quot claustra reduxisset
 ad formam veteris disciplinæ. Quàm mul-
 tis locis clerum, quàm multis pios homi-
 num cætus, ac sodalitiâ conformasset, in-
 stituis

stituiſſet, condidiſſet. Quàm crebro Parochis, & curionibus, quàm frequenter Epiſcopis, & Paſtoribus, vt ſuis præeſſent ritè muneribus, affuiſſet. Quàm multis deniq; religioſæ vitæ ſemitas oſtendiſſet & è mediis humanæ vitæ fluctibus, ac periculis in tutiſſimum Religionis portum, ſinumque compuliſſet. Hæc, & ſimilia nonne fidem facerent optimè, iam actum eſſe cum Fa- bro? Nonne ſatis perſuaderent, merita illū iam gloria donatum? præcipuis inter Beatos honoribus decoratum? vt nullus eſſet mœrori iam locus, nulla cauſa lacrymarū: ſed omnia gratulatio, omnia gaudium occuparet, quoniam nouus ei patronus acceſſiſſet in cælo, qui magiſter ac doct̃or deceſſiſſet in terra. Quod ſi patroni iam partes cum hic ageret inchoauit, ſi tot lacrymis, ac ſuſpiriis, tot ſanctorum implorationibus, & obſecrationibus, tot vigiliis, precibusque nocturnis, tot hoſtiis, ac ſacrificiis placare cæleſte numen ſtudebat hominibus: ſi propulſare pericula, ſi ſubleuare calamitates, ſi ſolari triſtitiā, ſi temperare ſingultus, quanto tandem vberius, & accuratius has partes ageret, & expleret corporis vinculis relaxatus, & translatus ad Deum. Non minuitur in Beatis chari-

*B. Xau-
rij de Fa-
bro iudi-
cium.*

tas, sed acuitur: nec roboris est minoris intentā cominus supplicatio, cui pondus adiicit tot Beatorum, ac Cælitum suffragatio. Sanè Xauerus noster, tanta virtute, & sanctitate præditus, quantum in Fabro iam vita sancto reponeret spei, quantum fiduciæ collocaret, indicat eius ad Romanam Societate epistola, in qua scribit se ad iram Dei leniendam, cum sæuisset in mari tempestas, implorasse superos omnes, ac præcipuè Fabrum cum ceteris nostris. Siquis autem quærat, ut hoc postremo loco memorem, non in postremis habendum, quibus ab initiis tanta Fabri profecta sit sanctitas, exponam breuiter quod à senioribus audiui, cum Fabri quasi gradus, atq; processus ex ore Araozij viri grauissimi, quem in Hispania, Curiaque Principis diu fuisse cum Fabro supra demonstraui, mirarentur. Experientissimum multorum doctorem à Deo datum Ignatium, perspecta huius propensione discipuli, non ei continuo meditandi cōtemplandique diuina mysteria vias, ut aliis cōsueuerat, tradidisset: sed cum potius quasi primis quibusdam rudimentis, ac tyrocinio in recognoscendis suis quotidie dictis, factis, cogitatis: perpendendisque diligentissimè: momentis officiorum

Qua ratione ad tantam perfectionem Faber ab Ignatio eruditus.

officiorum omnium, toto exercuisse bien-
 nio. Deinde docuisse aduersus eas animi
 prauitates, procliuitatesque vitiorum ex-
 cubare potissimum, quæ maximè videren-
 tur infestæ: inito certamine, non cum vni-
 uersis, aut multis, sed cū singulis, aut pau-
 cis: & cū ea præcipuè, id quod etiam in
 Collationibus Patrum admonet Abbas
 Serapion, quæ principatum sibi in eius ani-
 mo vendicaret. Eademq; vigilantia præce-
 pisse vt totus esset in alicuius propriæ, ac
 singularis persecutione virtutis, cuius vsu,
 exercitationeque frequenti eius sibi tan-
 dem habitum compararet. Hoc ille posito
 fundamento Turrim Euāgelicę perfectio-
 nis in eam videlicet altitudinē, quam tan-
 to opere suspicimus excitauit: & eo virtuti-
 bus Faber creuit, quo aspicere mens humi-
 strata vix potest. Addebant autem eam in
 Hispania opinionem de huius virtute viri,
 & sanctitate fuisse, vt eo è viuīs erepto,
 crederetur eodem casu interitura Socie-
 tas. Talis iam, tantusque diuina gratia co-
 mite, diligens sui pectoris explorator eua-
 ferat.

INDEX CAPITVM, LIBRI PRIORIS, VITÆ

PETRI FABRI.

Prior numerus denotat caput, posterior paginam.

*Ritus & educatio Fabri Cap. 1. p. 1.
Parisiis discendi studio concedit, &
Ignatio se regendum tradit. c. 2. p. 3.
Statuit sequi Ignatium in toto vita genere. cap.*

3. p. 7.

Factus Sacerdos primos patres secundum Ignatium, plurimum iuuat. c. 4. 11

Peregrinationes Fabri Parisiis, Venetias inde Roma, ac Venetias rursum, & alia c. 5. 14

Mittitur Parmam cum Lainio, ubi Diuinam rem optimè gerunt, cap. 6. 16

Præclara monita, quæ Faber Parma in Germaniam proficiscens Sodalitati charitatis reliquit. cap. 7. 21.

Primus de Societate Faber in Germaniam adit, & optimum eius specimen edit. cap. 8. 28

In creatione Præpositi Generalis secundum Ignatium Faber nominatur & in Hispaniam pergit. cap. 9. 34

Magna pietate ingressus in Hispaniam, rebus multis præclare gestis, per multa pericula Germaniam iussus repetit. cap. 10. 38

I N D E X.

*Spira multa præclare gerit: deinde Moguntia,
tum iterum Spira. cap. 11. 42*

*Renocatur Moguntiam mittendus ad Tridenti-
num Concilium: quo dilato nauiter Mogun-
tia elaborat. cap. 12. 49*

*Faber Coloniam adit, ubi rem Catholicam peri-
clitantem fulcit. cap. 13. 53*

*Faber iussus in Lusitaniam proficisci, Louanij
morbo tenetur, interimque miras Louanien-
sibus utilitates parit. cap. 14. 57*

*Multis Societate receptis, & aliquot in Lusita-
niam missis, Faber Pontificis iussu redit Co-
loniam. cap. 15. 65*

*Egregia Fabri studia in tuenda Colonia Catho-
lica fide. cap. 16. 70*

*Rursus in Lusitaniam ire iubetur, discedensque
Colonia semen Collegio relinquit. cap. 17. 76*

Res i Fabro in Lusitania gesta. cap. 18. 80

*Facta à Rege Ioanne abeundi parte, Faber ex
Lusitania in Castellum discedit: & ubique
magna virtutis exempla, & opera relinquit.
cap. 19. 89*

*Illustratur Societas tota Hispania Fabri &
Araozij præclaris laboribus, & exemplis:
& multum pietas publica promouetur. c. 20. 94*

*Faber Madritum, & ad alia loca excurrit, &
Vallisoleti Collegij ponit initia. c. 21. 100.*

*Rebus optimè gestis in Hispania Romam accitus
moritur. c. 22. 108*

INDEX CAPITVM
LIBRI POSTERIORIS
VITÆ PETRI FABRI.

P ietas Fabri, Caput. 1. pagina III.	
Grati animi laus, in Fabro singularis.	
cap. 2. 114	
Dei cultus, & rerum sacrarum veneratio mira	
in Fabro. caput. 3. 121.	
Precationis studium Fabri. cap. 4. 130	
Quo studio veneraretur Celi beatos Cives. c. 5.	
137	
Solertia Fabri in Sanctis aptè colendis & in-	
uocandis. cap. 6. 142	
Orationis attentio Fabri. cap. 7. 147	
Deuotionis suauitas in Fabro. cap. 8. 155	
In desolatione, & ariditate quomodo se gereret.	
cap. 9. 161.	
Quo pacto se in desolationibus, ac tentationi-	
bus, & mœroribus animi solaretur. c. 10. 166	
Solicitudo & ratio proficiendi. cap. 11. 171	
Humilitas Fabri. cap. 12. 177	
Charitas Fabri. cap. 13. 185	
Patientia Fabri. cap. 14. 187	
Benignitas. Fabri cap. 15. 199	
Consolandi proximos studium. cap. 16. 201	

I N D E X.

*Studium in Fabro proximorum calamitates,
orationibus leuandi. cap. 17. 207*

Prudentia Fabri. cap. 18. 215

*Fabri prudentia in iuuandis proximis, cōcione,
& exercitiis spiritualibus. cap. 19. 224*

*Discretio Spirituum in Fabro, & peritia curan-
dorum animorum. cap. 20. 229*

Hæreticorum Sanandorum ratio. cap. 21. 234

*Agendi ratio cum iis qui emerfissent è vitiis.
cap. 22. 244*

*Cum imperfectioribus qua agendi ratione ute-
retur. cap. 23. 248*

*Scholasticos Societatis quales expeteret, &
quales operarios. cap. 24. 258.*

*Religiøse disciplinæ custodia qualis in Fabro
cap. 25. 266*

Castitatis studium cap. 26. 269

Obedientiæ studium. cap. 27. 276

*Opinio virtutis Fabri & summa rerum ab eo
gestarum. cap. 28. 284*

F I N I S.

